

T.C.

İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

**BOŞANMIŞ VE BOŞANMAMIŞ AİLEDE YETİŞEN
ERGENLERİN BAĞLANMA VE KARAR VERME
DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kübranur YILAR

İstanbul

Ocak, 2020

T.C.

**İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI**

**BOŞANMIŞ VE BOŞANMAMIŞ AİLEDE YETİŞEN
ERGENLERİN BAĞLANMA VE KARAR VERME DÜZEYLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kübranur YILAR

**Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Besra Taş**

**İstanbul
Ocak-2020**

ÖNSÖZ

Önce sözleri, sonra elleri ayrıldı kadın ve erkeğin. Zamanla bakışları... Kalpleri buz kesti göz göze değmeyen bakışları yüzünden. Ve nihayet o gün geldiğinde bir kapı kapandı geride kalanların üstüne. Hüznün her zerresine sindiği eşyalar, soğuk bir ev ve gidenin ardından önce gözü sonra yüreği camda bir çocuk kaldı geriye. Çocuğun elinde anlayamadığı ve anlatamadığı duygular kaldı. Yüreği buruk, gözleri buğulu, ayakları fersiz, sırtı desteksiz, kulağı sessiz, dili sözsüz, kaldı. Bedeni aşikar, yüreği görünmez kaldı.

Bütün aşklar tatlı başlıyorsa ayrılıkların damakta kalan tadına ne demeli.

Çalışma süresi boyunca bilgisi, tecrübesi ve desteğiyle her an yanımda olan çok kıymetli tez danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Besra Taş'a, sevgileriyle ve yaşamımın zor zamanlarımda her daim dualarıyla bana manevi kuvvet veren anneme ve babama, çalışma sürem boyunca sabır ve anlayış göstererek beni destekleyen kardeşlerim ve kardeşlerimin ailelerine, ümitsizliğe düştüğüm zamanlarda beni yüreklendiren ve şevklendiren sevgili dostlarıma, teşekkürlerimi sunarım.

**Kübranur Yılar
İstanbul-2020**

ÖZET

BOŞANMIŞ VE BOŞANMAMIŞ AİLEDE YETİŞEN ERGENLERİN BAĞLANMA VE KARAR VERME DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Kübranur Yılar

Yüksek Lisans, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Tez danışmanı: Dr. Öğr. Besra Taş

Ocak-2020,120 Sayfa

Çalışmanın amacı, boşanmış ve boşanmamış ailede yetişen ergenlerin bağlanma ve karar verme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırmanın katılımcılarını 147'si boşanmış ve 150'si boşanmamış aileden gelen lise öğrenimine devam etmekte olan toplam 297 ergen oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında Raja ve arkadaşları (1992) tarafından geliştirilen “Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri”, Mann, Harmoni ve Power (1989) tarafından geliştirilen” Ergenlerde Karar Verme Ölçeği” ve araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır.

Verilerin analizinde SPSS (Statistical Package for Social Sciences) Windows 22.0 programı kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistiksel yöntemler olarak; sayı, yüzde, ortalama, standart sapma kullanılmıştır. Değişkenler arasında farklılığı ortaya koyabilmek için ikili karşılaştırmalarda dağılım normal olduğundan t testi, ikiden fazla değişken gruplarının karşılaştırılmasında tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Farklılığın kayda değer bulunduğu durumlarda Scheffe (Çoklu Karşılaştırma) testi uygulanmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre; boşanmış ailede yetişen ergenlerin bağlanma ve karar verme düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmazken, boşanmamış ailede yetişen ergenlerin, babaya bağlanma düzeyleri ile genel karar verme düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır. Boşanmış ailede yetişen ergenlerin bağlanma düzeyleri; anne baba eğitim durumu ve aile tutumlarına göre farklılaşmaktadır. Boşanmış ailede yetişen ergenlerin karar verme düzeyleri, ergenlerin cinsiyeti ve ebeveynlerinin boşanma sonrası ergene karşı olan tutumlarına

göre farklılaşmaktadır. Boşanmamış ailede yetişen ergenlerin ebeveyn güven ve iletişim düzeyleri, boşanmış ailede yetişen ergenlere göre daha yüksektir. Boşanmamış ailede yetişen ergenlerin karar vermede özsaygı, ihtiyatlı seçicilik düzeyleri daha yüksektir. Boşanmış ailede yetişen ergenlerin, karar vermede umursamazlık ve panik düzeyleri boşanmamış ailede yetişen ergenlere göre daha yüksektir.

Anahtar Kelimeler: Boşanma, Ergenlik, Bağlanma, Karar Verme

ABSTRACT
A RESEARCH ON THE RELATIONSHIP BETWEEN
ATTACHMENT AND DECISION-MAKING LEVELS OF
ADOLESCENTS FROM DIVORCED AND NON-DIVORCED
PARENTS

Kübranur YILAR

Master Thesis, Psychological Counseling Guidance

Thesis Advisor: Dr. Öğr. Besra Taş

January-2020,120 Pages

The aim of this study was to investigate the relationship between attachment and decision-making levels of adolescents from divorced and non-divorced families. The participants of the study consisted of 297 adolescents; 147 of whose parents were divorced and 150 of whose were not divorced. The data was collected using the methods “Attachment to Parent and Friends Inventory”, prepared by the Raja and associates (1992), ”Adolescent Decision Making Scale”, developed by Mann, Harmoni ve Power (1989) and the “Personal Information Form” prepared by the researcher.

SPSS program for Windows 22.0 was used to analyze the data. In the evaluation of the data; number, percentage, mean and standard deviation were used as descriptive statistical methods. In order to reveal the differences between the variables T-test was used as the distribution was normal in binary comparisons and one-way analysis of variance (ANOVA) was used to compare more than two variable groups. In the cases which the differences were significant, Scheffe (Multiple Comparison) test was applied.

According to the results of the study, no significant connection was found as statistical perspective between the levels of attachment and decision making of the adolescents from divorced parents. On the other hand, as the adolescents’ (from non-divorced parents) levels of attachment to the father increase, their levels of general decision making decrease. The attachment levels of adolescents from divorced parents differ according to the education level of parents and the general manner of the family. Decision making levels of adolescents from divorced parents differ according to the gender of the adolescents and their parents’ attitude towards them after divorce. The adolescents from non-divorced parents have higher levels of parental trust and communication than the adolescents from divorced parents. The

adolescents from non-divorced family have higher levels of self-respect and watchfulness in decision-making than the adolescents from the divorced parents. The adolescents from divorced family have higher levels of indifference and panic in decision-making than the adolescents from non-divorced parents.

Key Words: Divorce, Adolescence, Attachment, Decision Making

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY.....	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xii
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
GİRİŞ	1
1.1.Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Varsayımlar	5
1.5. Sınırlılıklar.....	5
1.6. Tanımlar	5
İKİNCİ BÖLÜM.....	6
AİLE VE AİLE KAVRAMI.....	6
2.1. Aile	6
2.1.1. Ailenin İşlevi.....	6
2.1.2. Aile Kavramının Gelişimi.....	7
2.2. Ergenlik	7
2.2.1. Ergen Gelişimi	8
2.2.2. Ergen psikolojisi	9
2.3. Boşanma	10
2.3.1. Boşanmanın Tarihsel Süreci	11

2.3.2. Boşanma Evreleri.....	12
2.3.3. Boşanma Öncesi Süreç	13
2.3.4. Boşanma Süreci	14
2.3.5. Boşanma Sonrası Süreci	14
2.3.6. Boşanma Aşamaları	16
2.4. Ebeveyn Boşanması ve Ergenlik.....	16
2.4.1. Boşanmanın Ergen Üzerindeki Etkileri	18
2.4.2. Ergenin Yaş Faktörüne Göre Etkisi	22
2.4.3. Ergenin Cinsiyet Ayrımına Göre Etkisi.....	24
2.4.4. Ergenin Eğitim Durumu Üzerine Etkisi.....	26
2.4.5. Ergenin Karşı Cinsle Olan İlişkilerine ve Aile Kurma Düşüncesine Etkisi	27
2.4.6. Ebeveyn Eğitim Durumunun Ergenin Üzerindeki Etkisi	28
2.5. Bağlanma.....	29
2.5.1. Bağlanma Tanımı.....	29
2.5.2. Bağlanma Kuramı	29
2.5.3. Ergenlik ve Bağlanma.....	31
2.5.4. Ergen Bağlanma Stilleri.....	34
2.6. Karar Verme	34
2.6.1. Karar Verme Tanımı	34
2.6.2. Karar Verme Stratejileri.....	35
2.6.3. Ergenlik ve Karar Verme	36
2.6.4. Ergen Karar Verme Stratejileri	39
2.6.5. Ergenlikte Etkin Karar Vermenin Önemi	40
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	41
YÖNTEM.....	41
3.1. Araştırmanın Modeli	41
3.2. Çalışma Grubu.....	41
3.3. Veri Toplama Araçları.....	41
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	42
3.3.2. Ebeveyn ve Akarana Bağlanma Ölçeği	42
3.3.3. Ergenlerde Karar Verme Ölçeği:	43

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	44
BULGULAR	44
1. Demografik Bilgiler	44
4.2. Faktör Analizi	45
4.3. Betimleyici İstatistikler ve Normal Dağılım	51
4.4. Araştırmaya İlişkin Fark ve İlişki Testleri	53
4.4.1. Boşanmış ve Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Bağlanma ve Karar Verme Düzeyleri Arasındaki İlişki	53
4.4.2. Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Bağlanma Düzeyleri	55
4.4.3. Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Karar Verme Düzeyleri	64
4.4.4. Boşanmamış Aileden Gelen Ergenlerin Bağlanma Düzeyleri	69
4.4.5. Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Karar Verme Düzeyleri	74
4.4.6. Boşanmış ve Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Bağlanmanın Alt Boyutları Olan Güven, İletişim ve Yabancılaşma Düzeyleri Arasındaki Farklılık	78
4.4.7. Boşanmış ve Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Karar Verme Alt Boyutları Olan Öz-Saygı, İhtiyatlı-Seçicilik, Umursamazlık, Panik ve Sorumluluktan Kaçma Düzeyleri Arasındaki Farklılık	81
BEŞİNCİ BÖLÜM	84
TARTIŞMA VE DEĞERLENDİRME	84
5.1. Boşanmış ve Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Bağlanma ve Karar Verme Düzeyleri Arasındaki İlişki	84
5.2. Boşanmış ve Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Ebeveyn Bağlanma Durumu ile Cinsiyet Durumları	85
5.3. Boşanmış ve Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Ebeveyn Bağlanma Durumu ile Anne Eğitim Durumu	86
5.4. Boşanmış ve Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Ebeveyn Bağlanma Durumu ile Baba Eğitim Durumu	86
5.5. Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Ebeveyn Bağlanma Durumu İle Boşanma Sonrası Algıladıkları Ebeveyn Tutumları	87

5.6. Boşanmış ve Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Ebeveyn Bağlanma Durumları İle Aile Tutumları	87
5.7. Boşanmış ve Boşanmamış Aileden Gelen Ergenlerin Karar Verme Durumları İle Cinsiyet Durumu	88
5.8. Boşanmış Aileden Gelen Ergenlerin Karar Verme Durumları İle Ebeveyn Boşanmasından Sonra Algıladıkları Ebeveyn Tutumları	89
5.9. Boşanmış ve Boşanmamış Aileden Gelen Ergenlerin Ebeveyn Bağlanma Alt Boyutları Olan; Ebeveyn Güven, İletişim ve Yabancılaşma Durumları	89
5.10. Boşanmış ve Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Karar Verme Alt Boyutları Olan; Karar Vermede Öz-Saygı, İhtiyatlı-Seçicilik, Umursamazlık, Panik ve Sorumluluktan Kaçma Durumları	90
SONUÇ ve ÖNERİLER.....	92
KAYNAKÇA	97
ÖZGEÇMİŞ.....	120

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Boşanmış ve Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Demografik Bilgileri Frekans ve Yüzde Değerleri.....	44
Tablo 2: Anneye Bağlanma Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenilirliği	46
Tablo 3: Babaya Bağlanma Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenilirliği	48
Tablo 4: Karar Verme Ölçeğinin Güvenilirliği.....	50
Tablo 5: Değişkenlerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ile Basıklık ve Çarpıklık Katsayıları	51
Tablo 6: Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Anne Bağlanma ve Karar Verme Düzeyleri Arasındaki İlişki	54
Tablo 7: Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Baba Bağlanma ve Karar Verme Düzeyleri Arasındaki İlişki	54
Tablo 8: Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Anne Bağlanma ve Karar Verme Düzeyleri Arasındaki İlişki	54
Tablo 9: Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Baba Bağlanma ve Karar Verme Düzeyleri Arasındaki İlişki	55
Tablo 10: Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Cinsiyetine Göre Anne Bağlanma Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Bağımsız Grup t Testi Sonuçları	55
Tablo 11: Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Cinsiyetine Göre Baba Bağlanma Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Bağımsız Grup t Testi Sonuçları	56
Tablo 12: Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Anne Eğitim Durumuna Göre Anne Bağlanma Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi Sonuçları	56
Tablo 13: Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Anne Eğitim Durumuna Göre Baba Bağlanma Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi Sonuçları	57
Tablo 14: Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Baba Eğitim Durumuna Göre Anne Bağlanma Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi Sonuçları	58

Tablo 15: Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Baba Eğitim Durumuna Göre Baba Bağlanma Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi Sonuçları	58
Tablo 16: Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Anne Bağlanma Düzeylerinin Ebeveynlerinin Birliktelik Durumu Farklılığına İlişkin Bağımsız Grup t Testi Sonuçları	59
Tablo 17: Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Baba Bağlanma Düzeylerinin Ebeveynlerinin Birliktelik Durumu Farklılığına İlişkin Bağımsız Grup t Testi Sonuçları	59
Tablo 18: Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin, Boşanma Sonrasında Ebeveynlerinin Kendilerine Karşı Algıladıkları Tutumlarına Göre Anne Bağlanma Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	60
Tablo 19: Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin, Boşanma Sonrasında Ebeveynlerinin Kendilerine Karşı Algıladıkları Tutumlarına Göre Baba Bağlanma Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	61
Tablo 20: Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Aile Tutumlarına Göre Ergenlerin Anne Bağlanma Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Testi Sonuçları	63
Tablo 21: Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Aile Tutumlarına Göre Ergenlerin Baba Bağlanma Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Testi Sonuçları	63
Tablo 22: Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Cinsiyetine Göre Karar Verme Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Bağımsız Grup t Testi Sonuçları	64
Tablo 23: Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Annelerinin Eğitim Düzeyine Göre Karar Verme Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi Sonuçları.....	65
Tablo 24: Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Babalarının Eğitim Düzeyine Göre Karar Verme Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi Sonuçları.....	65
Tablo 25: Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Ebeveynlerinin Birliktelik Durumuna Göre Karar Verme Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Bağımsız Grup t Testi Sonuçları	66
Tablo 26: Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Ebeveyn Boşanmasından Sonra Kendilerine Karşı Algıladıkları Tutumlarına Göre Karar Verme Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	67
Tablo 27: Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Aile Tutumlarına Göre Karar Verme Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi Sonuçları	68
Tablo 28: Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Cinsiyete Göre Anne Bağlanma Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Bağımsız Grup t Testi Sonuçları	69

Tablo 29: Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Cinsiyete Göre Baba Bağlanma Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Bağımsız Grup t Testi Sonuçları	69
Tablo 30: Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Annelerinin Eğitim Durumuna Göre Anne Bağlanma Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi Sonuçları.....	70
Tablo 31: Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Annelerinin Eğitim Durumuna Göre Baba Bağlanma Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi Sonuçları.....	70
Tablo 32: Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Babalarının Eğitim Durumuna Göre Anne Bağlanma Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi Sonuçları.....	71
Tablo 33: Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Babalarının Eğitim Durumuna Göre Baba Bağlanma Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi Sonuçları.....	71
Tablo 34: Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Anne Bağlanma Düzeylerinin Ebeveynlerinin Birliktelik Durumu Farklılığına İlişkin Bağımsız Grup t Testi Sonuçları	72
Tablo 35: Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Baba Bağlanma Düzeylerinin Ebeveynlerinin Birliktelik Durumu Farklılığına İlişkin Bağımsız Grup t Testi Sonuçları	73
Tablo 36: Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Aile Tutumlarına Göre Anne Bağlanma Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi Sonuçları	73
Tablo 37: Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Aile Tutumlarına Göre Baba Bağlanma Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi Sonuçları	74
Tablo 38: Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Cinsiyetine Göre Karar Verme Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Bağımsız Grup t Testi Sonuçları	75
Tablo 39: Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Annelerinin Eğitim Durumuna Göre Karar Verme Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi Sonuçları.....	75
Tablo 40: Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Babalarının Eğitim Durumuna Göre Karar Verme Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi Sonuçları.....	76
Tablo 41: Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Ebeveynlerinin Birliktelik Durumuna Göre Karar Verme Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Bağımsız Grup t Testi Sonuçları	77
Tablo 42: Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Aile Tutumuna Göre Karar Verme Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi Sonuçları	77

Tablo 43: Boşanmış ve Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Bağlanma Alt Boyutu Olan Anne Güven Düzeyleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Grup t Testi Sonuçları	78
Tablo 44: Boşanmış ve Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Bağlanma Alt Boyutu Olan Baba Güven Düzeyleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Grup t Testi Sonuçları	78
Tablo 45: Boşanmış ve Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Bağlanma Alt Boyutu Olan Anne İletişim Düzeyleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Grup t Testi Sonuçları	79
Tablo 46: Boşanmış ve Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Bağlanma Alt Boyutu Olan Baba İletişim Düzeyleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Grup t Testi Sonuçları	79
Tablo 47: Boşanmış ve Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Bağlanma Alt Boyutu Olan Anne Yabancılaşma Düzeyleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Grup t Testi Sonuçları	80
Tablo 48: Boşanmış ve Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Bağlanma Alt Boyutu Olan Baba Yabancılaşma Düzeyleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Grup t Testi Sonuçları	80
Tablo 49: Boşanmış ve Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Karar Verme Alt Boyutu Olan Öz-Saygı Düzeyleri Arasındaki Farklılığın Bağımsız Grup t Testi Sonuçları	81
Tablo 50: Boşanmış ve Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Karar Verme Alt Boyutu Olan İhtiyatlı-Seçicilik Düzeyleri Arasındaki Farklılığın Bağımsız Grup t Testi Sonuçları	81
Tablo 51: Boşanmış ve Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Karar Verme Alt Boyutu Olan Umursamazlık Düzeyleri Arasındaki Farklılığın Bağımsız Grup t Testi Sonuçları	82
Tablo 52: Boşanmış ve Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Karar Verme Alt Boyutu Olan Panik Düzeyleri Arasındaki Farklılığın Bağımsız Grup t Testi Sonuçları	82
Tablo 53: Boşanmış ve Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Karar Verme Alt Boyutu Olan Sorumluluktan Kaçma Düzeyleri Arasındaki Farklılığın Bağımsız Grup t Testi Sonuçları	83

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemi ve araştırılan konunun kuramsal çerçevesi, araştırmanın amacı, önemi, varsayımlar, sınırlılıklar ve araştırmayla ilgili tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Ülkemizde boşanma hızı her geçen yıl artış göstermekte olup son yapılan araştırma verilerine göre, boşanan eşlerin sayısı 2016 yılında 126 bin 164 den 2017 yılında %1,8 artış göstererek 128 bin 411 ile boşanma hızı binde 1,6 olmuştur (TUİK, 2018). Hayatı paylaşmak üzere birbirlerine söz vererek, toplumun ve kanunların da onayladığı biçimde hayatlarını birleştiren bireyler, zamanla aralarındaki ilişkinin yıpranmasıyla bu birlikteliği kanunlar önünde sonlandırmaktadırlar (Özgüven, 2014: 75).

Boşanma olgusu yalnızca bireyleri etkilemekle kalmayıp bu birliktelikten meydana gelen çocuk ve ergenleri de fiziksel ve ruhsal açıdan etkilemektedir. Ebeveynleri boşanmış çocukların, gelişimleri esnasında ebeveynleri boşanmamış çocuklara nazaran daha fazla psikolojik sorunlar yaşadıkları görülmektedir (Salman ve Uzunboylu, 2011). Wallerstein ve Blakeslee (1989: 95)' nin yapmış oldukları 25 senelik boylamsal çalışmaları da bu durumu destekler niteliktedir. Wallerstein ve Blakeslee (1989: 95), araştırmalarında boşanmış aile çocuklarının okul çağı ve ergenlik dönemlerinde seyrek olarak olumsuz belirtiler gösterdiğini, genç yetişkinlik çağlarında ise ruhsal sorunlar yaşadıklarını ve ileri gençlik yıllarında aile kurma alanında sorunlar yaşadıklarını gözlemlemişlerdir. Alan uzmanları Wallerstein ve Blakeslee (1989), Fithenakis, Niesel ve Kunze (1982), Schmidt-Denter ve Beelmann (1995), Figdor (1998), Tas ve Balay (2017), Tas (2012), boşanma durumunun öncesi ve sonrası zorlu geçen, bu duruma maruz kalan çiftlerin ve çocuklarının yardım almasını gerektiren bir süreç olduğunu ifade etmektedirler. Fthenakis, Niesel ve Kunze (1982), ebeveynlerin boşanma öncesi, boşanma süreci ve boşanma sonrasında uzman desteğinden yararlanmalarının çocukların ve ergenlerin bu dönemi sağlıklı bir

şekilde geçirebilmeleri ve toplumdan kendilerini soyutlamamaları için oldukça önemli olduğunu ifade etmektedir.

Bir risk etmeni olan ebeveynden ayrılma durumu sıradan bir ayrılıktan başkadır ve çocuk bu stresle başa çıkabilme bakımından yeterli olmayabilir (Walczak ve Burns, 1999). Özellikle ergenler, gelişim dönemleri itibariyle, düşüncelerinin olgunluğa eriştiği, farklı bakış açıları geliştirdikleri, soyut düşünmeye başladıkları bir dönem içerisindedir (Emery, 2013). Bu dönemde ergenlerin, yaşantıları ve ilişkilerindeki tutum ve davranışlarını aileleri ile kurdukları ilişkilerin şekillendirdiği bilinmektedir (Collins ve Read, 1990). Yetişkinler bebeklik dönemlerinden itibaren temel bakımlarını sağlayan kişilerle etkileşimde oldukları süre boyunca zihinsel işlev modelleri geliştirirler. Bu zihinsel modeller, bağlanma nesnesi ve benlikle alakalı beklentileri de içine alan dinamik temsillerdir (Tolan, 2002). Bağlanılan kişiyle oluşan ilişki, kişinin diğer insanlarla arasındaki algılarını biçimlendirir. Bireyin ilerideki yaşantısında kuracağı ilişkilerdeki inanç ve duygularına tesir ederek, davranışlarını biçimlendirir (Tolan, 2002). Bireyin tutum ve davranışları üzerindeki etkiye sebep olan bu bağlanma durumu, bireyin karar verme biçimlerinin belirlenmesi üzerinde de etkili olmaktadır (Tolan, 2002). İki yaşındaki bir çocuğun dünyayı keşfederken karşılaştığı stresli durumlarla başa çıkabilmek için bağlanma figürü olan ebeveynini güvenlik üssü olarak kullanıp yatışmak için ona döndüğü gibi ergenler de aynı yöntemi ailelerine karşı uygulamaktadırlar (Bee ve Body, 2009: 883). Bir yarıdan özgür olmak ve ayrılmak isterken bir yarıdan da ilişkilerinde ve yapacağı tercihler neticesinde yatışabileceği güvenli bir üsse ihtiyaç duymaktadırlar (Bee ve Body, 2009: 883). Tüm bu bilgiler doğrultusunda gelişimsel bakımdan önemli olan ergenlik döneminde bulunan gençlerin, çeşitli değişkenler açısından bağlanma ve karar verme durumlarının ebeveynlerinin boşanmasından etkilenip etkilenmediğini araştırmak amacıyla bu çalışma yapılmak istenmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı; Boşanmış ve boşanmamış ailede yetişen ergenlerin bağlanma ve karar verme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırmanın genel amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır.

1. Boşanmış ve boşanmamış ailede yetişen ergenlerin bağlanma ve karar verme düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

2. Boşanmış ailede yetişen ergenlerin bağlanma düzeyleri;

a. Cinsiyete göre,

b. Annelerinin eğitim durumuna göre,

c. Babalarının eğitim durumuna göre,

ç. Ebeveynlerinin evli veya boşanmış olma durumuna göre,

d. Boşanmadan sonra ebeveynlerinin kendilerine karşı algıladıkları tutumlarına göre,

e. Aile tutumlarına göre, anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?

3. Boşanmış ailede yetişen ergenlerin karar verme düzeyleri;

a. Cinsiyete göre,

b. Annelerinin eğitim durumuna göre,

c. Babalarının eğitim durumuna göre,

ç. Ebeveynlerinin boşanmış veya evli olma durumuna göre,

d. Boşanmadan sonra ebeveynlerinin kendilerine karşı algıladıkları tutumlarına göre,

e. Aile tutumlarına göre, anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?

4. Boşanmamış ailede yetişen ergenlerin bağlanma düzeyleri;

a. Cinsiyete göre,

b. Annelerinin eğitim durumu göre,

c. Babalarının eğitim durumu göre,

ç. Ebeveynlerinin boşanmış veya evli olma durumuna göre,

d. Aile tutumlarına stiline göre, anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?

5. Boşanmamış ailede yetişen ergenlerin karar verme düzeyleri;

a. Cinsiyete göre,

b. Annelerinin eğitim durumu göre,

c. Babalarının eğitim durumu göre,

ç. Ebeveynlerinin boşanmış veya evli olma durumuna göre,

d. Aile tutumlarına göre, anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?

6. Boşanmış ve boşanmamış ailede yetişen ergenlerin, ebeveyn bağlanmasının alt boyut (güven, iletişim ve yabancılaşma) düzeyleri arasında bir fark var mıdır?

7. Boşanmış ve boşanmamış ailede yetişen ergenlerin, karar verme alt boyut (karar vermede öz-saygı, ihtiyatlı-seçicilik, umursamazlık, panik, sorumluluktan kaçma) düzeyleri arasında bir fark var mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Türkiye'deki literatür incelendiğinde boşanmış ailede yetişen ergenlerle ilgili yapılan araştırmaların sınırlı sayıda olduğu görülmüştür. Bu çalışmaların bir kısmı şöyledir: Boşanmış ve boşanmamış ebeveyne sahip bireylerin depresyon, aleksitimi ve öfke düzeylerinin ilişkisi (Kırdök, 2017). Boşanmış ebeveynler ile boşanmamış ebeveynlerin lise birinci, ikinci, üçüncü sınıflarında okuyan çocuklarının sürekli öfke ve öfke ifade tarzı, benlik saygısı ve anksiyete düzeylerinin karşılaştırılması (Altuntaş, 2012). Boşanmış ve boşanmamış aileye sahip ergenlerin yalnızlık, yaşam doyumu, sosyal destek ve bazı değişkenler açısından incelenmesi (Akyol, 2013). Ebeveynleri boşanmış ve boşanmamış olan lise öğrencilerinin yılmazlık düzeyleri ile algıladıkları sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Güney, 2016). Boşanmış ailelerde yetişen çocukların ebeveynlerine bağlanma düzeylerine göre akılcı olmayan inançlarının incelenmesi (Yıldız, 2016). Anne babası boşanmış ergenlerin öznel iyi oluşunu artırma programının etkililiğinin incelenmesi (Dursun, 2015). Ebeveyn boşanmasının çocuklarda kısa ve uzun süreli olumsuz etkileri (Taş, 2017).

Yapılan literatür taramasında: boşanmış ve boşanmamış ailede yetişen ergenlerin bağlanma ve karar verme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi konusunda herhangi bir araştırma yapılmadığı görülmüş ve bu alandaki eksikliği gidermek amacıyla bu çalışmanın yapılmasına karar verilmiştir.

1.4. Varsayımlar

1. Örnekleme evreni temsil etmektedir.
2. Örnekleme oluşturan grubun veri toplama araçlarına samimi bir şekilde cevap verdikleri varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

1. Yapılan araştırma İstanbul il sınırları içerisinde bulunan liselerde okuyan ergenler ile sınırlıdır.
2. Yapılan araştırma; Kişisel Bilgi Formu, Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Kısa Formu ve Ergenlerde Karar Verme Ölçeği ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Boşanma: Hukuksal olarak kurulmuş bir evliliğin yine yasalar önünde hukuki kararlarla sona ermesidir (TÜİK, 2011).

Ergenlik: Vücutta meydana gelen hızlı büyüme, olgunlaşma ve gelişme döneminin özelliği olmakla birlikte bireyin, çocukluktan çıkıp yetişkinliğe geçiş devresidir. (Kulaksızoğlu, 1989).

Bağlanma: Bireyin hissettiği yoğun duygular karşısında bir figürle yakınlaşmak için duyduğu şiddetli istek (Bowlby, 2012: 12).

Karar verme: Farklı olay ve gelişmeler sırasında mevcut seçeneklerin tanımlanması, değerlendirilmesi ve seçenekler arasından ilgi, istek, beceri ve hedefe en uygun olan seçeneğin tercih edilmesidir (Harris, 1998).

İKİNCİ BÖLÜM

AİLE VE AİLE KAVRAMI

2.1. Aile

Ailenin tanımını birçok uzman farklı biçimlerde yapmıştır. Aile; farklı cinsten iki bireyin yasal kurallara ve geleneklere uyum sağlayarak oluşturdukları biyolojik, psikolojik ve sosyolojik fonksiyonu olan bir kurum (Özguven, 2014: 24), evlilik ve kan bağına dayanan kadın, erkek ve çocukların arasındaki ilişkilerin meydana getirdiği toplumun en küçük birliği (Yavuzer, 2007: 25), insan topluluklarının oluşmasını sağlayan fertlerin; korunma, barınma ve beslenme gibi temel ihtiyaçlarının sağlandığı toplumsal bir birimdir (Worsley, 1980, Akt: Kulaksızoğlu, 2011). Aile, toplumsal örgütlenmenin ve kurumlaşmanın ana ögesi ve birbirine evlilik, kan bağı veya evlat edinme şekliyle bağlı olan insanlar grubudur (Sezal, 1991: 17). Aile, içinde bulunduğu toplumun kültürel özelliklerini yansıtmakla beraber bu özellikleri nesilden nesile aktarmak görevlerini de yerine getirmektedirler (Güler ve Ulutak, 1992). Kongar (1972: 13)'a göre ise ailenin yapısı toplumdan topluma değişiklik göstermekle birlikte her toplumda ortak olarak kabul edilen bazı özellikleri bulunmaktadır. Ailenin her dönem ve toplumda varlığını sürdürmesinin temel esası evrensel olmasıdır. Bireylerin kişilik yapısının gelişmesinde ve sosyalleşme süreçlerinde temel öneme sahip olan aile, sosyal ve hukuki kuralların şekillendirerek düzene oturttuğu bir yapıdır. Aile üyeleri birbirlerine karşı, duygusal bir temele dayanmış olmasının getirdiği sorumluluğu taşırlar (Bahar, 2015: 224).

2.1.1. Ailenin İşlevi

Birey, toplum içinde saygınlığa ve role sahip olmasına karşın esas kişiliğini yalnızca diğer bireylerle ilişkiler kurup sosyalleştiğinde oluşturmaktadır (Acar, 1990). Bu durum düşünüldüğünde bireyin kişilik gelişimi ilk sosyalleştiği yer olan ailede başlamaktadır denilebilir (Acar, 1990).

Ailenin işlevlerini alan uzmanları farklı başlıklar altında toplamışlardır. Bu başlıklar şu şekildedir: Ackerman (1958) ailenin işlevlerini biyolojik, psikolojik, ekonomik ve sosyal olmak üzere dört başlıkta, Elliot ve Merrill (1961), biyolojik, psikolojik,

ekonomik, koruyuculuk, eğitsel, dini, bos zamanı değerlendirme ve saygınlık sağlama olmak üzere sekiz başlıkta, Good (1963), üretim, sosyal statüler ve görevler yükleme, sosyal kontrol, çocukların biyolojik duygusal yönden korunması ve yetiştirilmesi olarak dört başlık altında, Scolnick (1973) ise ailenin işlevlerini is paylaşımıyla ekonomik gereksinimlerin karşılanması, çoğalma, çocukların bakımı ve sosyalleşme olarak üç başlık altında topladıkları ve irdeledikleri görülmüştür.

Her aile içinde bulunduğu toplumun özellikleri bakımından farklılık gösterdiğinden tüm toplumları kapsayan genel bir aile işlev sıralaması yapmak zor olmakla birlikte, en ortak temel aile işlevleri biyolojik, duygusal, sosyal, fiziksel ve ekonomik olarak beş başlık altında sıralanabilir (İşmen, 2004).

2.1.2. Aile Kavramının Gelişimi

Özgüvenin (2014: 25) yapmış olduğu çalışmalara göre aile kurumunun, yaklaşık 4000 yıl öncesine dayandığı düşünülmektedir. Milattan önce 2000 yıllarında Mısır'da başladığı düşünülen toplum nizamını, kültür ve geleneklerin devamlılığını, yeni kuşakların bakım ve eğitimini karşılayan bir kurum olarak başlayıp devam etmiş olan evlilik kurumu, dini kurumlar ve devlet tarafından da desteklenmiştir (Özgüven, 2014: 25).

Can (2013), ailenin tarihsel gelişimini din, felsefe, etnoloji kültürel antropoloji ve sosyoloji gibi farklı disiplinler açısından incelediğinde: bu disiplinlerin soruna ve ilgilendikleri alana göre farklılık gösterdiğini gözlemlemiştir. Felsefe ve din, genetik ve kaynak problemlerin bilimsel bir yolla açıklanamadığında devreye girmekte olmasına karşın en doyurucu metafiziksel görüş dine ait olmuştur (Can, 2013). Dini görüşe göre: aile kavramı, ilk insanlar olan Hz. Adem ve Havva'nın birlikteliğiyle başlamıştır ve yaşamın sonuna kadar da varlığını koruyacaktır (Can, 2013). Marksizm'in kurucularından olan Engels (2000)'e göre aile, üretim ilişkilerinin esasında bulunmuş ve özel mülkiyeti yasallaştıran kurumdur. Bu inançtan yola çıkarak Enges (2000), gelecekte özel mülkiyetin kaldırılmasıyla aile kurumunun da son bularak çökebileceğini ifade etmektedir.

2.2. Ergenlik

Büyüme ve olgunlaşma sürecini ifade eden “Ergen” kelimesi batı dillerinde “adolescent”, Latince “adolescere” sözcüğünün karşılığı olarak kullanılmıştır (Çanakcı, 2017). Ergenlik, ortalama olarak 12 ila 18 yaşları arasında devamlılık gösteren bireyin bilişsel, sosyal, biyolojik ve kişilik özelliklerinin çocukluktan erişkinliğe geçtiği gelişimsel bir dönemdir (Plotnik, 2009: 407).

Adams (2000), ergenliğin çocuğun ailesinin nezaretine ve himayesine daha az ihtiyaç hissetmeye başladığında, fizyolojik-hormonal gelişimi erişkin seviyesine yükseldiğinde ve fizyolojik olgunluğu çocuğu toplumda sorumluluk almaya zorladığında, başlayacağını ifade etmiştir. Atabek (2002) ise ergenliği çocuk yapabilir olmaya geçiş, Kulaksızoğlu (2011: 34), 13-20 yaşları arası bir dönemi kapsayan, somuttan soyut düşünceye ilerleyen, biyolojik, zihinsel, sosyal gelişim ve olgunlaşma süreci olarak tanımlamıştır. Dönemin genel özellikleri; duygusal coşkunluk ve taşkınlık, kısa sürede kurulup hemen bozulan ilişkiler, kolaylıkla tesir altında kalma topluluk içinde öne çıkma, ilgi çekme durumlarıdır (Kulaksızoğlu, 2011: 35). Bir başka ifade ile ergenlik, çocukluğun son bulması ile bir yetişkin olarak toplumsal sorumluluk alma dönemi öncesi arasında kalan gelişim sürecidir (Koç, 2004). Derman (2008), ergenliğin duygusal ve fiziksel süreçlerin sebep olduğu cinsel ve psikososyal olgunlaşma ile başlayarak kişinin özgürlüğünü, kimlik duygusunu ve sosyal olarak üretkenliğini elde ettiği zaman sona erecek bir dönem olduğunu ifade etmektedir.

2.2.1. Ergen Gelişimi

Bu dönemde ergenin kimlik gelişimi oluşumu ile bilişsel gelişiminin ilerlemesi, dürtüsel ihtiyaçlarda ve duyguların yoğunluğunda artış, preödüpal ve ödüpal çatışmaların yeniden nüksetmesi, meslek seçimi, karşı cinsle kurulan ilişkiler, ebeveynlerden ayrılma, bireyselleşmenin yaşantılanması gibi sebeplerle ergenler, bu döneme has zorluklar ve çatışmalar yaşamaktadır (Derman, 2008).

Beyinde yer alan hipotalamus bölgesi hipofiz bezlerini tetikleyerek kanda kadınlık (östrojen) ve erkeklik (testosteron) hormonlarının salgılanmasını sağlar. Ergenlik döneminde östrojen hormonunun artışıyla kadınlarda adet görme, pubik tüylerin

çıkması, göğüslerde büyüme ve kalçanın genişlemesi görülürken erkeklerde ise testosteron hormonunun artışıyla genital organın büyümesi, pubik ve yüz tüylerinin çıkması, kas gelişimi ve sesin kalınlaşması görülür (Plotnik, 2009: 408).

Ergen, prefrontal korteksinin gelişimi tamamlanmadığı ve hala gelişmeye devam ettiği için henüz bir erişkin gibi plan yapabilme, akıl yürütme ve karar verme becerilerine sahip değildir (White, 2003). Buna karşın çok iyi gelişmiş bir limbik sistemi (duygu merkezi) bulunmaktadır (Spear, 2000). Bu durum ergenin, riskli davranışlar sergileme ve düşünmeden hareket etmesine sebep olurken ergenin ahlak gelişimini ve ahlaki muhakemelerini de etkileyebilir (Plotnik, 2009: 411).

Piaget'in bilişsel gelişim kuramının soyut işlemler dönemi içerisinde bulunan ergen, soyut ve kuramsal düşünme, olaylara başkalarının gözünden bakarak değerlendirme ve bilişsel problemleri mantık kullanarak çözme becerisi kazanır (Akt; Plotnik, 2009: 410). Soyut kavramları düşünebilme ve münazara becerisi; ergenin değer, inanç, tutum ve hedeflerinin kritiğini yapabildiği anlamına geldiğinden önem arz etmektedir (Plotnik, 2009: 410).

Ergenliğin yeni başladığı yaşlarda bulunan genç, birçok yeni zihinsel, fiziksel ve toplumsal deneyimi özümseme sürecinde devamlı olarak dengeyi bulamama durumundadır. Eski örüntü ve şemaları artık mevcut durumda işe yaramamakta fakat yerine henüz kullanabileceği örüntü ve şemalarda oluşmamıştır (Bee ve Body, 2009: 881). İşte bu dönemde ergen için akran grubu büyük bir önem kazanmaktadır. 17 ya da 18 yaşlarında gereken uyumlanma davranışları gerçekleştirilir, iplikler birbirine bağlanır ve yeni bir kimlik, yeni toplumsal ilişki örüntüleri, yeni hedefler ve roller oluşturulur (Bee ve Body, 2009: 881).

2.2.2. Ergen Psikolojisi

Hall (1904: 287), ergenlik dönemindeki aşırıya kaçan ruh hali değişimlerinin önemini vurgulamıştır. Hall (1904: 287), ergenin enerji ve coşku haline karşı kayıtsız ve sıkılma, eğlenme ve gülme durumuna karşın hüznün, kibirlilik ve övünme davranışlarına karşın aşağılanma ve utangaçlık duyguları, hassasiyet tutumuna karşı umursamazlık şefkatli oluşa karşı acımasızlık gibi çelişkili eğilimler sergilediğini belirtmiştir. Ergenlik çağında çok fazla salgılanan östrojen ve testosteron gibi cinsiyet hormonları, amgydala ve hipokampus gibi limbik sistem yapılarının

büyümesini arttırdığından bu durum ergenlerin, saldırgan ve alıngan tutumlarının sebebi olarak gösterilmektedir (Gieddes, 1999).

Buluğ çağına erken giren kızların, yaşıtlarına göre daha içe dönük ve sosyal becerilerinin düşük olduğu ve geç olgunlaşan sınıf arkadaşlarına oranla alkol, sigara gibi zararlı maddeleri daha erken deneyimledikleri gözlenmiştir (Wilson, vd., 1994). Yaşıtlarına nispeten daha erken olgunlaşan kızların, psikolojik problemler yaşamalarının sebepleri gelişen bedenlerine, uygun olan yetişkin kişilik özelliklerine henüz sahip olamamalarından kaynaklanmaktadır (Dorn vd., 2003). Ergenlik çağındaki erkeklerde ise farklı durumlar gözlemlenmektedir. Erken olgunlaşan erkekler, yaşıtlarına göre daha yüksek özgüven, rahat davranışlar, akranları arasında popüler ve saygıdeğer olma, sosyal sorumluluk alma tutumları sergilerken geç olgunlaşan erkeklerin, düşük özsaygı ve kendilik değerine sahip, ebeveynlerine bağımlı ve akranları tarafından daha az saygı gördükleri gözlenmiştir (Plotnik, 2009). Fakat erken ve geç buluğa ermiş olan erkek ve kızların arasındaki bu psikolojik nüansların çoğu, yaşın ilerlemesiyle birlikte kaybolmaktadır (Sigelman ve Shaffer, 1995).

Kızlarda çekici olma, erkelerde atletik vücut yapısı ile olumlu benlik algısına sahip olma durumu arasında pozitif ilişki bulunmaktadır (Lerner ve Karabenick, 1974). Yaygın olarak erkek ergenler kendilerini fiziksel olarak çekici bulurken kız ergenler, bu durumdan şüphe duymakta ve kendilerini diğer kızlarla sürekli kıyaslamaktadırlar (Rodriguez-Tome vd., 1993).

Compas, Hinden ve Gerhardt (1995), Lerner ve Galambos (1998) gibi psikologlar zorlu bir dönem olan ergenliği çoğu gencin, söylenenlerin aksine sağlıklı bir kimlik duygusu geliştirerek, aileleriyle iyi ilişkilerini devam ettirdiğini ve büyük duygusal sorunlardan uzak kalarak atlattığını tespit etmiştir. Bu şekilde ergenlik dönemini bitiren gençler, yetişkinler dünyasına girmeye istekli ve hazır olmaktadır (Plotnik, 2009: 407).

2.3. Boşanma

Boşanma, eşlerin karşılıklı olarak beklentilerinin karşılık bulamamasıyla beraber yoğun tatminsizliğin yaşanması, sonrasında eşlerin birbirine yabancılaşarak evliliklerinin sosyal, duygusal ve yasal olarak bitirilmesi durumudur (Zara, 2013:

18). Boşanma, karmaşık ve çok kapsamlı bir durum olmakla birlikte bireylere göre farklılık gösteren zaman içinde gerçekleşen, sosyal ve psikolojik bir süreçtir (Koç ve Yılmaz, 2017: 11).

Dreikurs (1968), geçen zaman içinde kadının özgürlük hakkına sahip olması ve boşanma durumunun birbiriyle bağlantılı olduğunu düşünmektedir. Modernleşen toplumda kadınların hukuksal haklara kavuşmasıyla özgürleşmeleri, kadınların mutsuz bir hayata tahammül etmektense boşanmayı tercih etmelerine sebep olduğu vurgulanmaktadır. Kadınların sahip oldukları bu özgürlükler eşleri tarafından olumsuz olarak değerlendirilmekte ve kadının suçlu olduğu ifade edilmektedir (Dreikurs, 1968: 30).

Geçmişe nazaran günümüzde çiftlerin evliliğe bakış açıları değişiklik göstermektedir. Weis (1980), eşlerin mutsuz olmalarına karşın evliliklerini devam ettirmelerinin sebebinin geleneklerle alakalı olduğunu ifade etmektedir. Günümüzde ise çiftlerin çocuklarından dolayı evli kalmayı sürdürmeleri, gün geçtikçe geçerliliğini kaybetmektedir (Weiss, 1980: 270). Artık çiftler, çocuklarının çatışmasız ve mutlu bir aile ortamında daha iyi gelişebileceklerine, ayrıca çocukların mutlu bir ev ortamında büyümelerinin daha yararlı olacağına inanmaktadırlar (Weiss, 1980: 270).

2.3.1. Boşanmanın Tarihsel Süreci

Tarihsel süreçte boşanma, evlilik birliğiyle birlikte başlamış ve günümüze kadar tüm toplumlarda istenmeyen bir aile gerçeği olmakla birlikte devamlılığını sürdürmüştür (Sezal, 1996: 52). Ailenin dağılmasının, sadece aile içindeki bireyleri ilgilendiren bir durum olmakla kalmayıp aynı zamanda toplumsal bir tehdit oluşturduğu düşünülmektedir. Bu sebep dolayısıyla birçok toplum, boşanmayı farklı koşullara dayandırarak engellemeye çalışmıştır (Eyce, 2002).

Boşanma sosyal bir problem olmasına ek olarak hukuki yönden de büyük öneme sahip olan bir durumdur (Akıntürk ve Karaman, 2010: 235). Boşanma hukukuna tarihten bu yana getirilmeye çalışılan çözümler dört grupta toplanabilir.

Birincisi: Boşanmanın hiçbir surette kabul ve söz konusu olmaması ki kilise yasalarıyla yönetilen zamanlarda katolik hukuku, evliliği kutsal bir bağ kabul

ettiğinden bu bağın insanlarca koparılabilmesi kilise yasalarıyla imkansız hale getirilmiştir (Velidedeoğlu, 1976: 136).

İkincisi: Boşanmanın sadece yasal sebeplere dayandırılması ve yargıç kararıyla gerçekleşebilmesi ki bizim ülkemizde bu gruba girmektedir (Velidedeoğlu, 1976: 136).

Üçüncüsü: Boşanma hakkının yalnız erkeğe verilmesidir. Eski Türk, Cermen, İlk Roma Hukuku ve bazı islam ülkelerinde bu durum geçerlidir (Velidedeoğlu, 1976: 136).

Dördüncüsü: Eşlerin boşanma hakkının bulunması ve karşılıklı anlaşmayla evliliğe son verebilmesidir (Velidedeoğlu, 1976: 136).

Sanayi devrimiyle birlikte toplumsal alanda aile kurumu, fonksiyonları ve yapısı bakımından değişikliğe uğramış ve sanayileşmiş ülkelerde boşanma oranları artış gösterirken evlenme oranları da düşmeye başlamıştır (Aydın ve Baran, 2010). 1973 yılında Fransız devrimiyle birlikte boşama konusunda çıkarılan laik bir yasayla (şu zamanki anlaşmalı boşanma yasasının ilk hali) çiftler boşanmaya yoğun bir talep göstermiş ve o yıl içerisinde Paris'te her üç evlilikten biri boşanmayla sonuçlanmıştır (Collange, 1997: 32). 20. yüzyıldan itibaren Avrupa' da ve Kuzey Amerika' da ailelerde dağılmalar başlamış ve boşanmalar artmıştır (Collange, 1997: 32). Batı Avrupa ülkelerinde ise boşanma, İkinci Dünya Savaşından sonra 1960' a kadar neredeyse aynı seyretmiş, 1960' dan sonra hızla yükselerek 1980' e kadar iki katına çıkmıştır (Eyce, 2002).

Ülkemizde yapılan en son araştırma verilerine göre ise boşanan çiftlerin sayısı 2016 yılında 126 bin 164 olurken 2017 yılında %1,8 yükselerek 128 bin 411 ulaştı (TUİK, 2018). Evlenen eşlerin sayısı 2016 yılında 594 bin 493 olurken 2017 yılında %4,2 azalarak 569 bin 459 olmuştur. Evlenme hızı binde 7,09 olarak gerçekleşmiştir (TUİK, 2018).

2.3.2. Boşanma Evreleri

Boşanma ve sonraki süreçler birlikte incelendiğinde erkeklerin ve kadınların büyük kısmı bu süreci; kızgınlık duygusu içinde olma, psikolojik ve duygusal destek ihtiyacı hissetme, boşanmaya hazırlık ve boşanma durumunun gereklerine

uyumlanmada sorunlu bir zaman dilimi olarak değerlendirmektedirler (Şen, 2013). Boşanma, eşler ve çocuklar için fazlasıyla zorlayıcı bir dönem olması hasebiyle yardım alınması gereken bir geçiş sürecidir (Wallerstein ve Blakeslee, 1989; Fithenakis, Niesel ve Kunze, 1982; Schmidt-Denter ve Beelmann, 1995; Figdor, 1998; Tas, 2017).

Ailelerle yaptığı çalışmalarıyla bilinen Satir (2001: 25), ayrılık ve sonrasındaki baş edilmesi gereken aşamaları ölüm sonrasında yaşanan duygusal süreçlere benzetmektedir. Birey, boşanmanın ilk dönemlerinde olayları inkar etme ve kendini olaylardan soyutlamak istemekte, bunu takip eden sonraki dönemde öfkelenmekte ve başkalarını suçlamakta, üçüncü aşamada ise kendinden nefret etme, suçlu ve başarısız hissetmekte ve son aşamada ise durumunu ve benliğini kabullenerek umutlarının yeşermekte olduğu bir süreç izlemektedir (Satir, 2001: 25).

Wallerstein ve Blakeslee (1989) boşanma durumunun birbirleriyle bağlantılı üç evrede gerçekleştiğini ifade etmektedir. Birincil olarak acil evrede sorunlar başlar, eşlerden biri ilişkiden geriye çekilir, öfke buhranları ve eşler arasında cinsel uzaklıklar yaşanır ve çiftlerden biri evden ayrılır. Bu süreci yaşayan çiftlerin büyük bir kısmı, fiziksel şiddet gördüklerini veya uyguladıklarını ifade ederler. Ne vahimdir ki bu durum çocukların yanında gerçekleşmektedir (Wallerstein ve Blakeslee, 2002). Bu dönemin süresi kişilere göre farklılık göstermekle birlikte genellikle bir ay ve iki yıl arasında değişmektedir. Diğer bir dönem olan geçiş evresinde bireyler yeni bir çevre ve ilişkilere başlamakta, yeni rollerle karşılaşmakta ve bu rollerin karmaşasını yaşamaktadır ve bu dönem yetişkinler kadar çocuklar için de oldukça güç ve çok çaba harcanılan bir süreçtir. Son evre olan yeniden güçlenme ve istikrarlı olma dönemi, ayrılığın ardından yeni aile kurma ve yeni yaşam döneminin başladığı, boşanma sürecinin bitkinliğinden yeni yaşamın başlangıcına geçildiği evredir (Wallerstein ve Blakeslee, 2002: 32).

2.3.3. Boşanma Öncesi Süreç

Evliliğe dair hoşnutsuzluk ve gerginliğin oldukça yoğun olduğu bu süreçte problemler artık arkadaşların ve aile çevresinin önerileriyle çözüme ulaşamamaktadır. Kimi zaman eşler evliliklerinde bir sorun olduğunu inkar etme ve her şeyin yolunda olduğuna inanıp öyle davranmalarına rağmen, birbirilerine sahte

sevgi gösterisinde bulunarak evliliğin bitmiş olduğuna dair farkındalıklarını bastırmaya çalışsalar da bu inkar aralarındaki duygusal mesafeyi kaldıramamaktadır (Zara, 2013: 43). Mutsuz partnerlerden birisi veya her ikisi boşanmanın kayıp ve kazançlarını hesap etme eğiliminde olup ayrılık acısına karşı kendilerini koruyabilmek adına kendilerine stratejiler geliştirmeye çalışmaktadırlar. Bu süreçte bireylerde kızgınlık, korku, depresyon, kaygı, yas yaşanabilir ve bu dönemin uzun ve kısalığı kişilere özel olabilmekte, aylar ve yıllar sürebilmektedir (Zara, 2013: 43).

2.3.4. Boşanma Süreci

Boşanma sürecini kadınlar ve erkekler birbirlerinden farklı olarak yaşantılamaktadırlar. Kadınlar, evlilikteki sorunları daha erken fark ederek dile döküp çözüm arayışına girerken erkekler, kaçma davranışı sergilemektedirler. Kadınların erkeklere göre boşanma sonrası stres düzeylerinin düşük çıkmasının sebepleri arasında kadının boşanma kararı sürecinde erkeklerden daha yoğun stres yaşaması gösterilebilir (Zara, 2013: 53).

Boşanma sürecinde yetişkinlerin yılmazlık baş etme becerileri, sosyal destek algıları bilişsel çarpıtma analiz sonuçları incelendiğinde; kadınların çaresizlik, öfke, üzüntü korku gibi duygularının ve algılanan ruhsal travma puanlarının erkeklerden daha yüksek olduğu görülmektedir (Kaynar, 2016). Kadınlar bu süreçte erkeklere oranla daha fazla kendilerini suçlamaktadırlar. Bireylerin baş etme becerileri, eğitim düzeyleri, ekonomik durum ve aile desteği arttıkça gelişmekte ve bilişsel çarpıtmaları azalmaktadır (Kaynar, 2016). Bu süreç yeni bir yaşam düzenlemesi gerektirdiğinden, çocukların sorumluluğu, ekonomik sorunlar, toplumsal yargılar gibi birçok problemde bu süreçte bireylerin üzerinde baskıya sebep olmaktadır (Demircioğlu, 2000) .

2.3.5. Boşanma Sonrası Süreci

Boşanmadan sonraki süreçte yaygın olarak kısa süreli etkiler olumsuz olmakla beraber uzun süreli etkiler olumlu olabilmektedir. Boşanmanın ardından bireylerde fiziksel ve duygusal sağlık problemleri görülürken bazı sağlık sorunları boşanmadan sonraki uzun süreçte son bulabilmektedir (Kitson ve Morgan,1990; Gottman, Levenson, 2000; Hughes ve Kirby, 2000; Tein vd., 2000). Stres, boşanma sonrasında bireylerde olumsuz bir etki olarak artabilmektedir. Bu durumun en mühim sebepleri

arasında kayıp duygusunun yaşandığı yakın bir birlikteliğin sonlanması, geleceğin belirsizliği ve boşanmadan önceki dönemde olan ilişki ve destek bağlantılarının kaybedilmesi gösterilebilir (Öngider, 2006). Boşanma moral bozukluğu, suçluluk, öfke gibi olumsuz duygulara sebep olabilmektedir ve enteresan bir şekilde bu duygular daha çok boşanmayı isteyen bireyde görülmektedir (Bowles ve Garoupa, 2002; Ishida, 2003). Bu ve benzeri olumsuz duygular boşanmadan sonraki dönemin başında yoğun olarak hissedilmekte ve azalarak bitme süresi bireylere göre değişmektedir. Olumsuz duyguların bütünüyle son bulması yaygın olarak 2 yıl ile 4 yıl arasında sürmekte fakat boşanma durumuyla baş edemeyen bireylerde bu olumsuz durum çok daha uzun veya hayat boyu sürebilmektedir (Bowles ve Garoupa, 2002; Ishida, 2003).

Yolunda gitmeyen evliliklerini sonlandırmak istediklerinde birçok kaygı ve korkuya maruz kalan kadınlar, boşanmanın sebep olduğu olumsuz etkileri erkeklere göre daha fazla yaşamakta, boşanma ve sonraki süreçte birçok sorunla karşılaşmaktadırlar (Can ve Aksu, 2016). Çoğunlukla boşanmanın ardından kadınlar ekonomik kayıplar, maddi sorunlar yaşayabilmekteyken erkeklerde ise tam tersi bir durum olarak ekonomik iyileşme ve yaşam kalitesinde artış gözlemlenmektedir (Bowles ve Garoupa, 2002; Ishida, 2003). Ayrıca çocuğu varlığı bireylerin ekonomik durumunda etken olabilmektedir. Boşanma sonrasında karşılaşılan problemlerin yaygın olarak, maddi imkanları sınırlı bireylerde daha fazla zorluk oluşturduğu sonucuna varılmaktadır (Akoğlu ve Küçükkaragöz, 2018). Ailedeki çocuk sayısı arttıkça ekonomik sıkıntılarda aynı oranda artmaktadır (Akoğlu ve Küçükkaragöz, 2018). Boşanma sonrası yaşamını idame ettirme hususunda sosyal ve ekonomik yönden güvencesi olan kadınların boşanma kararının ardından, karşılaşılabilecekleri zorlukları kabullendikleri fakat ekonomik olarak kocasına bağımlı kalan kadınların her şeye karşın evliliklerini devam ettirme mecburiyetinde kaldıkları gözlenmektedir (Uçan, 2007). Ayrıca çocukların varlığının bireylerin boşanma sonrası süreçteki duygusal durumunu etkilediğini bildiren çalışmalarda bulunmaktadır. Boşanma durumu sonrasında çocuk sahibi olmayan bireyler, çocuğu olan bireylere oranla daha fazla duygusal sıkıntı yaşamaktadırlar (Akoğlu ve Küçükkaragöz, 2018).

2.3.6. Boşanma Aşamaları

Bohannon (1970), boşanmayı altı aşamalı bir süreç olarak değerlendirmiştir. Birinci aşama olan duygusal boşanma aşamasında eşler ebeveyn olarak görevlerine devam ediyor olsa bile eşler arasında mesafe oluşmuş ve evlilik çözülme sürecine girmiştir. İkinci aşama olan yasal boşanmada, evlilik kanunlar önünde resmi olarak sona erdirilmektedir (Bohannon, 1970). Üçüncü aşama olan ekonomik boşanma ailenin maddi varlıklarının ayrılarak paylaşılması sürecidir. Ebeveyn boşanması velayet durumu, ebeveyn sorumlulukları, çocuklarla görüşme sıklığı, çocukların sağlık ve eğitimi kimi konularda ortak bir yol belirlenmesi gereken aşamadır. Beşinci aşama olan toplumsal boşanma sürecinde ise her iki eski eşin de, ortak eski arkadaş çevrelerinden ve akrabalarından uzaklaşması ve yeni sosyal çevrelere girmesiyle toplumsal boşanma süreci başlamaktadır (Bohannon, 1970). Eşinden yeni ayrılmış olan birisi, daha önce beraber olduğu arkadaşlarıyla görüşmekten hoşlanmayabilir, ayrıldığı eşinin akrabalarıyla iletişimini azaltabilir veya bütünüyle bitirebilir. Bu durum boşanma sürecinin başında birçok zorluğa sebep olabilirken ayrıca kişinin kendini ilişkilerden izole ederek yalnızlaşmasına neden olabilir (Laver ve Laver, 1991). Altıncı ve son süreç ise, kişinin sona eren ayrılığı kabullenmesi ve artık eş değil özerk olarak yaşamına devam etmesi gereken süreçtir. Bireyler bu süreçte sorunlarla başa çıkma ve yalnız başına yaşama devam etme konularında yoğun bir kaygı yaşasalar da bunu başarabildiklerini gördüklerinde özgüven ve öz saygılarında artış gözlemlenmektedir (Zara, 2013: 50). Bu iyileşme süreci zaman alsa da kişi, bitmiş ilişkisinin olumlu ve olumsuz yanlarını çözümleyip ruhsal boşanmayı tamamladıktan sonra kendisini “bütün” hissedebilmektedir (Laver ve Laver, 1991).

2.4. Ebeveyn Boşanması ve Ergenlik

Ergenlerin, ebeveyn ayrılığına çocuklardan daha farklı tepkiler verdiğini yapılan araştırmalar göstermektedir (Chase-Lansdale vd., 1995; Wallerstein ve Kelly, 1980). Ergenler, boşanmanın mahiyetini soyut biçimde ve tam olarak algılayabildiklerinden boşanmaya uyumları daha kolay olmaktadır (Wallerstein ve Kelly, 1980). Weiss (1979), ergenlerin ebeveynlerinin rehberliğine gereksinim duymadan yaşamlarını sürdürebildiklerini, bu nedenle boşanmanın ardından yaşantılanan zorlu tecrübelere karşı ergenlerin, çocuklardan daha kolay baş edilebileceğini belirtmektedir. Cooney

ve arkadaşlarının çalışması ise bu durumu destekler niteliktedir. Cooney ve arkadaşları (1986), ergenlerin ebeveyn boşanmasından çocuklara göre daha az etkilendiklerini, bu durumun sebebinin ise ergenlerin yaşanan olayları daha iyi anlama ve yorumlayabilme kapasitelerine sahip, olgun ve bağımsız olabilmelerinden kaynaklandığını ifade etmektedirler. Ergenler, okul öncesi ve okul çağı çocuklarına nispetle anne-babalarına karşı daha bağımsız olduklarından, boşanmanın ardından kaygı ve stres duyguları içindeki ebeveynlerine daha az gereksinim duyup yönelmektedirler (Özen, 1998: 30-31). Bu durumun ergenlerin ebeveyn boşanmasından daha az etkilenmesine sebep olabildiği söylenebilir (Özen, 1998: 30-31).

Wallerstein ve Kelly (1980), ergen katılımcılarla yürüttükleri çalışma gözlem sonuçlarına göre ergenler, anne-baba ayrılığına farklı iki biçimde tepki göstermektedirler. Bazıları saldırgan davranışlar sergilemekte ve kendilerinden daha küçük yaşta olan çocuklarla zaman geçirmektedirler. Bir diğer tepki biçimi gösteren ergenler ise ebeveynlerine duydukları bağlılık ihtiyaçlarını karşılayamamalarına rağmen, ebeveynlerinden bağımsızmış gibi yaşamaya çalışmaktadırlar (Wallerstein ve Kelly, 1980). Bunun sonucunda erkeklerde anti- sosyal davranış ve suça yönelik davranışlar gelişirken, kızlarda arkadaşlarına bağımlılık ve cinsel ilişkiye erken başlama gibi davranışlar gözlenmektedir (Wallerstein ve Kelly, 1980). Boşanmış aileden gelen ergenlerin, boşanmamış aileden gelen ergenlere göre yaşam doyumu ve sosyal destek düzeyleri daha düşük yalnızlık düzeyleri de daha yüksektir (Akyol, 2013).

Boşanma durumunu kabullenemeyen ergenlerde okul devamsızlığı, yasadışı işlere bulaşmış olan kişilerle arkadaşlık etme, intihar düşünceleri, isyankar, tehlikeli ve uyumsuz davranışlara yönelim gözlenebilmektedir (Kasatura, 2003: 325). Okul devamı ve başarısındaki düşmelerinin sebebi olarak ergenlerin zihinlerini, ebeveyn ayrılığıyla aşırı meşgul etmeleri gösterilebilir (Wallerstein ve Kelly, 1980). Eğer ergenler sosyal ve akademik sorunlara (çekingenlik, gelişimsel bozukluklar, dürtü kontrol eksikliği vb.) sahiplerse boşanma durumu, ergenlerin daha ileri düzeyde psikolojik sorunlar yaşama riskini arttırabilmektedir (Morganett, 2005: 17). Ergenler ebeveynlerinin ayrılığı durumuna karşı öfke, utanç ve sıkıntı hisseder, gelecek endişesiyle ekonomik durumlarını sıklıkla düşünürler (Smith, 1990). Baba ve ergen

arasındaki iletişim, ergenin akranlarıyla olan iletişiminin benzeridir (Kindler ve Grossman, 1997; Yeung, Sandberg ve Kean, 2001).

2.4.1. Boşanmanın Ergen Üzerindeki Etkileri

Ergen, ergenlik döneminin gelişimsel karmaşasına ek olarak birde ebeveyn boşanması krizini yaşamakta ve bu süreçte kendini savunmasız hissetmektedir. Kendindeki bu değişikliklerle başa çıkmaya çalışırken birde üzerine ebeveyn boşanması ergen için bir meydan okuma gibidir (Walper, vd., 2004). Ebeveyn boşanması ile ergen, şok yaşayarak kendini yalnız, üzgün ve mutsuz hisseder (Wallerstein ve Lewis, 2004). Güvenilir limanı olan ailesini kaybetmekte olan ergen için hayat fazlasıyla güç hale gelmektedir. Ergen, yeni bir kimlik edinme, dış dünyayı keşfetme, gereğinden fazla yetişkin gibi davranmak zorunda kama gibi gelişimsel ödevlerini gerçekleştirmeye çabalarken bir yanan da ailesinde, okulunda, arkadaşlarında ve sosyal çevresinde, büyük değişimler yaşamaktadır (Wallerstein ve Lewis, 2004). Tüm bu durumlar ebeveynleri boşanan ergenlerde anksiyete düzeyini artmaktadır (Wallerstein ve Lewis, 2004; Walper vd., 2004; Wolman, 1998).

Anne- baba boşanması ergen bireyin yaşamında yeni değişimlere sebep olmakta, boşanmayla birlikte yeni okul, çevre, farklı sorumluluklar, yeni arkadaşlık ve ilişkiler, bozulan ekonomik durum gibi birçok yaşamsal alanda değişiklik söz konusu olmaktadır (Lebowitz, 1985). Bu durumlar ve bunun gibi birçok sebep ergen bireye, haksızlığa uğradığını düşündürerek öfke patlamaları yaşarmasına yol açmaktadır (Lebowitz, 1985). Ebeveynleri boşanmış ergenlerin, boşanmamış ergenlere göre benlik saygıları düşük, sürekli öfke ve anksiyete düzeyleri yüksek olmaktadır (Mahon, Yarcheski ve Yarcheski 2003, Fiyakalı, 2008, Altuntaş, 2012). Hamama ve Ronen-Shenhav (2012) tarafından yapılan ve katılımcılarının 127 sini boşanmış aileden gelen ergenlerin oluşturduğu toplam 308, sekizinci ve dokuzuncu sınıf öğrencisinin oluşturduğu çalışmada, ebeveynleri boşanmış ergenlerin öfke düzeylerinin ebeveynleri boşanmamış ergenlere oranla anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Parçalanmış aileye sahip olan çocukların, kendilerini ebeveynleri evli olan çocuklara kıyasla, daha yetersiz hissetmelerine sebep olan içsel sebeplerde vardır (Hopper, 2001). Anne-baba boşanması ile beraber aile içi düzeni bozulan ergende benlik

saygısı, anne-babası boşanmamış ergenlere oranla daha fazla düşmekte ve bu durumun sonucunda yetersiz hissetme, depresif duygulanımlar, yeme bozuklukları, enerji düşüklüğü, uyum sorunları, kendini ve görünümünü sevmeme, gibi belirtiler ergende fazlasıyla görülmektedir (Gullotta ve Adams 2005). Yapılan bir başka 14 yıllık boylamsal inceleme çalışmasında ise boşanmış ebeveyn çocuklarının, boşanmamış ebeveyn çocuklarına oranla daha fazla dışsal davranış sorunları yaşadıklarını görülmektedir (Westberg, Nelson ve Piercy, 2002).

Ebeveyn ayrılığının ergenlerin internet bağımlılığı üzerinde de etkili olduğunu belirleyen çalışmalar mevcuttur. Arslan (20017) ergen katılımcılarla yapmış olduğu çalışma sonucunda anne babanın boşanmış olması, ebeveynlerinin tekrar başka bir evlilik yapmış olması, anne eğitim durumu gibi değişkenlerin ergenin internet bağımlılığını etkilediği bulgusuna erişmiştir. Ayrıca ebeveynlerinin ayrılmasının ardından annesiyle beraber yaşayan ergenlerin, babasıyla birlikte yaşayan ergenlere oranla kontrol güçlüğü ve işlevselde bozulma boyutlarında internet bağımlısı oldukları tespit edilmiştir (Arslan, 2017).

Ebeveyn boşanmasının ergenin kaygı durumu üzerindeki etkilerinin araştırıldığı çalışmalarda mevcuttur. Boşanmış ebeveyne sahip ön ergenlik döneminde olan bireylerin, boşanmamış ebeveyne sahip ön ergenlik yaşayan bireylere göre benlik saygıları ve kaygı düzeyleri daha yüksek olmakta ve ebeveyni boşanmış ön ergenlik dönemindeki kızlar erkeklere göre daha kaygılı olmaktadır (Öztürk, 2006). Anne-babası boşanmış çocuklarla, anne babası boşanmamış 9-13 yaş aralığında toplam 308 öğrencinin katılımıyla yapılmış bir başka araştırmada da boşanmış ebeveyne sahip çocukların kaygı düzeylerinin, boşanmamış ebeveyne sahip çocukların kaygı düzeylerine göre daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır (Serin ve Öztürk, 2007). Ayrıca Aslıhan (1998)'in parçalanmış ve tam aile çocuklarıyla yaptığı araştırmada erkek çocuklarının kız çocuklarına kıyasla daha yüksek kaygı düzeyine sahip oldukları sonucuna ulaşmıştır. Størksen vd., (2006) 13-19 yaş aralığında, ebeveyni boşanmış 1.810 ve ebeveynleri boşanmamış 6.784 ergenle yaptıkları çalışma sonuçlarına göre ebeveyni boşanmış olan ergenlerin ebeveynleri hala birlikte olan ergenlere göre kaygı düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Yalnızca boşanma durumundan değil, boşandıktan sonra dahi eşler arasında devam eden çekişme ve

anlaşmazlıklar ergenin kaygılanmasına sebep olabilmektedir (Alisinanoğlu ve Ulutaş, 2000).

Boşanmış ebeveyne sahip ergenlerin benlik saygısı, psikolojik uyum, akademik başarı durumlarında düşüşler olduğu, sıkıntılı sosyal ilişkiler ve davranış bozuklukları yaşadıkları gözlenmektedir (Stacey ve McCabe, 2001). Ebeveynleri boşanmış ergenlerin, ebeveynleri birlikte olan ergenlere oranla yaşam doyumları daha düşük, depresyon ve stres düzeyleri yüksektir (Richardson ve McCabe, 2001). Boşanmış ailede yetişen ergenlerin, boşanmamış ailede yetişen ergenlere göre yalnızlık düzeyleri yüksek ve yaşam doyumları daha düşüktür (Çivitci, Çivitçi ve Fiyakalı, 2009). Ebeveyn boşanmasının ergenin benlik saygısı durumuna etkisinin incelendiği çalışma sonuçları şu şekildedir: Çelikoğlu (1997)'nin 12–16 yaş dönemi içerisindeki ergenlerle yaptığı çalışmada ebeveyn boşanmasının çocuğun benlik saygısı üzerinde olumsuz etkiye sebep olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yapılmış olan çalışma bulguları incelendiğinde ebeveynleri boşanmış ergenlerin benlik saygısı düzeylerinin, ebeveynleri boşanmamış ergenlerin benlik saygısı düzeylerine göre daha düşük olduğu gözlemlenmektedir (Altuntaş, 2012). Amato ve Keith (1991) meta analiz çalışmasında 92 araştırmayı incelemiş ve ebeveyni boşanmış çocuk ve ergenlerin, ebeveynleri boşanmamış çocuk ve ergenlere göre daha düşük benlik saygısına sahip oldukları bulgusuna ulaşmışlardır. Sun (2001) 10.sınıfta okuyan ve ebeveynleri henüz boşanmamış 8737 ergen bireyin benlik saygılarını, iki yıl sonra, ebeveynlerinin boşanmasından sonraki sonuçlar ile karşılaştırmış ve ebeveynlerinin boşanmasının sonrasında ergenlerin, benlik saygılarının düştüğü sonucuna ulaşmıştır. Chung ve Emery (2010) 12-15 yaşları arasında, anne-babası boşanmış ve boşanmamış aileden gelen toplam 454 ergenle, yaptıkları çalışma sonucunda, boşanmış ebeveyne sahip ergenlerin benlik saygılarının, ebeveynleri boşanmamış ergenlere göre anlamlı derecede düştüğü bulgusuna ulaşmışlardır. Ebeveynleri boşanmış 15-18 yaş arasında olan ergenlerin benlik saygısı ve sosyal sorun çözme becerilerinin ebeveynleri boşanmamış olan ergenlere göre daha düşük olduğu saptanmıştır (Karakaya, 2018). Yapılan çalışma sonucuna göre ebeveyn boşanmasının ergenlerin benlik saygısı ve sosyal sorun çözme becerileri üzerinde olumsuz etkisi bulunduğu söylenebilir (Karakaya, 2018). Frost ve Pakiz (1990) Toplam 406 ilköğretim okulu ve ortaokul öğrencisiyle yürütmüş olduğu öz-kavramları değerlendirdikleri çalışmalarında ebeveyn boşanmasının ardından baba

yokluğu yaşayan ve annesi yeni bir evlilik yapmamış olan çocuk ve ergenlerin öz-kavramlarının, ebeveynleri boşanmamış çocuklardan önemli ölçüde daha düşük olduğu sonucunu elde etmiştir.

Ebeveyn boşanmasının kimlik ve kişilik üzerindeki etkisi ise şu şekildedir: Ebeveynleri 18 yaşından önce boşanmış 20-27 yaş aralığındaki bireylerin, şizofren, histeri hipokondriasis, paranoya, depresyon, psikotik sapma, psikasteni, sosyal içe dönüklük düzeyleri ebeveynleri boşanmamış kişilere göre yüksek bulunmuştur (Tezcan, 2017). Kimlik oluşma sürecinde çocuklar ve ergenler sevdikleri, değer verdikleri insanları rol model olarak benimsemektedirler Wallerstein ve Blakeslee, 1989: 135). Bu rol modellerde çoğunlukla anne ve babalar olmaktadır. Ebeveynlerin boşanma durumuyla birlikte rol model alınan bireylerin evden ayrılması ve görüşme durumunun sekteye uğraması nedeniyle kimlik oluşum süreci de kesintiye uğrayarak bu alanda sorunlar oluşabilmektedir (Taş, 2019: 81).

Ebeveyn ayrılığında birçok ergenin sosyal, duygusal gelişimleri ve akademik başarıları yönünden olumsuz şekilde etkilendiğini ortaya koyan araştırmalar olsa da (Wallerstein, 1984; Amato ve Booth, 1991; Amato ve Keith, 1991b) olumsuz etkisi olmadığına ilişkin birçok çalışma da bulunmaktadır (Reinhardt 1977; Weiss 1979; Kurdek ve Siesky, 1980). Katılımcılarını 12-17 yaş aralığında 100 boşanmış aileye sahip toplam 200 ergen bireyin oluşturduğu çalışmada ise ebeveyn boşanmasının dürtü kontrol düzeylerine etki etmediğini sonucuna ulaşılmıştır. (Çakmak, vd., 2018). Olumsuz etkilerin yanı sıra boşanmış ebeveynlere sahip çocuk ve ergenler üzerinde ebeveyn boşanmasının bazı olumlu özellikleri de vardır. Çocuk ve ergenlerin tüm bu zorlu yokluk ve yoksunluk yaşantıları çocuk ve ergenlerin olgunlaşmasına ve travmatik olaylar karşısında dayanıklılık gösterebilmesine, yeterli ebeveyn desteği verildiği takdirde bu süreçten daha da güçlenerek çıkabilmelerine neden olmaktadır (Zara, 2013: 95). Ebeveynleriyle birebir vakit geçirebilmeleri ve ebeveynlerinin bu baş başa olan zaman dilimlerinde çocuklarını eğlendirme çabaları sonucu çocuk ve ergenler, kendilerini özel ve ayrıcalıklı hissedebilmektedir (Zara, 2013: 95). Boşanmış aileye sahip çocuklar çoğunlukla anneye daha sağlam bağ kurabilmekte ve ayrıca ergenlerin erken yaşta aldıkları sorumluluklar özerlik gelişimine katkı sağlamakta ve yetişkinlik yaşamlarındaki ilişkilerinde daha az kaygı yaşamalarına sebep olmaktadır (Zara, 2013: 95).

Ebeveynler ayrılmış dahi olsalar babanın çocuğun gelişimi üzerindeki etkisi hele ki kişilik gelişimin şekillendiği ergenlik döneminde daha büyüktür (Taş,2019). Babanın değer yargıları, ergenin karakter yapısı ve mesleki seçimleri üzerinde etkili olmaktadır (Taş,2019). Ergenin akranlarıyla olan dostluğunun biçimi ve akran çatışmalarının çözümü babayla ergen arasında kurulan ilişkiyle benzerlik göstermektedir (Kindler ve Grossman, 1997; Updegraff vd., 2002). Baba, çocuk ve dış dünya arasında bir köprü görevi görmektedir (Lamb 1975). Baba-ergen arasındaki etkileşim ve mücadeleyle ergen, yaşamdaki zorluklarla başa çıkmayı öğrenmektedir (Parke, 2002). Allen ve arkadaşları (1994), ergenlerin olumsuz ifadelerinin belirleyicileri olarak aile etkileşimlerinde özerklik ve ilişkiyi inceledikleri çalışmada; babanın ergen çocuğunun özerklik arayışlarına karşı olumlu tutum ve tavrının, ergen bireyin özgüven gelişimine katkı sağladığı ve özgüven gelişimini olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşmışlardır. Babanın çocukla olan teması duyguyla birleştiğinde çocuğun babaya verdiği değer, babaya karşı hissettiği güven ve sevgisi de artmaktadır (Wallerstein ve Kelly, 1980). Ebeveyn boşanmasının ardından çoğunlukla evden ayrılan kişi baba olmaktadır (Figdor, 1997: 34). Bu durum, cinsiyetlerine uygun model yetersizliğine sebep olmakta, erkek çocuk ve ergenlerin yeni yaşantısına uyumunu olumsuz yönde etkilemekte, depresyon dürtüsel davranma, karşı koyma gibi negatif davranışları daha çok sergilemektedirler (Harold ve Conger, 1977; Hetherington, 1979; Emery, 1982; Hoyt vd., 1990, Reid ve Crisafulli, 1990, Jennings vd., 1991). Babanın ailedeki rolünün, ailenin ihtiyaçlarını karşılayan, aileyi tehditlere karşı koruyan, zorluk ve sorunların üstesinden gelen kişi olduğu düşünülecek olursa çocuk, babanın evden ayrılışının üzüntüsünü yaşamamanın yanı sıra, aynı zamanda bu güvenli alanı da kaybetmiş olduğunu düşünebilir (Zara, 2013: 84).

Boşanmanın ergenler üzerindeki etkileri ne kadar açıklanmaya çalışılırsa çalışılın her boşanma kendine has, karmaşık ve çok yönlü olabildiğinden (Mangır ve Alisinanoğlu, 1993) boşanmanın etkileri konusunda genellemeler yapabilmek pek mümkün görünmemektedir.

2.4.2. Ergenin Yaş Faktörüne Göre Etkisi

Ebeveyn boşanması çocuklar için fazlaca stresli bir süreçtir (Zara, 2013: 83). Boşanmanın öznel bir durum olması sebebiyle çocuklardaki etkileri de farklı şekilde

gözlemlenmekte (Öztürk, 2014: 24) ve çocuğun ebeveyn boşanmasına vereceği tepki birçok etmenin yanı sıra yaş değişkenine göre de değişmektedir (Zara, 2013: 83).

Okul çağı dönemi sosyal farkındalığın arttığı ve çocuğun kendi hakkındaki özelliklerini önemsemeye başladığı dönemdir (Selçuk ve Güner, 2000: 116). İlkokul çağındaki çocuklar ebeveyn ayrılığını kabullenmekte en çok zorlanan yaş grubu (Zara, 2013: 90) ve özellikle 4-7 yaş arasındaki çocuklar kritik bir dönem içinde olduklarından ebeveyn boşanması sebebiyle çok fazla olumsuzluk yaşamaktadırlar (Gaier, 1987). Bu dönem çocuğun, cinsel kimliğini keşfettiği ve sosyalleşme sürecinin olduğu dönem olması hasebiyle boşanma sonucu ebeveynlerinden birinin evden ayrılması çocuk için her iki cinsel kimliği algılayabilmesini engellemekte ve çocuğun sosyal davranışlar bakımından problemler yaşamasına sebep olmaktadır (Taş, 2019: 55). Bu yaş dönemi içerisindeki çocuklar çektikleri acının sebebini biliyor olsalar da bu acıyla nasıl baş edeceklerini bilememektedirler (Zara, 2013: 90). Bu dönem çocuklarında birlikte olmadığı ebeveynle ilgili üzüntü hissetme, anne – babayı suçlama, itaatsizlik, derslerinde başarısızlık, dikkat ve odaklanma problemleri, alt ıslatma problemleri, içe kapanma, arkadaş kıskançlığı gibi sorunlar olabilir (Selçuk ve Güner, 2000: 116). İçinde hissettiği öfkesini çatışma yaşadığı öğretmenlerine ve arkadaşlarına yansıtabilirler. Ebeveynlerinin boşanmasıyla alakalı yaşadıkları güçsüzlük duygusuna karşın, çevresiyle güç savaşına girebilir ve anne-babalarını suçlayıcı bir tavır takınabilirler (Selçuk ve Güner, 2000: 116). Okul çağı çocuklarının ebeveynlerini yeniden bir araya getirme isteği ve sıkıntısı çocukta baş ve karın ağrılarına sebep olabilir (Zara, 2013: 91). Bu yaş dönemindeki çocuklar olumsuz duygularıyla başa çıkabilmek için “reddetme” ve “karşıt tepki verme” savunma mekanizmalarını kullanabilir ayrıca ebeveynlerini bir araya getirme çabası içine girebilirler (Rankin ve Maneker, 1985).

Ebeveyn boşanmasına şahit olan ergenlik çağındaki çocuklarda tıpkı ilkokul çağındaki çocuklar gibi bu süreçten olumsuz etkilenmektedirler (Hafter, 1979). Boşanmış ebeveyne sahip olan çocuklar arasında en riskli grupta olanlar ergenlik dönemindeki gençlerdir (Wallerstein ve Blakeslee, 1989). Ergenlik dönemi itibariyle gelişimsel açıdan birçok farklılığa maruz kalan ve bu krizi atlattırma çalışan genç, tüm bunlara ek olarak birde ebeveyn boşanması kriziyle karşı karşıya gelmesi sonucu yoğun ve ağır tepkiler gösterebilirler (Zara, 2013: 92). Ergende ebeveyn boşanması

sonrasında öfke, yalnızlık ve çaresizlik sıklıkla görülen duygulardır (Zara, 2013: 92). Bunlara ek olarak ebeveyn boşanmasının ardından ergen, kardeşlerinin sorumluluğunu üstlenmek durumunda kalıyorsa bu durum ergende duygusal çöküntüye sebebiyet verebilmektedir (Zara, 2013: 92). Ergen çocuklar, ebeveyn boşanmasıyla kendilerini yarı yolda bırakılmış, yalnız hissettiklerini ve ihtiyaç duydukları ilgiyi alamadıklarını, kendi ilişki veya evliliklerinde ebeveynleri gibi bir durum yaşamaktan dolayı korku ve kaygı hissettiklerini ifade etmektedirler (Taş, 2019: 41).

2.4.3. Ergenin Cinsiyet Ayrımına Göre Etkisi

Boşanmanın ergenlerde içe ve dışa yönelim türü problemleri davranışlara sebep olduğu, özellikle dışa yönelim türü sorunlu davranışların daha çok erkek ergenlerde gözlemlenmesi dikkat çekmektedir (Harold ve Conger, 1997; Emery, 1982; Thomas vd., 1996). Karakuş (2003) ebeveynlerinin boşanması sürecinde kızların, erkeklere oranla daha fazla etkilendiğini ifade etmektedir. Ebeveyn boşanmasının ardından kızlarda içe dönük davranış problemleri gözlemlenirken; erkeklerde ise tam tersi bir durum, dışa dönük davranış problemleri gözlemlenmektedir (Hess ve Camara, 1979; Emery, 1982; Hetherington vd., 1985; Kelly, 1988; Studer, Aydın, 2005: 31). Amato (2001) boşanmış aile çocukları ile ilgili yaptığı çalışmada elde ettiği bilgilere göre, erkek çocukların, kız çocuklara kıyasla daha çok davranış problemleri sergilediğini ifade etmektedir. Bu davranış problemleri erkek çocuklarında yaş dönemlerine bağlı olarak farklılık göstermektedir (Amato, 2001). İlköğretime devam eden yaş grubundaki erkek çocuklarında davranış problemleri gözlemlenirken, ortaöğretime devam eden erkek ergenlerde ilk başlarda davranış problemi gözlemlenmekle birlikte devam eden yıllarda bu etki gittikçe azalmaktadır.

Ebeveyn boşanmasının etkilerine ilişkin yapılan ve iki yıl süren izleme çalışması sonucunda ebeveyn boşanmasının ardından kızların akademik, duygusal ve sosyal olarak düzelme gösterdikleri erkeklerin ise kızların tam aksine bu alanlarda daha da bozulma gösterdikleri gözlemlenmiştir (Amato, 2000). Block ve arkadaşlarının (1986) yaptıkları araştırmada da benzer sonuçlar görülmektedir. Bu çalışma sonucunda ebeveyn boşanmasının, kız çocuklarının olumsuz davranışlarını daha az etkilediği görülürken erkek çocuklarının ise saldırgan tutum ve davranışlar sergiledikleri görülmektedir. Konuyla alakalı başka çalışma bulguları incelendiğinde

boşanma durumunun, kız ve erkekler üzerinde aynı etkiyi göstermediği; kızların, ebeveyn boşanmasının ardından duruma daha kolay uyum göstermelerine karşılık, erkeklerin davranış bozuklukları sergilemekte ve bireysel ilişkilerde problemliler oldukları görülmektedir (Hetherington, 1979; Amato, 2000). Erkek çocukları, yaşantıladıkları olumsuz duyguları direkt olarak dış çevrelerine yansıtıırken; kız çocukları ise, öfkelerini örtük olarak yansıtmaktadırlar (Spigelman vd., 1991). Benzer şekilde Webster-Stratton (1989), ebeveynleri boşanmış erkek çocuk ve ergenlerde davranış problemlerinin, kız çocuk ve ergenlere oranla daha fazla olduğu sonucuna ulaşmıştır. Aslıhan (1998)'ın 10-15 yaşları arasında boşanmış ve boşanmamış aileden gelen çocuklarla yapmış olduğu araştırma sonucunda cinsiyet bakımından erkeklerin kızlara kıyasla daha yüksek kaygı düzeyine sahip oldukları sonucuna ulaşmıştır. Çelikoğlu (1997)'nin 12-16 yaş dönemleri arasındaki ergenlerle yaptığı çalışmasında ebeveyn boşanmasının, ergenlerin benlik saygısı üzerinde olumsuz bir etki yarattığı sonucuna ulaşmasına karşın, anne babası boşanmış ergenlerin cinsiyet açısından benlik saygıları ve kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık saptanamamıştır. Ebeveynleri boşanmış ve annesiyle beraber yaşayan erkeklerin benlik saygısı ile ebeveynleri boşanmış ve babasıyla birlikte yaşayan erkeklerin benlik saygıları farklılaşmaktadır (Arslan, 2018).

Dohert ve Needle (1991) anne-babası boşanmış ergenler üzerinde yaptığı araştırmasında kızların ve erkeklerin ebeveyn boşanma sürecinin farklı aşamalarında tepki gösterdiklerini gözlemlemiştir. Kızlar boşanmadan önceki dönemde, erkekler ise boşanmadan sonraki dönemde olumsuz tepkiler sergilemektedir. Emery (1988), ebeveyn boşanmasının kızlarda da olumsuz duygulara sebep olduğunu ancak kızların duygularını erkeklere oranla daha çok toplumun beklentilerine göre yaşamalarından kaynaklı daha az davranış problemi sergilediklerini belirtmiştir. Genelleyecek olunursa boşanmanın olumsuz etkileri erkeklerde kızlara oranla daha fazla görülmektedir (Bee ve Boyd 2009: 734). Bununla birlikte kızlarda boşanmanın etkileri ertelendiğinden yaşanan problemlerin kaynağının ebeveyn boşanmasıyla ilgili olan ilişkisini fark etmek zorlaştırmaktadır (Bee ve Boyd 2009: 734).

Tüm bu araştırmaların aksine az sayıda da olsa alan yazında, cinsiyet faktörünün boşanmanın çocuklar üzerinde yaratabileceği olumsuz etkiler açısından bir farklılık oluşturmadığını gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Mechanic ve Hansell, 1989; Weiner vd., 1995). Bir grup araştırma sonuçları ise, ebeveyn boşanmasına karşı

gösterilen tepki farklılığının yalnızca cinsiyete bağlanamayacağını, boşanmanın ardından geçen süre, karşılaşılan problemin türü, yaş gibi değişkenlerin de değerlendirilmesi gerektiği belirtilmektedir (Spigelman vd., 1991; Doherty ve Needle, 199; Zaslów, 1989).

2.4.4. Ergenin Eğitim Durumu Üzerine Etkisi

Parçalanmış ve tam aileden gelen çocuklar arasında okulda problemlili davranışlar ve uyum sorunları bakımından büyük farklar bulunmaktadır (Hetherington, Camara ve Featherman, 1981). Boşanma süreci ve sonrasında yaşananların, çocuk ve ergenler üzerinde bıraktığı olumsuz etkilerden biriside akademik başarılarındaki düşüştür (Koç ve Yılmaz, 2017: 82). Ebeveyn boşanması çocukların okul başarı durumunu da etkilemektedir (Smith, 1998). Çocuk ve ergenler, boşanma sürecinde uyum ve odaklanma sorunları yaşadıklarından, ders notları ve okul başarıları bu durumdan olumsuz biçimde etkilenmektedir (Smith, 1998). Reifman ve arkadaşlarının (2001), 1990 yılından itibaren yapılmış olan 35 araştırmanın meta analizini yaptıkları çalışmada ebeveyn boşanması yaşayan çocuk ve ergenlerin okul başarılarının ebeveyn boşanmasından olumsuz etkilendiği sonucuna ulaşmıştır.

Zimiles ve Lee (1991)'nin ergenlerin aile yapısı ve eğitim gelişimini inceledikleri toplam 13.532 lise öğrenimine devam eden katılımcıyla yaptıkları çalışma sonucunda tek ebeveynli ve ebeveynleri başkasıyla evlenmiş olan ergenlerin, okulu bırakma eğiliminin ebeveynleri birlikte olan ergenlere göre 3 kat daha fazla olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca bu çalışmada sosyoekonomik etkenler kontrol altına alındıktan sonra bile tek ebeveynli ve ebeveynleri başkasıyla evlenmiş olan ergenlerin okulu bırakma eğilimi iki kattan daha fazla olmaya devam etmiştir. Bir defadan daha fazla aile geçişi yaşamak durumunda kalmış ergenlerin sekizinci sınıftan sonra eğitimlerine devam etme olasılıkları, tek ebeveynli ailede yaşayan ergenlere göre dikkat çekici ölçüde azalmaktadır (Aquilino, 1996). Pancar (2009) 452 lise öğrencisinin katılımcı olduğu parçalanmış ve tam aileye sahip ergenlerin yalnızlık düzeylerini çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. Bu inceleme sonucuna; boşanmış aileye sahip olan ergenlerin, ebeveynleri evli olan ergenlere oranla akademik başarıları düşük yalnızlık düzeyleri ise yüksektir. Ebeveyn boşanması ergenlerin akademik başarısını düşürürken yalnızlık düzeylerini de yükseltmektedir (Pancar, 2009). Ergenlerin ebeveynlerinin boşanması öncesi ve sonrasındaki süreçte

okul başarıları üzerinde cinsiyet faktörünün etkisinin incelendiği ve 58 ergenle yapılan araştırma sonucu göstermektedir ki: boşanmış ebeveyne sahip erkeklerin, ebeveynleri boşanmamış erkekler ile ebeveyni boşanmış kızlara göre akademik başarıları daha düşüktür (Neighbors, Forehand ve Armistead, 1992). Ebeveynleri boşanmış kızların da ebeveynlerinin boşanmasının başlangıcı ve boşanma sonrasındaki süreçte akademik performanslarında düşüşler yaşanmaktadır (Neighbors, Forehand ve Armistead, 1992).

Amato (1986), ebeveynleri tarafından desteklenen çocuk ve ergenlerde psikolojik uyumun ve okul başarısının yükseldiği katı ve cezalandırıcı bir tutum sergileyen ebeveyne sahip çocuk ve ergenlerin ise psikolojik uyum ve okul başarılarının düşüş gösterdiğini gözlemlemiştir. Boşanmanın ardından çocuk ve ergenlerin ders başarılarındaki düşüşler, yaşanan evin dolayısıyla alışık olunan çevrenin değiştirilmesiyle ve boşanan yetişkinlerin yaşadıkları acı sebebiyle çocuklarının üzerine gitmeyip onları rahat bırakarak beklentiye girmemelerinden de kaynaklanabilmektedir (Bendkower ve Oggenfuss, 1980).

Ebeveyn boşanmasının akademik sorunlara etkileri incelendiğinde bu olumsuz etkinin bilişsel beceriden çok kusurlu davranımlar ve motivasyonla ilgili olabileceği düşünülmektedir (Emery, 2013: 61). Çalışma sonuçları incelendiğinde boşanmış ebeveyne sahip ergenlerin akademik başarılarının düşüşündeki sebepler arasında ekonomik etkenler (McLanahan ve Sandefur, 1994), yaşadığı çevrenin sıklıkla değişmesi (Astone ve McLanahan, 1994) ve ebeveynlerin ilgi eksikliği (Zill, 1995) gösterilebilirken ergenlik döneminde aile yapısında oluşan değişimlerin ergenleri okulu bırakmaya yönelttiği (Sandefur, McLanahan ve Wojtkiewicz, 1992) düşünülmektedir.

2.4.5. Ergenin Karşı Cinsle Olan İlişkilerine ve Aile Kurma Düşüncesine Etkisi

Carson, Madison ve Santrock (1987)' nin 13-15 yaşları arasında bulunan ergenlerle yapmış oldukları çalışma sonucunda boşanmış aileye sahip ergenlerin ileride evlenme konusunda endişe yaşadıkları ve isteksiz oldukları bulgusunu elde etmişlerdir. Ebeveyn boşanması yaşamış ergenler arasında güven duygusu azaldığından ebeveyn boşanması yaşamış ergenler, reddedilme korkusu yaşamakta ve bu nedenle ilişkilerini derinleştirememektedirler (Fagan ve Churchill, 2012).

Boşanmış aileden gelen kız çocukları, boşanmamış aileden gelen kız çocuklarına göre romantik ilişkilerinde daha az güven hissettiklerini ve ilişkiden daha az doyum aldıklarını ifade etmektedirler (Fagan ve Churchill, 2012). Taş (2012: 159), Almanya’da yapmış olduğu çalışmada ebeveynleri boşanmış genç yetişkinlerin, ebeveynleri birlikte yaşayan genç yetişkinlere oranla evlenmeyi reddettikleri sonucuna ulaşmıştır. Boşanmış aileye sahip çocuklar çocuk sahibi olunmadığı sürece evliliğin önemsiz olduğunu düşünmektedirler (Fagan ve Churchill, 2012).

Hetherington (1972), ergenlik döneminin ilk yıllarını takip eden zamanda ebeveynleri ayrılmış olan kız ergenlerin, erkeklerle olan iletişimlerinde yaşlarından olgun ve kışkırtıcı davranışlar sergilediklerini ifade etmektedir. İki yıllık takip çalışmasıyla gözlenen, 12 ile 15 yaşları arasında başlangıç görüşmeleri yapılan 1405 beyaz ergenin gözlem sonuçlarında; tek ebeveynli aileye geçiş yapan ergenlerin cinsel ilişkiyi başlatma eğilimlerin daha yüksek olduğu, tek ebeveynli ailede yaşayan kız ergenlerin ise cinsel bakımdan daha aktif olduğu bulgularına erişilmiştir (Emery, 2013: 65). Bu çalışma sonuçları Devine, Long ve Forehand (1993)’ın 130 ergenle yapmış oldukları boylamsal çalışma sonuçlarıyla tutarlılık göstermektedir. Bu çalışma sonucuna göre; boşanmış ebeveyne sahip kızlar, ebeveynleri evli olan kızlara göre daha erken yaşta ve daha sık cinsel birliktelikler yaşamakta ve daha fazla partnerle beraber olmaktadır. Yine bu çalışma sonucuna göre erkek ergenlerin cinsel yaşamlarında ebeveynlerinin birliktelik durumunun etkili olmadığı görülmüştür.

2.4.6. Ebeveyn Eğitim Durumunun Ergenin Üzerindeki Etkisi

İlgili alan yazın incelendiğinde ebeveyn boşanmasında ana baba eğitim düzeyinin ergen üzerindeki etkilerini doğrudan inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır fakat konuyla ilgili yan araştırma sonuçları aşağıdaki gibidir.

Sönmez (2001) anne-babası boşanmış ve boşanmamış ergenlerin benlik imgelerinin karşılaştırıldığı araştırmasında babanın eğitim düzeyinin, ergenlerin benlik imgesi üzerinde etkili olmadığı fakat buna karşın annenin eğitim düzeyinin, ergenin benlik imgesi üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Boşanmış ebeveynlerde baba eğitim durumu ortaokul düzeyinde olan ergenlerin dikkatte dürtüsellik puanı, evli ebeveynlerin ergen çocuklarına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek

bulunmuştur (Çakmak, vd., 2018). Anne-babası boşanmış ve boşanmamış çocukların depresyon düzeylerinin incelendiği farklı bir araştırmada ise anne-baba eğitim düzeylerinin çocukların depresyon düzeylerine etki etmediği görülmüştür (Karakuş, 2003).

2.5. Bağlanma

2.5.1. Bağlanma Tanımı

Bağlanma, bebeğin temel bakım verenle ilişkisinde oluşan ve bebeğin yakınlık ihtiyacına cevap veren tutarlılığı ve devamlılığı olan bağıdır (Thompson, 2002). Bağlanma durumu sadece bebeklik ve çocuklukta da değil yaşam boyu devam eden, yalnızca zaman içinde doğası ile ifade ediliş şekli değişkenlik gösteren bir süreçtir (Collins ve Laurson, 2003). Çocukla anne arasında oluşan ilk temel ilişki bireyin ileriki dönemlerde bağlanma durumuna örnek teşkil etmektedir (Collins ve Laurson, 2003). Anne ve çocuk arasındaki ilk esas ilişkide oluşan yetersizlik ve aksaklıklar bağlanma durumunu olumsuz yönde etkilemekte, birey bebeklikte güvenli bağlanmış veya bireyde bebeklik döneminde bağlanma bozuklukları oluşmuşsa bu durum ileriki zamanlarda değişmez olmasa bile pek az değişkenlik gösterecektir (Kesebir, Kavzoğlu ve Üstündağ, 2011). Bu minvalde eksik veya bozuk bir bağlanma süreci ve bu sürece sebebiyet veren durumlar giderilmediği sürece, ileriki gelişim dönemlerinde bireylerde bu durumun etkisi olumsuz olmaya devam edecektir (Kesebir, Kavzoğlu ve Üstündağ, 2011). Bowlby (1973) bağlanmanın, içgüdüsel bir meyil olduğunu ve esas amacının içgüdüsel ihtiyaçları karşılanmak olduğunu düşünmektedir. Bağlanma insanın en tesirli davranış sistemi olmakla beraber sosyal ilişkilerin başlatılması, sürdürülmesi bakımından önemli bir etkiye sahiptir (Bowlby, 1973; Bowlby, 1979).

2.5.2. Bağlanma Kuramı

Bağlanma kuramını ilk olarak Bowlby, çocuk ve ergen hırsızlıklarını incelerken hırsızlık yapan çocuk ve ergenlerin, bebeklik ve erken çocukluk dönemlerinde annelerinden uzun süre ayrı kaldıklarını fark etmesinin sonrasında yaptığı çalışmalarla bu kuramı geliştirmiştir (Thompson, 2003). Bowlby'in bağlanma kuramı daha sonra Ainsworth ve arkadaşları tarafından geliştirilmiştir (Ainsworth, vd., 1978). Bağlanma kuramına göre bakım vericilerin davranış ve ilişki biçimi bireyin

gelecek yıllardaki kuracağı yakın ilişkilerindeki tutum, beklenti ve inançlarını belirleyen içsel çalışma modellerinin içeriğini oluşturmaktadır. Bu kurama göre anne ve çocuk ilişkisinde gelişen “Değerli ben” ve “Güvenilir o” iki temel şema yakın ilişkilerdeki güvenli bağlanma, kaçınma ve mesafeyi koruma davranışlarıyla ilişkili olmaktadır (Bowlby, 1973).

Bağlanma kuramına göre bağlanma durumu, bebeğin sosyal tepkilerini en çok kendine bakım veren kişiye göstermeyi tercih etmesi ve bakım vericiden ayrılıp tekrar bulunduğu anlamlı tepkiler sergilemesi şeklinde iki tür gözlem ile yapılabilmektedir (Bowlby, 1969; Bowlby, 1973). Bağlanma kuramına göre; güvenli bağlanma, kaygılı-ikircikli bağlanma, kaçınan bağlanma ve dağınık bağlanma olmak üzere dört farklı bağlanma biçimi vardır. Güvenli bağlanma gösteren çocuklar, annelerinin her zaman yanlarında olacağından ve stres durumlarında gerekli yardımı alabileceklerinden emin olan, güven hissederek kendilerini anneye rahatça bırakabilmektedirler (Bowlby, 1973). Eğer çocuk duyarlı, tutarlı tepki veren ulaşılabilir bir bakım vericiye sahipse güvenli bağlanmanın gerçekleşebilmesi söz konusu olabilir. Güvenli bağlanma durumunda çocuk, bakım vericisiyle ayrıldığında tepki gösterse de onunla bulunduğu kolaylıkla sakinleşerek yatışabilmektedir (Bowlby, 1973). Tepkilerinde tutarsız, terk etmekle tehdit eden bakım vericiye sahip çocuklar, kaygılı / ikircikli bağlanma örüntüsüne sahip olurlar. Bu çocuklar bakım vericinin ulaşılabilir ve ihtiyaçlarına yardımcı olacağından emin olmadıklarından bakım vericiyle ayrılığa direnç gösterirler ve buluştuklarında sakinleşip yatıştırılmazlar (Bowlby, 1958). Taleplerini daima geri çeviren ve reddedici bakım vericiye sahip çocuklar, kaçınan bağlanma örüntüsü geliştirmektedirler (Bowlby, 1958). Bu çocuklar bakım vericiyle ayrıldığında tepkisizdir ve buluştuklarında ise yakınlık göstermemektedirler (Bowlby, 1973). Bowlby'in bu üç tür bağlanma durumuna Main ve Solomon tarafından ek olarak dağınık bağlanma (dezorganize/desoryante) örüntüsü eklenmiştir (Lamb, Teti ve Bornstein, 2002). Dağınık bağlanma örüntüsü, psikiyatrik bozukluk oranı yüksek, fiziksel tacizde bulunan ve ihmalkar bakım vericilerin çocuklarında gözlenmektedir (Barnett ve Vondra, 1999). Bu çocuklara sekiz aşamalı yabancı durum deneyi uygulandığında: yenileyici ve tekrar eden hareketler, donma kalma, hareketlerde yavaşlama, stresle baş etmede uygun bir davranış sergileyememe, zamansız hareket etme davranışları gözlenmiş, aynı zaman da bu çocuklarda stresli durumlar karşısında uygun bir

davranış sergileyemediği görülmüştür (Barnett, ve Vondra, 1999). Dağınık bağlanma örüntüsünün en esas sebebinin bakım vericiden korku duyma olduğu ifade edilmektedir (Barnett ve Vondra, 1999).

Bağlanmanın fiziksel ve psikolojik koruma işlevinin etkili olabilmesi, çift yönlü etkileşimin, her iki tarafın ihtiyaçlarına yanıt verme kalitesine bağlıdır (Bretherton ve Munholland, 1999). Boşanmış ailelerden gelen çocukların ebeveynlerine güvenli bağlanma düzeyinin yükselmesi, babanın eğitim düzeyinin yükselmesi ve ebeveyn boşanmasının ardından anneleri ile ikamet etmeleri çocukların akılcı olmayan inançlarını azaltmaktadır (Yıldız, 2016).

Amato ve Gilbreth (1999) 63 araştırmanın meta analizini yaptıkları çalışmalarında ebeveyn boşanması sonrasında baba ile kurulan ilişkinin çocuk ve ergenlerin psikolojik uyumuna etkisini incelemiş ve boşanmanın ardından babaların çocuklarla alakalı sorumluluklarından uzaklaştığı bulgusuna ulaşmıştır. Boşanmış aileye sahip çocuk ve ergenlerin boşanmamış aileye sahip çocuk ve ergenlere oranla daha bağımlı oldukları söylenebilir ve bu bağımlılığın nedenleri arasında da boşanma sonrasında evden ayrılan ebeveyniyle çocuk arasındaki ilişkinin niceliksel ve niteliksel yıpranmadan kaynaklandığı gösterilebilir (Amato, Gilbreth, 1999). Ebeveynlerinin boşanmasının hayatına ne gibi etkileri olacağını bilemeyen çocuk ve ergenlerde, bu durum endişe ve kaygıya yol açabilmektedir (Hopper, 2001).

2.5.3. Ergenlik ve Bağlanma

Ergenlik dönemi içindeki bireyin birbiriyle çelişik iki gelişimsel görevi olan özerk olma ve ebeveynle bağlanma durumunu sürdürme ergenin, bağlanma davranışlarının biçiminde değişikliğe sebep olmaktadır (Bee ve Boyd, 2009: 603). Bir çocuk ergenliğe ulaştığında, ebeveyniyle bağlanma ilişkisinden ayrışma eğilimindedir (Lee, 2003). Ergenliğin gelişimsel bakımdan en önemli görevi özerklik geliştirmek olduğundan ergen, artık dünyayı keşfederken ebeveynlerini bir bağ olarak değil yalnızca destek olarak hissetmek istemektedir (Allen ve Land, 1999: 319). Özerklik ihtiyacı ergen ve ebeveynleri arasında çatışmaya sebep olmaktadır (Bee ve Boyd, 2009: 603). Ergenin yaşadığı duygusal karmaşalar ve ailesiyle olan çatışmalar nedeniyle ergenin güveni ve destek alma ihtiyacı, kendini anlayabilecek olan akranlarına kaymaktadır (Bee ve Boyd, 2009: 605). Kocayörük ve Sümer (2009), 9. Sınıf öğrencileri ve babalarıyla yaptıkları çalışma sonucuna göre; baba katılım

eğitiminin, babaların çocuklarıyla etkili iletişim geliştirmelerine katkı sağladığını ve çocukların yaşlılarıyla ilişkilerinde güven ve özdeşim alt boyutunda ilerleme gösterdikleri bulgusunu elde edilmiştir. Levitt ve arkadaşları (1993) üç etnik gruba ait 7., 10., 14. yaşlarındaki çocuklarla görüşmeler yapmış ve bu görüşmeler sonucunda 14 yaşındakilerin, diğer katılımcılara göre arkadaşlarından alınan destek düzeyi yükselmesine karşın anne ve babadan alınan destek düzeyi aynı oranda kalmaya devam etmektedir. Yani ebeveynlerinin yeri halen ergenin hayatındaki önemini korumaya devam etmektedir. Bu durum da bize yaşanan çatışmaların geçici olduğunu, aslında ebeveynler ve ergenlerin aralarındaki duygusal bağın halen güçlü olduğunu göstermektedir. Boşanmış aileye sahip ergenlerin babalarıyla görüşme sıklığı fazlalaştıkça ergenlerin babalarıyla güvenli bağlanma düzeyleri artmaktadır (Yıldız, 2016). Boşanmış ailelerden gelen çocukların ebeveynlerine güvenli bağlanma düzeyinin yükselmesi, babanın eğitim düzeyinin yükselmesi ve ebeveyn boşanmasının ardından anneleri ile ikamet etmeleri çocukların akılcı olmayan inançlarını azaltmaktadır (Yıldız, 2016). Yolalan (2013)'ın toplam 409 lise öğrencisinin katılımıyla yapmış olduğu çalışma sonucunda ebeveynlerinin boşanma veya boşanmamış olma durumuna göre ergenlerin bağlanma düzeyinin farklılaşmadığı bilgisine ulaşmıştır.

Ergenlik dönemindeki arkadaşlık bağlarının duygusal güven ve destek kaynağı olması ergenin, gelecekteki ilişkileri için model oluşturması ve sosyal olgunlaşma bakımından önemlidir (Seiffge-Krenke, 1993). Güvenin, ebeveynlerden arkadaşlara aktarılması gençlerin hayatında önemli bir süreçtir (Lee, 2003). Çünkü bu durum ilk başta mücadele sonucu başlasa da sonraki süreçte ergenin yetişkin bağlanma biçimini tam olarak geliştirmesini destekler (Kesebir ve Kavzoğlu, 2011). Ergen akranlarından daha fazla destek ve yakınlık görmesine rağmen ergenin esenlik ve mutluluk duygu durumu, akran bağlılığının niteliğine kıyasla ebeveynleriyle olan bağlanmanın niteliği ile daha güçlü bir korelasyon ilişkisine sahiptir (Raja, Mcgee ve Stanton, 1992). Ebeveynleriyle yakınlık ve bağlılık kurabilen ergenler, ebeveynleriyle yakınlık ve bağlılık kuramayan ergenlere göre akranlarıyla daha yakın ve olumlu ilişkiler kurabilmektedirler (Turnage, 2004; Allen vd., 2005).

Ergenlik dönemiyle birlikte ebeveynlerle dönüşen bağ örüntüsü ergenin, gelecekteki eş ve çocuklarıyla olan bağlanma biçiminin ön aşamasını oluşturmaktadır (Lee, 2003). Bu dönemde dönüşüm gösteren bağlanma durumu, ebeveynle kurulan ilişkinin önemini hafifletmemekte aksine daha mühim bir noktaya ulaştırmaktadır (Lee, 2003). Çünkü ergenlerin özerk olmaya ve bağımsızlıklarını ele almaya çalıştıkları bu dönemde bir yandan da ebeveynlerinin gerekli durumda kendilerini desteklemeye devam ettiklerini bilmeye ihtiyaçları vardır (Lee, 2003). Bağımsızlıklarını ilan etmek için çabalayan keşif peşindeki ergenlerin ebeveynleriyle pozitif bir ilişki içerisinde olmaları, döndüklerinde ebeveynlerinin hala kendilerini bekliyor olduklarını bilmeleri ergenlerin, kendilerini rahat hissetmeleri açısından önem arz etmektedir (Weiss, 1982). Al- Yagon (2011) ebeveyn bağlanmasının ergenlerin sosyolojik uyumuna ilişkin yaptığı araştırmada 15-17 yaş arasında olan toplam 203 ergenle çalışmıştır. Bu çalışma sonucuna göre ergenlerin, annelerine babalarından daha güvenli bir şekilde bağlandığını, her iki ebeveyne de güvenli bağlanmış ergenlerin en az derecede sosyo-duygusal zorluklar yaşamakta ve daha az kırılganlık özelliği gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. Yalnızca annesine güvenli bağlanmış ergenlerde ise yalnızlıktan korunma dışında diğer olumlu özellikler söz konusu olmamıştır (Al- Yagon, 2011).

Ergenlerin tümünün bağlanma davranışlarını ebeveynlerinden akranlarına aktarabilmek gibi bir avantajı olmayabilir (Weiss, 1982). Güvensiz bağlanmış olan ergenler, herhangi bir çatışma ve anlaşmazlık durumunda ilişkide güvensiz hissettiklerinden dolayı sorunları bir bütün halinde görme ve kaçınma eğiliminde olabilmektedirler (Lee, 2003). Ergenin kaçınmacı bağlanma örüntüsü gerginlik, dengesiz duygu durumu ve depresyon gibi sorunlara sebep olabilmektedir (Lee, 2003). Bu noktada ebeveynler hem çocuklarının hem de çocuklarıyla olan ilişkilerinin değişmekte olduğu gerçeğine karşı duyarlı olmalı ve ergenin ne kadar özerk olmak istese de bir yanıylı da hala ebeveynlerine ihtiyaç duyduğu gerçeği göz ardı edilmemelidir (Lee, 2003).

Genç bireyin çocukluk dönemi bağlanma yaşantıları, sosyal ilişkilerdeki ve hayatın zorluklarına uyum sağlamadaki başarısını belirlemektedir (Willemsen ve Marcel, 1995). Misalen önceden yaşamış oldukları ilişkilerinde hayal kırıklığına uğramış insanlar, artık insanlara güven duyamaz ve yakınlık kurmaktan kaçınabilirler (Horowitz, Rosenberg ve Bartholomew, 1993). Güvenli bağlanma stili geliştirebilmiş

gençler ebeveyn ve arkadaşlarıyla daha uyumlu, başka insanlara güven duyan, kendisiyle barışık ve daha az sosyal sorunlar yaşayan bireylerdir (Willemsen ve Marcel, 1995). Güvensiz modellere sahip olan gençlerin uyum, duygu düzenleme ve strese karşı dayanıklılık düzeyleri ise düşüktür (Willemsen ve Marcel, 1995). Ergenin anne babasıyla arasındaki bağ ne kadar güçlüyse ergenin riskli ve suç eğilimli davranışlarda bulunma ihtimalide o derece azalmaktadır (Brook, vd., 2000; Resnick vd., 1997). Bu durum da göz önünde bulundurularak söylenebilir ki ergen nedenli özerkliğini ele almak için çabılıyor olsa da ebeveynleri ergen için güvenli alan olmaya devam etmektedir (Bee ve Boyd, 2009: 606).

2.5.4. Ergen Bağlanma Stilleri

Kendilerine has bağlanma stilline sahip ergenlerin, kişilik özellikleri ve bireysel problemleri birbirlerinden farklıdır (Erözkan, 2004). Güvenli bağlanmaya sahip ergenler, çevreleriyle ve kendileriyle uyumlu ve güvende hissettikleri daha az sosyal sorunlar yaşamaktayken kayıtsız bağlanmış ergenler olumsuz benlik saygısına sahip, kendilerini ifade ederken çekingen ve çevreleriyle destekleyici olmayan güvensiz ve yakın olmayan ilişkiler kurmaktadır (Erözkan, 2004). Saplantılı bağlanmaya sahip ergenler özgüvenleri düşük, kendilerini ifade etmekten çekinmekte, destekleyici olan ilişkilere sahip olmasına rağmen bu durumdan yarar sağlayamamaktadırlar. Korkulu bağlanmış ergenler ise düşük özgüvene sahip, yakın ilişkilerden kaçınmakta, yardım talep etmeyip arka planda kalmayı tercih etmektedirler (Erözkan, 2004). Şeker (2009)'in lise öğrenimine devam eden ergenlerle yaptığı çalışma sonucuna göre; korkulu ve saplantılı bağlanmaya sahip ergenlerin yaşam doyumları azalmakta, güvenli bağlanma düzeyi arttıkça yaşam doyum düzeyi de artmaktadır. Kayıtsız bağlanma düzeyi ile yaşam doyum düzeyi arasında ise anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

2.6. Karar Verme

2.6.1. Karar Verme Tanımı

Karar verme birçok araştırmacı tarafından farklı biçimlerde tanımlanmaktadır. Kuzgun (1992), karar vermeyi bir gereksinimi karşılayacağı düşünülen bir nesneye ulaştıracak birden fazla seçeneğin olduğu zamanda sıkıntıyı dindirici bir yöneliş olarak Güçray (1998), ihtiyacı karşılamak amacı güdülerek vaziyete en uygun olan

opsiyonun seçilmesi biçiminde Harris (1998), mevcut seçenekler içinden en uygun olanı tercih edilirken şüphe ve belirsizlik durumlarının da yeterli şekilde azaltılması Klaczynski, Byrnes ve Jacobs (2001) ise kişinin içinde bulunduğu durum ile hedefi arasındaki çelişkiyi anlaması ile başlayan bir süreç olarak tanımlamaktadır. Karar verme sürecinde kavrama, karar kontrolü, potansiyel sonuçların değerlendirilmesi, yaratıcı problem çözme becerisi, uzlaşma, seçimlerin doğruluğu, bilgi güvenilirliğini değerlendirme, tutarlılık ve bağlanma olmak üzere toplam dokuz etkenin olduğu gözlemlenmiştir (Mann, Harmoni ve Power, 1989).

Karar verme kolay bir süreç gibi görünse de zaman zaman büyük ve karmaşık sorun haline gelebilmektedir (Çolakkadıoğlu, 2003). Seçenekler fazlalaştıkça iyi bir karar almak zorlaştığından karar alırken her opsiyonu eldeki kıstaslara göre değerlendirip uygunluk düzeyine göre sıralamak karar almanın en makul yolu olmaktadır (Çolakkadıoğlu, 2003). Makul ve etkili karar verebilmek bireylerin psikolojik durumlarına etki etmektedir. Etkili kararlar verebilen bireylerin yaşam doyumları yüksek ve kendilerini iyi hissetmelerine karşın bu durumun tam aksine etkili kararlar veremediğini düşünen bireyler, kendilerini kötü hissetmekte ve bu durum yaşamlarını zorlaştırmaktadır (Çolakkadıoğlu ve Güçray 2007). Karar verme süreci her bireyde farklı şekilde ilerlediğinden çok seçenekli durumlarda karar verme bireyde strese sebep olmaktadır (Deniz, 2004). Ayrıca bireyin karar verme sürecini kişilik özellikleri, duygu, bellek, sezgi, stres, önyargı, problem çözme yeteneği, bilgiyi kodlama, bağımlılık, aile, akran baskısı, yaş ve motivasyon gibi değişkenler etkilemektedir (Kuzgun, 1992). Ergenlik dönemindeki bireyle babanın ilgilenmesi ve ona yakın alaka göstermesi, genç yetişkinin kendisiyle ilgili kararlar verebilmesi ve hedeflerini gerçekleştirebilmesi için gerekli desteği sağlaması, ergenin kişilik gelişimi üzerinde olumlu etkiler bırakmakla birlikte, ergenlerin kararlı ve tutarlı davranışlar sergileyen bir kişiliğe sahip olmasına da katkı sağlamaktadır (Kocayörük, 2010).

2.6.2.Karar Verme Stratejileri

Karar almayı gerektiren bir vaziyetin bulunduğu fark edilmesiyle başlayan ve kişinin bu durum karşısında ne zaman ve nasıl karar alması gerektiğini belirlemesi ile sona eren bir etkinlik olan karar verme davranışı (Alver, 2004), bireylerin karar verme durumunda kendilerine has yollar izlediği ve farklı stratejiler kullandığını

göstermektedir (Kuzgun, 1992). Her birey kendine özgü karar verme biçimine sahiptir. Kimi bireyler mantıklı ve planlı karar verme biçimini kullanırken kimileri aşırı titiz, bağımlı, sezgisel ve kaderci gibi farklı karar biçimlerini benimseyebilmektedir (Dinklage, 1967). Bireyin edinmiş olduğu önceki bilgileri, içinde büyüdüğü çevre, zihnini kullanma kapasitesi, bilgiyi sentezleme becerisi gibi durumlar karar verme stratejisi üzerinde etkili olabilmektedir (Currie, 1999). Karar verme stratejileri karar verme durumu sırasında gösterilen çaba ve etki düzeyi bakımından farklılık göstermekte (Payne, Bettmen ve Johnson, 1993), kullanılan stratejinin belirlenmesi yaşa, duruma ve olaylara bağlı olarak gerçekleşmektedir (Can, 2009).

Kuzgun (1992), karar verme stratejilerini dört kısımda incelemektedir.

- ✓ **Bağımlı karar verme stratejisi;** başkalarının doğruyu bileceğine ilişkin olan inancıyla karar verirken diğer insanların önerilerini önemsemez (Kuzgun, 1992).
- ✓ **Mantıklı karar verme stratejisi;** karar vermeden önce seçenekleri düşünerek ve dikkatle değerlendirme, olasılıklar üzerinde düşünmedir (Kuzgun, 1992). Mantıklı karar verme stratejisini kullanmanın, makul problem çözme becerileri ve yüksek benlik saygısı ile alakalı olduğu söylenebilir (Mann, Harmoni ve Power,1989; Friedman ve Mann, 1993; Radford vd., 1993).
- ✓ **İçtepisel karar verme stratejisi;** karar verirken duygu ve hisleri değerlendirmeyiz (Kuzgun, 1993).
- ✓ **Kararsız karar verme stratejisi;** aldığı kararlardan hoşnut olmama ve hemen kararını değiştirmedir (Eldeleklioğlu, 1996; Currie, 1999; Kuzgun ve Bacanlı, 2005).

Rubinton (1980), bu stratejilerden hangisinin daha makul olduğunu belirlemek amacıyla yaptığı çalışmalar sonucunda mantıklı karar verme stratejisinin etkili bir strateji olabileceğini ifade etmektedir.

2.6.3.Ergenlik ve Karar Verme

Ergenlik dönemi bireyin kendi ve toplumsal kimliğini anlamaya çalıştığı, yaşamındaki seçenekleri fark ettiği bir dönemdir (Güçray, 2001). Bireyin ergenlik

döneminde aldığı önemli kararların sonuçları gelecekteki yaşamını şekillendirmekte olduğundan karar verme becerisi, ergenlik dönemi içerisinde gelişmesi gereken bir beceridir (Ganzel, 1999). Ergenlik dönemi gencin, ileriki yaşamını da kapsayacak, kasıtlı yahut önceden planlanmamış kararlar vermek durumunda olduğu değişim zamanıdır (Güçray, 2001). Ergenliğin gelişim dönemi olduğu düşünüldüğünde karar alma ve problem çözme becerileri bakımından ergenin yetersiz ve tecrübesizliği, karşılaştığı sorun ve çatışmalar ergenin kapasitesini çoğu zaman aşmaktadır (Güçray, 2001). Ergenler yalnızca kendi yaşam döneminin sebep olduğu zorlantılar dışında yaşadıkları çevre, toplumsal kaide ve kurallar bakımından da sınırlandırılmaktadırlar (Güçray, 1998). Ergenler oy verme ve birçok ülkede araba kullanma hakkının verilmediği, çoğu zaman kendileriyle alakalı mevzularda bile desteklenmediği bir ortamda hayat sürmektedir. Bu durum ergenlerin yetişkinliğe bir yandan çok yakinken bir yandan da çok uzak olduğunu göstermektedir (Güçray, 2001).

Lewis (1981), ergenlik dönemindeki bireylerin bilişsel becerilerinin karar verme konusunda farklılıklar sergilediğini ifade etmektedir. Beynin varsayımsal düşünceyi günlük durumlara uyarlama bölümü, ergenliğin ilk dönemlerinde yeteri kadar gelişmediğinden yaşı daha küçük olan ergenler, karar verirken olasılıkları hesaba katmadan içinde buldukları an ve yere göre basit düzeyde karar verebilmektedirler (Bee ve Boyd, 2009: 350). Lewis (1981)'in 8.10.12. sınıf öğrencilerinin katılımcı olduğu çalışma sonuçları göstermiştir; küçük yaştaki katılımcılar kararlarını içinde buldukları an, yer ve somut durumlara göre basit düzeyde veriyorlarken 12. Sınıfa devam eden katılımcılar karar verirken, kararlarının gelecek yaşamı etkileme durumunu ve olasılıkları değerlendirip seçenekleri düşünerek karar vermektedirler. Elkind (1967) ise gündelik konularda ergenlerin, mantıklı ve isabetli kararlar verememesinin nedeninin soyut düşüncenin ta kendisinin olduğunu iddia etmektedir. Varsayımsal soyut düşünceler, ergenlerde gerçekçi olmayan düşüncelere sebep olarak ergenin, hayatını iyimser veya kötümser olarak değerlendirmesine sebep olmaktadır (Elkind, 1967).

Ergenlik döneminde alınan kararlar kişilerin mesleği, sosyal kabulü, psikolojik uyumu ve sağlığı üzerinde hayatı süresince etkili olabilecek sonuçlara sebebiyet vermekte (Ersever, 1996) olduğundan bu dönem içerisinde isabetli karar verebilme becerisi büyük önem kazanmaktadır. Ergen, bulunduğu gelişim dönemi dolayısıyla sahip olduğu bilgileri mantıklı bir şekilde değerlendirebilme, bilişsel süreçleri

kullanma, ulařılabilir hedefleri deęerlendirme, vereceęi kararların sonuçlarını dūřınme ve verdięi kararlara sadık kalma gibi yetenekler geliřtirmektedir (Mann, Harmoni ve Power, 1989). Ergenlik dōnemiyle birlikte kiřinin karar verme yeteneęinde anlamlı deęiřiklikler gōzlenmektedir (Mann, Harmoni ve Power, 1989). Ergenlerin baęımsız karar verme becerisi; 12-13 yař dolaylarında basit gūndelik kıyafet seçme, izlemek isteyeceęi programı belirleme gibi kararlara bařlamakta 14-18 yařlarında okul seçimi, okumak istedięi bōlūm seçimi gibi önemli yařamsal tercihleri belirleyerek devam etmekte, 15-18 yařları arasında da būtūn bu karar verme durumlarına ek olarak saęlık durumlarıyla ilgili önemli kararları almakla geliřim gōstermektedir (Taylor, Adelman ve Kase-Boyd, 1984). Baęımsız karar verme durumuna iliřkin genel bir yař belirlemek gerekirse önemli ve bireysel karar alma yařının ortalama 15 yař olduęu sōylenbilir (Gardner, Scherer ve Tester, 1989). Ergenin eęitim dūzeyi artıp yařı ilerledikçe ergen, daha gūvenilir kararlar verme davranıřları sergileyebilmektedir (Byrnes vd., 1999; Poikolainen vd., 1995; Wills vd., 1995).

Yař dūzeyi būyūyūp ergen karar almada tecrūbe kazandıkça ergenin, karar verme yeterlilięi de geliřmekte olup yařı kūuk olan ergenlerin ise karar vermede zorlanma yařadıkları gōzlenmektedir (olakkadioęlu, 2003). Ergen bireyler isabetli kararlar verebildike ve aldıkları kararlara baęlı kalabildike yeterlilik kazanabilmektedir (Kaçar, 2008). 15 yařından būyuk olan ergenler, karar verirken yetiřkinlerle aynı beceriye sahiptirler (Gardner, Scherer ve Tester, 1989). Bu duruma karřın ergenler, saęlıklı karar alabilmek istedikleri için sorumluluktan kaçma eęilimde olmalarının yanı sıra karar verme deneyimi kazandıkça daha iyi kararlar alabilmektedirler (Schvaneveldt ve Adams, 1983). Fuligni ve Eccles (1993), Mann, Harmoni ve Power (1989), Strauss ve Clark (1992) gibi birçok bilim insanı ergenlerin karar alma durumuyla ilgili olarak yaptıkları çalıřmalar sonucunda ergenlerin karar verme konusunda yeterli olan tūm donanımlara henūz sahip olmadıklarını, yařları būyūdūke ergenlerin, daha etkili ve saęlıklı kararlar alabildiklerini ifade etmektedirler. Ergenler, yařları ilerledikçe problem durumlarına daha fazla olasılık ūretebilmekte, aldıkları kararların ileriki yařamlarında nasıl sonuçlara sebep olabileceęini önemsemekte, bu alanda yeterli gōrdükleri uzmanlardan destek almakta ve seçenekleri deęerlendirirken dikkatli olmaya būyuk önem gōstermektedirler (Klaczynski ve ark., 2001; Lewis, 1981; Davidson, 1988).

2.6.4. Ergen Karar Verme Stratejileri

Ergenlerin karar verme stratejilerini, yaş (Byrnes ve McClenny, 1994), aile tutumu ve yaklaşımı (Brown ve Mann, 1990), benlik saygısı ve akran baskısı (Mann, Harmoni ve Power, 1989) gibi değişkenler etkilemektedir. Öztürk, Kutlu ve Atlı (2011), ebeveyn tutumları ve karar verme stratejilerinin incelendiği 560 orta öğretim öğrencisinin katıldığı çalışma sonucunda; demokratik, koruyucu ve otoriter ebeveyn tutumuna sahip olduğunu düşünen ergenlerin bağımlı karar verme stratejisini kullanma düzeyleri yüksek bulunmuştur. Bu sonuç beklenmedik ve ilginç olmakla birlikte yaşanan kültürün bu durum üzerinde etkili olabileceği düşünülmektedir.

Ergenlerin karar verme stratejileri belirleme bakımından yetişkinlerden hiçbir farkı bulunmamaktadır (Kuzgun, 1992). Orta ve geç ergenlik dönemi içerisinde bulunan bireyler kendilerinden yaşça daha küçük olan çocuklara göre daha içsel denetimlidir. Bu nedenle karar verirken uyumlu olabilmektedirler (Mann, Harmoni ve Power, 1989). Mantıklı ve doğru kararlar alabilmek için kişilerin içsel kontrol odağına sahip olmalarının önemli oranda büyük olduğu söylenilebilir (Çoban ve Hamamcı, 2006). İçsel kontrol odağına sahip olan ergenler, mantıklı karar verme stratejisini kullanmaktadırlar (Çoban ve Hamamcı, 2006).

Cinsiyet bakımından ise erkek ergenler, kız ergenlere göre daha fazla içtepisel karar verme stratejisini benimsemekte kız ergenler ise erkek ergenlere göre daha fazla bağımlı karar verme stratejisine sahip ve daha az kararsızlık yaşamaktadırlar (Kuzgun, 1992). Mau (2004) ve Tiryaki (1998), karar verme stratejileri bakımından kızlar ve erkeler arasında farklılıklar olduğunu, erkeklerin bağımsız karar verme stratejisinin daha fazla geliştiğini ifade etmektedir. Karakaş (1999) ise kız öğrencilerin karar alırken daha bağımlı buna karşın erkeklerin daha bağımsız kararlar verdiğini bildirmektedir. Kuzgun (1992), yaptığı çalışma sonucunda lise öğreniminde devam eden kız ve erkek ergenlerin karar verme stratejilerinin değişiklik gösterdiğini gözlemlemiştir. Kız ergenlerin mantıklı, bağımlı ve kararsız karar verme stratejileri erkek ergenlerden daha yüksek olurken erkek ergenlerin ise içtepisel karar verme stratejileri, kız ergenlerden daha yüksektir. Aktaş (2016)'ın öğrencilerin motivasyon kaynakları ve karar verme stratejilerini incelediği 11. Sınıfa devam eden toplam 488 öğrencinin katılımcı olduğu çalışma sonucunda erkek öğrencilerin karar verme sürecinde öz saygı ve umursamazlık düzeylerinin, kız öğrencilere göre daha yüksek seyrederken kız öğrencilerin karar verme sürecinde panik düzeyinin, erkek

öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Gürçay (2001) ,511 lise öğrencisinin katılımıyla yaptığı çalışmada karar verme davranışlarında cinsiyet, baba mesleği, okul türü gibi değişkenlerin etkili olduğu sonuçlarına ulaşmıştır. Ayrıca başka ilginç bir çalışma Demirbaş (1992)'ın ergen katılımcıların yer aldığı çalışma sonucuna göre suçsuz ergenlerin, suçlu ergenlere göre daha fazla içtepsel karar verme stratejisini benimsedikleri ve 14-15 yaş arası ergenlerin daha fazla içtepsel ve kararsızlık stratejisi kullandığını gözlemlemiştir.

2.6.5. Ergenlikte Etkin Karar Vermenin Önemi

Sağlıklı ve etkili kararlar almak, ergenin riskli davranışları sergilemesine engel olabilmekte, sosyal beceri ve farkındalığını geliştirmekte, hedef belirleyebilmelerine, tercihlerinin sonuçlarını düşünmeye, kendilerini ve başkalarını anlamalarına yardımcı olabilmektedir (Elias ve Tobias, 1990). Ergenlikte madde bağımlılığı, depresyon, hamilelik, intihar, suç, okul başarısızlığı, okulu bırakma gibi farklı sorun ve problemlerin sebepleri arasında, ergenin karar alma ve problem çözme becerilerinin gelişmemesi de gösterilebilir (Asarnow, Carlson ve Guthrie, 1987; Freedman vd., 1978; Kalafat ve Underwood, 1989). Bu durumun önemini anlayan D'Zurilla (1988), ergen danışanların klinik çalışmalarda etkin karar verme ve problem çözme becerilerinin geliştirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Çolakkadıoğlu (2010), karar verme beceri eğitiminin ergenler üzerinde etkili olup olmadığını araştırmak için yaptığı on oturumluk grup eğitimi sonrasında eğitimin olumlu sonuçlar verdiğini görmüştür. Karar verme beceri eğitimi dokuzuncu sınıf öğrencilerinin karar verme öz-saygı düzeyini yükseltmekte, ihtiyatlı seçici karar verme becerisi geliştirmekte ve olumsuz başa çıkma stillerinin (umursamaz, panik, sorumluluktan kaçma) kullanımını azaltmakta etkilidir. Ayrıca izleme testlerinde de bu gelişmelerin devam ettiği gözlemlemiştir (Çolakkadıoğlu, 2010).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümünde araştırmanın modeli, araştırma grubu, veri toplama araçları ile verilerin toplanması ve verilerin analizi hakkında bilgiler verilmiştir

3.1. Araştırmanın Modeli

Ebeveynleri boşanmış ve boşanmamış olan ergenlerin ebeveynlerine bağlanma düzeyleri ile karar verme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesini amaçlayan bu araştırma, değişkenler arasındaki ilişkiyi incelemeyi içeren ilişkisel tarama modeline uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Tarama modeli, çalışmaya konu olan olay, birey ya da nesneyi olduğu gibi tanımlanmaya çalışarak değiştirme ve tesirde bulunma çabası göstermeden olanı olduğu gibi gözlemleyerek belirler. Mühim olan var olanı değiştirmeye çalışmadan gözlemlemektir (Karasar, 2011: 77).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2018 – 2019 eğitim öğretim yılı güz döneminde İstanbul ili Bahçelievler, Bakırköy, Florya, Avcılar, Halkalı, Beylikdüzü, ilçelerinde devlet lisesinde okumakta olan ebeveynleri boşanmış 147 (%49.49) ve ebeveynleri boşanmamış 150 (%50.50) toplam 297 ergen öğrenci oluşturmaktadır. Çalışma grubundaki katılımcıların 199'u (%66.3) kız öğrenci, 98'i ise (%32.7) erkek öğrenciden oluşmaktadır. Ebeveynleri boşanmamış olan katılımcıların % 58.67'si (88) kız öğrenci, % 41.33 ' ü (62) erkek öğrencidir. Ebeveynleri boşanmış olan katılımcıların da % 75.51'i (111) kız öğrenci, % 24.49'u (36) erkek öğrenciden oluşmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada veriler kişisel bilgi formu, katılımcıların anne babalarına bağlanma düzeyleri ve katılımcıların karar verme düzeyleri aşağıdaki ölçekler temelinde toplanmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu, bu çalışmada uygulanan ölçeklerle birlikte katılımcılara uygulanmıştır. Formda yer alan tüm katılımcılara uygulanan demografik değişkenler şunlardır: cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, anne-baba boşanma durumu, anne-baba boşanması sırasındaki yaşı, anne-baba boşanmasının sonrasında birlikte yaşadığı ebeveyn, beraber yaşamadığı ebeveyniyle görüşme sıklığı, boşanma sonrası annenin evlilik yapma durumu, boşanma sonrası babanın evlilik yapma durumu, boşanmadan sonra ebeveyn tutumunda farklılık algısı, yetiştirildiği eğitim sitali.

Yalnızca ebeveynleri boşanmış ailelerde yaşayan katılımcılara ise ayrıca sorulan sorular şunları kapsamaktadır: anne-baba boşanması sırasındaki yaşı, anne-baba boşanmasının sonrasında birlikte yaşadığı ebeveyn, beraber yaşamadığı ebeveyniyle görüşme sıklığı, boşanma sonrası annenin evlilik yapma durumu, boşanma sonrası babanın evlilik yapma durumu, boşanmadan sonra ebeveyn tutumunda farklılık algısı.

3.3.2. Ebeveyn ve Akarana Bağlanma Ölçeği

Anne-baba ve arkadaşlara bağlanmayı ölçmek için kullanılan “Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri”, Armsden ve Greenberg (1987) tarafından geliştirilmiştir. Bu çalışmada orijinali 28 maddede içeren Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanterinin, Raja ve arkadaşları (1992) tarafından geliştirilen 12 maddelik kısa formu kullanılmıştır. Günaydın, Selçuk, Sümer ve Uysal (2005) tarafından Türkçe’ye uyarlanmıştır. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri kısa formu, her biri dörder madde içeren güven, iletişim ve yabancılaşma alt ölçeklerinden oluşmaktadır. Bu çalışmada EABE, 7 basamaklı ölçekler üzerinden değerlendirilmiştir (1 = asla, 7 = daima) ve katılımcılar tarafından hem anne hem de baba için cevaplandırılmıştır. Böylece güven, iletişim ve ters kodlanan yabancılaşma alt ölçeklerinin toplanmasıyla toplam bağlanma puanı, anne ve baba için ayrı ayrı hesaplanabilmektedir. EABE kısa formu, standart çeviri-tekrar çeviri yöntemi kullanılarak Türkçe’ye çevrilmiştir. İlk olarak, alandan üç uzman ölçekleri Türkçe’ye çevirmişlerdir. Üzerinde karar kılınan Türkçe biçimleri daha sonra her iki dile de hakim bir yüksek lisans öğrencisi tarafından İngilizceye çevrilmiştir. Karşılaştırmalar

sonucunda ölçeklere son şekli verilmiştir. Cronbach alfa değerleri anne formu için. 88, baba formu içinse. 90 olarak bulunmuştur. EABE'nin yüksek düzeyde test-tekrar test güvenilirliği gösterdiği bulunmuştur. Aralıklı olarak ölçülen anneye bağlanma puanları arasında. 87, babaya bağlanma puanları arasında ise. 88 düzeyinde anlamlı ilişki olduğu gözlenmiştir ($p < .01$).

3.3.3. Ergenlerde Karar Verme Ölçeği:

Ergenlerde Karar Verme Ölçeği, Mann, Harmoni ve Power (1989) tarafından karar vermede öz-saygı ve karar verme stillerini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Ergenlerde Karar Verme Ölçeği'nin uyarlama çalışması Çolakkadıoğlu ve Güçray (2007) tarafından yapılmıştır. Geliştirilen EKVÖ'nün Cronbach alfa katsayısı, öz-saygı, ihtiyatlı-seçicilik, panik, sorumluluktan kaçma, umursamazlık alt ölçekleri için sırasıyla. 79, .78, .77, .65 ve 73; test-tekrar test tutarlığı ise yine aynı sıraya göre .80, .81, .82, .80 ve .86 bulunmuştur. Beş faktörlü model için Doğrulayıcı Faktör Analizi yapılmış ve uyum göstergeleri verilerinin, modeli yeterli olarak açıkladığı görülmüştür (Çolakkadıoğlu ve Güçray, 2007).

Toplam otuz maddeden oluşan ölçek, iki bölümden ve 5 alt ölçekten oluşmaktadır. Bu iki bölüm; Karar Vermede Öz-saygı, ve Karar Vermede Başa Çıkma Stilleri'dir. Alt ölçekler "Karar Vermede Öz-Saygı" ve karar vermede kullanılan başa çıkma stillerini ölçen "ihtiyatlı seçicilik", "panik", "sorumluluk almama" ve "umursamazlık" alt ölçekleridir. Maddeler; 3 (Benim için her zaman doğru), 2 (Benim için sık sık doğru), 1 (Benim için bazen doğru) ve 0 (Benim için hiçbir zaman doğru değil) şeklinde dört kategoriden biri işaretlenerek derecelenmektedir. Her bir alt ölçekten alınabilecek en yüksek puan 18 en düşük puan 0'dır. Puan yüksekliği karar vermede öz-saygının yüksekliğine işaret ederken, düşük puan karar vermede öz-saygı düzeyinin düşük olduğunu göstermektedir. 2., 4. ve 6. maddeye verilen cevaplar ters çevrilmek suretiyle puanlanmaktadır. Ölçeğin Cronbach alfa katsayısı, 61 olarak bulunmuştur. İhtiyatlı-seçicilik Cronbach alfa'sı; 73, panik 70, sorumluluktan kaçma .66 ve umursamazlık 73 olarak bulunmuştur (Harmoni, 1989).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

1. Demografik Bilgiler

Araştırmaya katılan boşanmış ve boşanmamış aileden gelen ergenlerin demografik bilgilerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımları aşağıda verilmiştir.

Tablo 1: Boşanmış ve Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Demografik Bilgileri Frekans ve Yüzde Değerleri

		Sayı (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Erkek	98	33,0
	Kız	199	67,0
	Toplam	297	100,0
Annenin Eğitim Durumu	Okur yazar değil ve İlkokul	68	22,9
	Ortaokul	71	23,9
	Lise	90	30,3
	Yüksekokul ve Üniversite	68	22,9
	Toplam	297	100,0
Babanın Eğitim Durumu	Okur yazar değil ve İlkokul	59	19,9
	Ortaokul	57	19,3
	Lise	88	29,8
	Yüksekokul ve Üniversite	93	31,5
	Toplam	297	100,0
Anne ve Babanın Boşanma Durumu	Evli	150	50,5
	Boşanmış	147	49,5
	Toplam	297	100,0
Boşanmadan Sonra Ebeveynlerin Davranışlarında Algılanan Farklı Tutumlar	İkisi de bana karşı daha ilgili oldu	21	14,3
	Bana karşı annem daha ilgili oldu	38	25,9
	Babam daha ilgisiz oldu	22	15,0
	Bana karşı babam daha ilgili oldu	10	6,8
	Annem daha ilgisiz oldu	1	0,7
	Her ikisi de bana karşı ilgisiz oldular	11	7,5
	Her ikisi de eski tutumlarını sürdürdüler	44	29,9
	Toplam	147	100,0
Aile Tutumları	Demokrat	170	57,2
	Otoriter	94	31,6
	İhmalkar	33	11,1
	Toplam	297	100,0

Tablo 1' e göre ergenlerin %67,0'ı (n=199) kız, %33,0'ı (n=98) erkektir. Katılımcıların %30,3'ünün (n=90) annesi lise mezunu, %23,9'unun (n=71) annesi ortaokul mezunu, %22,9'u (n=68) okuryazar değil ve ilkokul mezunu, diğer %22,9'luk (n=68) kısmının da yüksekokul ve üniversite mezunudur. Ergenlerin %31,5'inin (n=93) babasının yüksekokul ve üniversite mezunu, %29,8'i (n=88) lise mezunu, %19,9'u (n=59) okuryazar değil ve ilkokul mezunu, %19,3'ü (n=57) ortaokul mezunudur. Araştırmaya katılan ergenlerin % 50,5'inin (n=150) anne ve babalarının evli, %49,5'inin (n=147) ise boşanmış olduğu görülmektedir. Ergenlerin ebeveyn boşanmasından sonra %29,9'u (n=44) ailesinin eski tutumlarını sürdürdüğünü, bu ergenlerin %25,9'u (n=38) ebeveyn boşanmasından sonra annesinin daha ilgili olduğunu, %15,0'ı (n=22) babasının daha ilgisiz olduğunu, %14,3'ü (n=21) hem annesinin hem babasının daha ilgili olduğunu, %7,5'i (n=11) hem annesinin hem babasının ilgisiz olduğunu, %6,8'i (n=10) babasının daha ilgili olduğunu, %0,7'si de (n=1) annesinin ilgisiz olduğunu belirtmektedir. Ergenlerin %57,2'si (n=170) demokrat eğitim stili ile yetiştirilirken, %31,6'sı (n=94) otoriter olarak yetiştirilmektedir geriye kalan %11,1'sinin de ailesinin çocuklarına karşı ihmalkar olduğu sonucuna varılmaktadır.

4.2. Faktör Analizi

Ölçümün geçerliliğinin ve kalitesinin belirlenebilmesi için yapılan en önemli analizlerden biri faktör analizidir (Yaşlıoğlu, 2017: 75). Fakat Faktör Analizine uygun olmayan değişken ve veri toplulukları olabilir. Verilerin Faktör Analizine uygun olup olmadığının belirlenebilmesi için birçok testin yapılması gerekir (Kalaycı, 2006: 321; Hair vd., 2010: 95-96). Bartlett Testi, bu uygunluğu test eden ölçümdür. Bartlett testi ile ölçekte yer alan ifadeler arasındaki korelasyon matrisi incelenerek istatistiksel anlamlılığı bakılmaktadır. Beklenen durum testin anlamlı çıkmasıdır. Bir başka Faktör Analizi uygunluk ölçümü ise Kaiser Meyer Olkin testidir. Bu testin değeri 0 ile 1 arasında olmalıdır. Kaiser Meyer Olkin değeri 0,8 üstü olduğu zaman mükemmel kabul edilebilir (Büyüköztürk, 2002: 470-483). Ancak detaylı yorumlayabilmek için ölçek ifadelerinin teker teker hepsinin uygunluğuna bakılmalıdır. 0,50' nin altında kalan Kaiser Meyer Olkin değeri ölçekten çıkarılarak Faktör Analizine devam edilmelidir.

Bireylerin ölçekte yer alan sorulara verdiklerin cevapların iç tutarlılığının sınanmasını sağlayan yöntem Güvenilirlik Analizidir. Bu analiz, ölçek içindeki ifadelerin aynı yapıyı ölçüyor olduklarının belirlenmesi amacıyla yapılmaktadır (Churchill, 1979; Nunnally, 1979: 159). Güvenilirlik analizi neticesinde ulaşılan Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı da ölçek içerisindeki ifadelerin iç tutarlılığının ve homojenliğinin bir işaretidir. Cronbach alfa güvenilirlik katsayısının yüksek oluşu, ölçekte yer alan maddelerin birbirleriyle tutarlı ve uyumlu olduğunu gösterebilmektedir (Çalışkan ve Çınar, 2012: 56).

Anneye Bağlanma Ölçeğinin anlamlılık değeri, her bir ifadenin faktör yükleri, varyans değeri, güvenilirlik analizi sonucunda elde edilen Cronbach alfa katsayısı ve gözlem sayısı Tablo 4.2’ de yer almaktadır.

Tablo 2: Anneye Bağlanma Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenilirliği

ANNE FORMU	Faktör Yükleri	Varyans Yüzdesi	Cronbach Alfa
Anne Güven	1. Annem duygularıma saygı gösterir.	0,834	54,110 0,818
	2. Annem başka biri olsun isterdim	0,639	
	3. Annem beni olduğum gibi kabul eder.	0,788	
	11. Kızgın olduğumda annem anlayışlı olmaya çalışır.	0,662	
Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)= 0,781, Bartlett Sphericity Test (X^2)=421,933, p=0,000			
Anne İletişim	7. Kim olduğumu daha iyi anlamamda annem bana yol gösterir.	0,841	50,897 0,746
	8. Bir sorunum olduğunda ya da başım sıkıştığında bunu anneme anlatırım.	0,655	
	12. Annem bir şeyin beni rahatsız ettiğini hissederse, bana nedenini sorar.	0,625	
KMO= 0,668, X^2 =210,283, p=0,000			
Anne Yabancılaşma	9. Anneme kızgınlık duyuyorum.	0,698	48,739 0,656
	10. Annemden pek ilgi görmüyorum.	0,698	
KMO= 0,500, X^2 =80,243, p=0,000			

Tablo 22 ye göre yapılmış olan faktör analizi neticesinde, anneye güven alt boyutunun Kaiser Meyer Olkin değeri 0,781 olarak gözlemlenmektedir. Anneye güven alt boyutunda yer alan maddelerin geçerliliklerinin %83,4-66,2 arasında ve ölçeğin Bartlett testinin de $p=0,000 \leq 0,01$ olması sonucunda ölçeğin faktör analizine uygun olduğu ve maddeler arası korelasyonun anlamlı olduğu görülmektedir. Anneye güven alt boyutunun toplam varyans değerinin 54,110 olması ölçülmeye çalışılan özelliğin % 54,1'ini açıklamaktadır. Bu durum sebebiyle ifadelerin tek tek uygunluklarına bakılmalı ve her bir ifadenin Kaiser Meyer Olkin değerinin %50'nin altında kalmamasına önem gösterilmelidir. Tobloda da görüldüğü gibi %50 değerinin üzerinde 4 ifade bulunmaktadır.

Ölçeğin iç tutarlılığının belirlenebilmesi için yapılan güvenilirlik analizi neticesinde ulaşılan Cronbach alfa katsayısının 0,818 değeri, anne güven alt boyutun iç tutarlılığının yüksekliğini göstermektedir. Ölçekte yer alan “2. Annem başka biri olsun isterdim” maddesinin değerlerinin negatif olması sebebiyle bu madde ters kodlanmaktadır.

Anneyle iletişim boyutunun Kaiser Meyer Olkin değeri 0,668 dir. Anneyle iletişim alt boyutunda bulunan ifadelerin geçerliliklerinin %84,1-62,5 arasında değişmesi ve ölçeğin Bartlett testinin de $p=0,000 \leq 0,01$ olması, ölçeğin faktör analizi için uygunluğunun yüksek ve maddeler arası korelasyonun anlamlı olduğu görülmektedir. Anneyle iletişim alt boyutunun varyans değeri 50,897 dir. Anneyle iletişim, ölçülen özelliğin % 50,9'unu açıklamaktadır. Bu durum sebebiyle ifadelerin tek tek uygunluklarına bakılmalı ve her bir ifadenin Kaiser Meyer Olkin değerinin %50'nin altında kalmamasına önem gösterilmelidir. Tobloda da görüldüğü gibi %50' nin üzerinde 3 madde bulunmaktadır. 6. maddenin faktör yükü düşük olduğu için ortalama bağlanma puanı hesaplanırken dikkate alınmamaktadır.

İç tutarlılığını belirlemek için yapılan güvenilirlik analizi neticesinde ulaşılan Cronbach alfa katsayısının 0,746 olması, iç tutarlılığın düzeyinin orta derece olduğunu göstermektedir. Bu analiz neticesinde 6. madde için ters kodlama yapılmaktadır.

Anneye yabancılaşma alt boyutu Kaiser Meyer Olkin değeri 0,500 dür. Anneye yabancılaşma alt boyutunda bulunan maddelerin geçerliliklerinin %69,8 olması ve

ölçeğin Bartlett testinin de $p=0,000 \leq 0,01$ olması ölçeğin faktör analizi için yüksek uygunluğa sahip olması ve maddeler arası korelasyonun anlamlı olduğu düşünülmektedir. Anneye yabancılaşma alt boyutunun varyans değerinin 48,739 dur. Bu değer, ölçülen özelliğin % 48,7'sini açıkladığından maddelerin tek tek uygunlukları incelenmelidir. Her bir ifadenin %50'nin altına düşmemesine önemiyet gösterilmelidir. 4. ve 5. maddeler %50' nin üstünde değer alan ifadelerdir. Bu iki maddenin faktör yükü düşük çıktığı için ortalama bağlanma puanı hesaplanırken dikkate alınmamaktadır.

İç tutarlılığını belirlemek için yapılan güvenilirlik analizi neticesinde ulaşılan Cronbach alfa katsayısının 0,656 olması, iç tutarlılığın orta düzeyde olduğunu göstermektedir. Ölçeğin genel Cronbach alfasının 0,887 olması ise iç tutarlılığının yüksekliğini göstermektedir.

Tablo 3: Babaya Bağlanma Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenilirliği

BABA FORMU	Faktör Yükleri	Varyans Yüzdesi	Cronbach Alfa
Babaya Güven	1. Babam duygularıma saygı gösterir.	0,904	60,132
	2. Babam başka biri olsun isterdim.	0,643	
	3. Babam beni olduğum gibi kabul eder.	0,794	
	11 Kızgın olduğumda babam anlayışlı olmaya çalışır.	0,737	
KMO= 0,802, $X^2=531,725$, $p=0,000$			
Babayla İletişim	7. Kim olduğumu daha iyi anlamamda babam bana yol gösterir.	0,897	64,346
	8. Bir sorunum olduğunda ya da başım sıkıştığında bunu babama anlatırım.	0,841	
	12. Babam bir şeyin beni rahatsız ettiğini hissederse, bana nedenini sorar.	0,647	
KMO= 0,687, $X^2=380,609$, $p=0,000$			
Babaya Yabancılaşma	4. Sorunlarım hakkında babamla konuştuğumda kendimden utanırım ya da kendimi kötü hissederim.	0,612	52,263
			0,808

5. Evde kolayca keyfim kaçar.	0,654
9. Babama kızgınlık duyuyorum.	0,858
10. Babamdan pek ilgi görmüyorum.	0,743
KMO= 0,780, X ² =387,372, p=0,000	

Tablo 3' e göre baba bağlanma güven alt boyutunun Kaiser Meyer Olkin değerinin 0,802 dir. Babaya güven alt boyutunda yer alan ifadelerin geçerliliklerinin %90,4-73,7 arasında değişmesi, Bartlett testinin de $p=0,000 \leq 0,01$ olması ölçeğin faktör analizi için yüksek uygunluğa sahip ve maddeler arası korelasyonun anlamlı olduğu göstermektedir. Babaya güven alt boyutunun varyans değeri 60,132 dir. Bu değer ölçümün % 60,1'ini açıklaması sebebiyle maddelerin teker teker uygunlukları incelenmelidir. Her bir ifadenin KMO değerlerinin %50'nin altında kalmamasına önemiyet gösterilmelidir. Ölçekte yer alan 4 ifade %50 üzerinde değerlere sahiptir.

Güvenilirlik analizi neticesinde ulaşılan Cronbach alfasının 0,851 olması, babaya güven alt boyutu iç tutarlılığının yüksekliğini göstermektedir. Ancak "2. Babam başka biri olsun isterdim" ifadesinin madde toplam korelasyonlar değerleri negatif çıkması sebebiyle bu madde ters soru olarak kodlanmaktadır.

Babayla iletişim boyutunun Kaiser Meyer Olkin değeri 0,687 dir. Babayla iletişim alt boyutunun geçerliliği %89,7-64,7 arasında değişmesi ve Bartlett testinin $p=0,000 \leq 0,01$ olması faktör analizinin yüksek uygunluğunu ve maddelerin korelasyonun anlamlı olduğu sonucunu göstermektedir. Babayla iletişim alt boyutunun varyans değeri 64,346 dır. Bu değer ölçümün % 64,4'ünü açıklaması sebebiyle maddelerin teker teker uygunluğuna bakılmalıdır. Her bir maddenin Kaiser Meyer Olkin değerlerinin %50'nin altında kalmamasına önemiyet gösterilmelidir. Tabloda görüldüğü gibi bu değer üzerinde 3 ifade bulunmaktadır. "6. Babamın kendi problemleri olduğundan, onu bir de kendiminkilerle sıkmak istemem" ifadesinin faktör yükü düşük çıktığı için ortalama bağlanma puanı hesaplanırken dikkate alınmamaktadır.

Ölçeğin, güvenilirlik analizi neticesinde Cronbach alfa değerinin 0,833 olması, iletişim alt boyutun yüksek iç tutarlılığa sahip olduğunu göstermektedir.

Babaya yabancılaşma boyutunun Kaiser Meyer Olkin değeri 0,780 dir. Babaya yabancılaşma alt boyutunda yer alan ifadelerin geçerliliklerinin % 61,2-74,3 arasında değişmesi, Bartlett testinin de $p=0,000 \leq 0,01$ olması ölçeğin faktör analizi için yüksek uygunluğa sahip olduğunu ve maddeler arası korelasyonun anlamlı olduğunu göstermektedir. Babaya yabancılaşma alt boyutunun varyans değeri 52,263 tür. Bu değer ölçümün % 52,3'ünü açıklaması sebebiyle maddelerin teker teker uygunlukları incelenmelidir. Her bir maddenin Kaiser Meyer Olkin değerlerinin %50'nin altına düşmemesine önemiyet gösterilmelidir. Ölçekte yer alan % 50'nin üzerinde 4 madde bulunmaktadır.

Yapılan güvenilirlik analizi neticesinde Cronbach alfa katsayısının 0,808 olması, babaya yabancılaşma alt boyutu iç tutarlılığının yüksekliğini belirtmektedir. Ölçeğin genel Cronbach alfa katsayısı 0,923 olması ise bu ölçeğin iç tutarlılığının yeterince yüksek olduğunu göstermektedir.

Aşağıdaki tablo 4.4'de karar verme ölçeği ve alt boyutlarının güvenilirlik analizi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 4: Karar Verme Ölçeğinin Güvenilirliği

	Cronbach Alfa	n
Genel Karar Verme Düzeyi	0,621	27
Karar Vermede Özsaygı	0,745	5
İhtiyatlı Seçicilik	0,638	4
Umursamazlık	0,749	6
Panik	0,775	6
Sorumluluktan Kaçma	0,681	6

Tablo 4' e göre Karar Verme ölçeğinin iç tutarlılığının belirlenebilmesi için yapılan güvenilirlik analizi sonucunda; genel karar verme düzeyinin Cronbach alfası 0,621, karar vermede özsaygı alt boyutu 0,745, ihtiyatlı seçicilik alt boyutu 0,638, umursamazlık alt boyutu 0,749, panik alt boyutu 0,775 ve sorumluluktan kaçma alt boyutu 0,681 puanları ile iç tutarlılığının oldukça güvenilir olduğu görülmektedir. Yapılan iç tutarlılık analizi sonrasında 4., 13., 23.ifadeler cronbach alfa değerini düşürdüğü için analize dahil edilmemektedir.

4.3. Betimleyici İstatistikler ve Normal Dağılım

Bu alanda değişkenlerin basıklık ve çarpıklık değerleri ve yorumları yer almaktadır. Tablo 4.5’de ergenlerin anne bağlanma, baba bağlanma ve alt boyutları olan anne güven, baba güven, anne iletişim, baba iletişim, anne yabancılaşma, baba yabancılaşma, genel karar verme düzeyi ile alt boyutları olan karar vermede özsaygı, ihtiyatlı seçicilik, umursamazlık, sorumluluktan kaçma, panik ortalama ve standart sapma puanları ile boşanmış ve boşanmamış aileye sahip olma durumuna göre ortalama ve standart sapma değerleri ve bu değişkenlerin basıklık ve çarpıklık katsayıları yer almaktadır.

Tablo 5: Değişkenlerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ile Basıklık ve Çarpıklık Katsayıları

	Genel		Boşanmamış Ailenin Ergen Çocukları		Boşanmış Ailenin Ergen Çocukları		Genel			
	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS	Basıklık		Çarpıklık	
							İstatistik	S_{hx}	İstatistik	S_{hx}
Anneye Bağlanma	5,41	1,363	5,63	1,163	5,19	1,510	-0,943	0,141	0,312	0,282
Anneye Güven	5,46	1,485	5,66	1,303	5,26	1,630	-1,077	0,141	0,529	0,282
Anneye İletişim	5,12	1,619	5,30	1,484	4,94	1,732	-0,658	0,141	-0,418	0,282
Anneye Yabancılaşma	5,76	1,531	6,10	1,189	5,42	1,754	-1,354	0,141	1,288	0,282
Babaya Bağlanma	4,48	1,696	5,14	1,387	3,81	1,724	-0,388	0,141	-0,792	0,282
Babaya Güven	4,61	1,845	5,27	1,487	3,93	1,933	-0,451	0,141	-0,844	0,282
Babayla İletişim	4,05	1,965	4,68	1,812	3,41	1,914	-0,077	0,141	-1,164	0,282
Babaya Yabancılaşma	4,68	1,815	5,36	1,421	3,98	1,913	-0,562	0,141	-0,743	0,282
Genel Karar Verme Düzeyi	2,29	0,286	2,27	0,285	2,31	0,285	0,804	0,141	1,256	0,282
Karar Vermede Özsaygı	2,92	0,623	3,03	0,590	2,80	0,636	-0,227	0,141	-0,571	0,282
İhtiyatlı Seçicilik	3,03	0,650	3,11	0,590	2,94	0,698	-0,425	0,141	-0,370	0,282
Umursamazlık	1,73	0,610	1,63	0,543	1,84	0,657	0,925	0,141	0,395	0,282
Panik	2,20	0,696	2,08	0,696	2,32	0,679	0,246	0,141	-0,453	0,282
Sorumluluktan Kaçınma	1,93	0,579	1,89	0,583	1,97	0,574	0,507	0,141	-0,462	0,282

Tablo 5’ e göre ortalama bağlanma ve karar verme düzeyleri puanları genel olarak değerlendirildiğinde, ergenlerin anne bağlanma ortalama puanı $5,41 \pm 1,363$ ve baba bağlanma ortalama puanı ise $4,48 \pm 1,696$ ’dır. Bu sonuç ergenlerin babalarına nazaran anneye daha çok bağlanmış olduklarını göstermektedir. Alt boyutlar yönünden bakıldığında, anne güven ortalama puanı $5,46 \pm 1,485$ ve baba güven ortalama puanı $4,61 \pm 1,845$ ’dır. Bu sonuç ergenlerin babalarına nazaran annelerine daha çok

güvendiğini göstermektedir. Anne iletişim ortalama puanı $5,12 \pm 1,619$ ve baba iletişim ortalama puanı $4,05 \pm 1,965$ 'dir. Bu sonuç ergenlerin babalarına nazaran anneleri ile daha iyi iletişim kurduğunu göstermektedir. Anne yabancılaşma ortalama puanı $5,76 \pm 1,531$ ve baba yabancılaşma ortalama puanı $4,68 \pm 1,815$ 'dir. Bu sonuçta, ergenlerin annelerine nazaran babalarına daha çok yabancılaştığını göstermektedir.

Yine genel olarak değerlendirme yapıldığında ergenlerin karar verme düzeylerinin ortalama puanı $2,13 \pm 0,418$ 'dir. Bu puan ergenlerin karar verme düzeylerinin bazen doğru olduğunu sonucunu vermektedir. Alt boyutları açısından değerlendirildiğinde ise ergenlerin karar vermede özsaygısının sık sık doğru kararlar almada etkili olduğunu, umursamazlığının ve panik hallerinde ise bazen doğru kararlar alabildiğini göstermektedir.

Ebeveynleri evli olan ergenlerin anne bağlanma ortalama puanı $5,63 \pm 1,163$ ve baba bağlanma ortalama puanı ise $5,14 \pm 1,387$ 'dir. Bu sonuç ebeveynleri evli olan ergenlerin babalarına nazaran anneye aralarındaki fark azda olsa daha bağlı olduğunu göstermektedir. Alt boyutlar yönünden bakıldığında, anne güven ortalama puanı $5,66 \pm 1,303$ ve baba güven ortalama puanı $5,27 \pm 1,487$ 'dir. Bu sonuç ebeveynleri evli olan ergenlerin babalarına nazaran annelerine aralarındaki fark azda olsa daha güvendiğini göstermektedir. Anneye iletişim ortalama puanı $5,30 \pm 1,484$ ve babayla iletişim ortalama puanı $4,68 \pm 1,812$ 'dir. Bu sonuç ebeveynleri evli olan ergenlerin babalarına nazaran anneleri ile daha iyi iletişim kurduğunu göstermektedir. Anneye yabancılaşma ortalama puanı $6,10 \pm 1,189$ ve babayla yabancılaşma ortalama puanı $5,36 \pm 1,421$ 'dir. Bu sonuçta, ebeveynleri evli olan ergenlerin annelerine nazaran babalarına daha çok yabancılaştıklarını göstermektedir.

Ebeveynleri evli olan ergenlerin karar verme düzeylerinin ortalama puanı $2,07 \pm 0,391$ 'dir. Bu puan ebeveynleri evli olan ergenlerin karar verme düzeylerinin bazen doğru olduğunu sonucunu vermektedir. Alt boyutları açısından değerlendirildiğinde ise ebeveynleri evli olan ergenlerin karar vermede özsaygısının sık sık doğru kararlar almada etkili olduğunu, umursamazlığının ve panik hallerinde ise bazen doğru kararlar alabildiğini göstermektedir.

Ebeveynleri boşanmış olan ergenlerin anneye bağlanma ortalama puanı $5,19 \pm 1,510$ ve babaya bağlanma ortalama puanı ise $3,81 \pm 1,724$ 'dir. Bu sonuç ebeveynleri boşanmış olan ergenlerin babalarına nazaran anneye daha çok bağlı olduğunu

göstermektedir. Alt boyutlar yönünden bakıldığında, anneye güven ortalama puanı $5,26 \pm 1,630$ ve babaya güven ortalama puanı $3,93 \pm 1,933$ 'dür. Bu sonuç ebeveynleri boşanmış olan ergenlerin babalarına nazaran annelerine daha çok güvendiğini göstermektedir. Anneyle iletişim ortalama puanı $4,94 \pm 1,732$ ve babayla iletişim ortalama puanı $3,41 \pm 1,914$ 'dür. Bu sonuç ebeveynleri boşanmış olan ergenlerin nazaran anneleri ile daha iyi iletişim kurduğunu göstermektedir. Anneye yabancılaşma ortalama puanı $5,42 \pm 1,754$ ve babayla yabancılaşma ortalama puanı $3,98 \pm 1,913$ 'dür. Bu sonuçta, ebeveynleri boşanmış olan ergenlerin annelerine nazaran babalarına daha çok yabancılaştığını göstermektedir.

Ebeveynleri boşanmış olan ergenlerin çocukların karar verme düzeylerinin ortalama puanı $2,31 \pm 0,285$ 'dir. Bu puan ebeveynleri boşanmış olan ergenlerin karar verme düzeylerinin bazen doğru olduğunu sonucunu vermektedir. Alt boyutları açısından değerlendirildiğinde ise Ebeveynleri boşanmış olan ergenlerin karar vermede özsaygısının, ihtiyatlı seçiciliğin sık sık doğru kararlar almada etkili olduğunu, umursamazlığının, panik hallerinde ve sorumluluktan kaçınma davranışlarında ise bazen doğru kararlar alabildiğini göstermektedir.

Tüm değişkenlerin basıklık ve çarpıklık katsayılarına bakıldığında $\pm 1,5$ değerinden küçük olduğu için normal dağılıma yakın olduğu sonucuna varılmaktadır. Böylece demografiye göre değişkenlerin ortalama puanlarının farklılığını ve değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemek için parametrik analizler kullanılmaktadır.

4.4. Araştırmaya İlişkin Fark ve İlişki Testleri

Araştırmada elde edilen bulguların demografik değişkenlere göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için parametrik testlerden olan bağımsız grup t testi, tek yönlü varyans (ANOVA) analizi ve korelasyon analizi uygulanarak sonuçlar yorumlanmaktadır.

4.4.1. Boşanmış ve Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Bağlanma ve Karar Verme Düzeyleri Arasındaki İlişki

Boşanmış ve boşanmamış aileden gelen ergenlerin bağlanma ve karar verme düzeyleri arasında ilişkinin belirlenebilmesi için Pearson Korelasyon analizi uygulanarak sonuçlar yorumlanmaktadır.

Tablo 6: Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Anne Bağlanma ve Karar Verme Düzeyleri Arasındaki İlişki

Boşanmış Ailede Yetişen Ergenler		Genel Karar Verme Düzeyi
Anne Bağlanma	r	-0,072
	p	0,385

** p ≤ 0,01 ** p ≤ 0,05*

Tablo 6’ da görüldüğü üzere boşanmış aileden gelen ergenlerin anne bağlanma düzeyleri ile genel karar verme düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($r=-0,072$, $p=0,385 \geq 0,05$).

Tablo 7: Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Baba Bağlanma ve Karar Verme Düzeyleri Arasındaki İlişki

Boşanmış Ailede Yetişen Ergenler		Genel Karar Verme Düzeyi
Baba Bağlanma	r	0,083
	p	0,319

** p ≤ 0,01 ** p ≤ 0,05*

Tablo 7’ de görüldüğü üzere boşanmış ailede yetişen ergenlerin baba bağlanma düzeyleri ile genel karar verme düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($r=0,083$, $p=0,319 \geq 0,05$).

Tablo 8: Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Anne Bağlanma ve Karar Verme Düzeyleri Arasındaki İlişki

Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenler		Genel Karar Verme Düzeyi
Anne Bağlanma	r	-0,055
	p	0,503

** p ≤ 0,01 ** p ≤ 0,05*

Tablo 8’ de görüldüğü üzere boşanmamış ailede yetişen ergenlerin anne bağlanma düzeyleri ile genel karar verme düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($r=-0,055$, $p=0,503 \geq 0,05$).

Tablo 9: Boşanmamış Aileden Gelen Ergenlerin Baba Bağlanma ve Karar Verme Düzeyleri Arasındaki İlişki

Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenler		Genel Karar Verme Düzeyi
Baba Bağlanma	r	-0,220*
	p	0,007

* $p \leq 0,01$ ** $p \leq 0,05$

Tablo 9’ da görüldüğü üzere boşanmamış ailede yetişen ergenlerin babaya bağlanma düzeyleri ile genel karar verme düzeyleri arasında istatistiksel açıdan negatif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişki bulunmaktadır ($r=-0,220$, $p=0,007 \leq 0,01$). Ergenlerin babaya bağlanma düzeyleri arttıkça genel karar verme düzeyleri azalmaktadır. Tam tersi de mümkündür.

4.4.2. Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Bağlanma Düzeyleri

Boşanmış aileden gelen ergenlerin bağlanma düzeyleri ile cinsiyet, anne ve baba eğitim durumu, ebeveyn birliktelik durumu, boşanmadan sonra ebeveynlerinin ergene karşı tutumları, yetiştikleri eğitim stili değişkenleri ile arasındaki farklılık incelenmektedir.

4.4.2.1. Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Bağlanma Düzeylerinin Cinsiyete Göre Farklılığı

Boşanmış ailede yetişen ergenlerin bağlanma düzeylerinin cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediği Bağımsız Grup t Testi ile incelenmektedir.

Tablo 10: Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Cinsiyetine Göre Anne Bağlanma Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Boşanmış Ailede Yetişen Ergenler	Cinsiyet	n	\bar{x}	SS	Varyansların Eşitliği İçin Levene Testi		t Testi	
					F	p	t	p
Anne	Erkek	35	5,32	1,260	4,392	0,038	0,695	0,489

Bağlanma Kız 112 5,14 1,583

* $p \leq 0,01$, ** $p \leq 0,05$

Tablo 10' a göre boşanmış ailede yetişen ergenlerin anne bağlanma düzeyleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($t=0,695$, $p=0,489 \geq 0,05$).

Tablo 11: Boşanmış Aileden Gelen Ergenlerin Cinsiyetine Göre Baba Bağlanma Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Boşanmış Ailede Yetişen Ergenler	Cinsiyet	n	\bar{x}	SS	Varyansların Eşitliği İçin Levene Testi		t Testi	
					F	p	t	p
Baba Bağlanma	Erkek	35	4,20	1,693	0,484	0,488	1,532	0,158
	Kız	112	3,69	1,723				

* $p \leq 0,01$, ** $p \leq 0,05$

Tablo 11'e göre boşanmış ailede yetişen ergenlerin baba bağlanma düzeyleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($t=1,532$, $p=0,158 \geq 0,05$).

4.4.2.2. Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Ebeveyn Bağlanma Düzeylerinin Annelerin Eğitim Düzeyine Göre Farklılığı

Boşanmış ailede yetişen ergenlerin anne ve baba bağlanma düzeylerinin annelerin eğitim düzeyine göre farklılık gösterip göstermediği Tek Yönlü Varyans (ANOVA) testi ile incelenmektedir.

Tablo 12: Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Anne Eğitim Durumuna Göre Anne Bağlanma Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi Sonuçları

Anne Eğitim Durumu	n	\bar{x}	SS	Varyansların Homojenliği Testi		ANOVA		Çoklu Karşılaştırma	
				İstatistik	p	F	p		
(1)Okur-yazar değil ve İlkokul	43	4,65	1,645	2,445	0,066	3,149	0,027**	LSD	1<2
(2)Ortaokul	39	5,49	1,517					2<4	
(3)Lise	42	5,21	1,440					3<2	
(4)Yüksekokul	23	5,63	1,096					4>1	

ve Üniversite				
Toplam	147	5,19	1,510	

* $p \leq 0,01$, ** $p \leq 0,05$

Tablo 12' ye göre, boşanmış aileden gelen ergenlerin anne bağlanma düzeyleri ile annelerinin eğitim durumu arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($F=3,149$, $p=0,027 \leq 0,05$). Bu farklılığın kaynağının belirlenebilmesi için çoklu karşılaştırma testi LSD kullanılmıştır. Bu test sonucuna göre anneleri yüksekokul ve üniversite mezunu olan ergenlerin anne bağlanma düzeyleri anneleri okur-yazar olmayan ve ilkokul, ortaokul, lise mezunu olan ergenlere göre daha yüksektir.

Tablo 13: Boşanmış Aileden Gelen Ergenlerin Anne Eğitim Durumuna Göre Baba Bağlanma Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi Sonuçları

Anne Eğitim Durumu	n	\bar{x}	SS	Levene Homojenlik Testi		ANOVA	
				İstatistik	p	F	p
Okur-yazar değil ve İlkokul	43	3,71	1,769				
Ortaokul	39	3,61	1,714				
Lise	42	3,76	1,742	0,217	0,884	1,214	0,307
Yüksekokul ve Üniversite	23	4,42	1,592				
Toplam	147	3,81	1,724				

* $p \leq 0,01$, ** $p \leq 0,05$

Tablo 13' e göre boşanmış ailede yetişen ergenlerin baba bağlanma düzeyleri ile anne eğitim durumu arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($F=1,214$, $p=0,307 \geq 0,05$).

4.4.2.3. Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Ebeveyn Bağlanma Düzeylerinin Baba Eğitim Durumuna Göre Farklılığı

Boşanmış aileden gelen ergenlerin anne ve baba bağlanma düzeylerinin baba eğitim durumuna göre farklılık gösterip göstermediği Tek Yönlü Varyans (ANOVA) testi ile incelenmektedir.

Tablo 14: Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Baba Eğitim Durumuna Göre Anne Bağlanma Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi Sonuçları

Baba Eğitim Durumu	n	X	SS	Varyansların Homojenliği Testi		ANOVA	
				Levene İstatistiği	p	F	p
Okur yazar değil ve İlkokul	37	4,67	1,633				
Ortaokul	32	5,20	1,660				
Lise	44	5,49	1,322	1,642	0,182	2,179	0,093
Yüksekokul ve Üniversite	34	5,34	1,371				
Toplam	147	5,19	1,510				

* $p \leq 0,01$, ** $p \leq 0,05$

Tablo 14' e göre boşanmış ailede yetişen ergenlerin babalarının eğitim düzeyine göre anne bağlanma, ortalama puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($F=2179$, $p=0,093 \geq 0,05$).

Tablo 15: Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Baba Eğitim Durumuna Göre Baba Bağlanma Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi Sonuçları

Baba Eğitim Durumu	n	X	SS	Varyansların Homojenliği Testi		ANOVA		Çoklu Karşılaştırma
				Levene İstatistiği	p	F	p	
(1)Okur-yazar değil ve İlkokul	37	3,12	1,649					
(2)Ortaokul	32	4,02	1,669					
(3)Lise	44	3,88	1,692	0,245	0,865	3,166	0,026**	Scheffe (1<4)
(4)Yüksekokul ve Üniversite	34	4,28	1,737					
Toplam	147	3,81	1,724					

* $p \leq 0,01$, ** $p \leq 0,05$

Tablo 15' e göre boşanmış ailede yetişen ergenlerin baba bağlanma düzeyi ile baba eğitim durumu ($F=3,166$, $p=0,026 \leq 0,05$) değişkenleri ortalama puanları arasında

istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmaktadır. Anlamlılığın kaynağını belirlemek üzere çoklu karşılaştırma testi Scheffe modeli kullanılmıştır. Boşanmış ailede yetişen babası okuryazar olmayan ve ilkokul mezunu olan ergenlerin baba bağlama düzeyleri ile babaları yüksekokul ve üniversite mezunu olan ergenlerin baba bağlanma düzeyleri anlamlı biçimde farklılaşmaktadır.

4.4.2.4. Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Ebeveyn Bağlanma Düzeylerinin Anne Babalarının Birliktelik Durumuna Göre Farklılığı

Boşanmış ailede yetişen ergenlerin ebeveyn bağlanma düzeylerinin anneleri ve babalarının birliktelik durumuna göre farklılık gösterip göstermediği Bağımsız Grup t Testi ile incelenmektedir.

Tablo 16: Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Anne Bağlanma Düzeylerinin Ebeveynlerinin Birliktelik Durumu Farklılığına İlişkin Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Anne- Babanın Birliktelik Durumu	<i>n</i>	\bar{X}	<i>SS</i>	Varyansların Eşitliği İçin Levene Testi		t Testi	
				<i>F</i>	<i>p</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Evli	150	5,63	1,163	12,933	0,000	2,865	0,004*
Boşanmış	147	5,19	1,510				

* $p \leq 0,01$, ** $p \leq 0,05$

Tablo 16, sonuçlarına göre boşanmış aileden gelen ergenlerin ebeveynlerinin birliktelik durumları ile anne bağlanma ($t=2,865$, $p=0,004 \leq 0,01$) düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır. Ebeveynleri boşanmış olan ergenlerin anne bağlanma düzeyleri ebeveynleri evli olan ergenlere göre daha yüksektir.

Tablo 17: Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Baba Bağlanma Düzeylerinin Ebeveynlerinin Birliktelik Durumu Farklılığına İlişkin Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Anne- Babanın Birliktelik Durumu	<i>n</i>	\bar{X}	<i>SS</i>	Varyansların Eşitliği İçin Levene Testi		t Testi	
				<i>F</i>	<i>p</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Evli	150	5,14	1,387	7,244	0,008	7,316	0,000*

Boşanmış 147 3,81 1,724

* $p \leq 0,01$, ** $p \leq 0,05$

Tablo 17' de gözlenen sonuçlarına göre boşanmış aileden gelen ergenlerin ebeveynlerinin birliktelik durumları ile anneye bağlanma ($t=7,316$, $p=0,000 \leq 0,01$) düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır. Ebeveynleri evli olan ergenlerin baba bağlanma düzeyleri ebeveynleri boşanmış olan ergenlere göre daha yüksektir.

4.4.2.5. Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Anneleri ile Babalarının Boşanmasından Sonra Kendilerine Karşı Algıladıkları Tutumlarına Göre Farklılığı

Boşanmış aileden gelen ergenlerin bağlanma düzeylerinin, ebeveyn boşanmasından sonra ebeveynlerinin kendilerine karşı algıladıkları tutumlarına göre farklılaşp farklılaşmadığı Kruskal Wallis H testi ile incelenmektedir.

Tablo 18: Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin, Boşanma Sonrasında Ebeveynlerinin Kendilerine Karşı Algıladıkları Tutumlarına Göre Anne Bağlanma Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boşanmadan Sonra Ebeveynlerin Davranışlarında Farklılaşan Tutum	n	\bar{x}	SS	K W-H Testi		Mann Whitney U Çoklu Karşılaştırma
				X^2	p	
(1) İki de bana karşı daha ilgili oldu	21	5,61	1,353	29,189	0,000*	
(2) Bana karşı annem daha ilgili oldu	38	5,84	0,911			
(3) Babam daha ilgisiz oldu	22	5,07	1,617			(1>6)
(4) Bana karşı babam daha ilgili oldu	10	4,27	2,211			(2>6)
(5) Annem daha ilgisiz oldu	1	1,67	-			(2>7)
(6) Her ikisi de bana karşı ilgisiz oldular	11	3,07	1,135			(3>6)
(7) Her ikisi de eski tutumlarını sürdürdüler	44	5,30	1,211			(5<7)
Toplam	147	5,19	1,510		(6<7)	

* $p \leq 0,01$, ** $p \leq 0,05$

Tablo 18' e göre ebeveynlerinin boşanmasından sonra ergenlerin ebeveynlerinin davranışlarında farklılaşan tutuma göre anneye bağlanma ($X^2=29,189$, $p=0,000$ \leq $0,01$) değişkenleri ortalama puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmaktadır. Anlamlı farklılığın kaynağının tespit edilebilmesi için yapılan Mann Whitney U ikili karşılaştırma testi sonuçlarına göre ebeveyn boşanmasından sonra her iki ebeveyni daha ilgili olan ergenlerin, her iki ebeveyni ilgisiz ergenlere göre anne bağlanma düzeyleri yüksektir. Ebeveyn boşanmasından sonra annesi daha ilgili olan ergenlerin, her iki ebeveyni ilgisiz olan ergenlere göre anne bağlanma düzeyleri düşüktür. Ebeveyn boşanmasından sonra annesi daha ilgili olan ergenlerin, her iki ebeveyni de eski tutumlarını sürdüren ergenlere göre anne bağlanma düzeyleri yüksektir. Ebeveyn boşanmasından sonra babası daha ilgisiz olan ergenlerin, her iki ebeveynin ilgisiz olan ergenlere göre anne bağlanma düzeyleri yüksektir. Ebeveyn boşanmasından sonra annesi daha ilgisiz olan ergenlerin, her iki ebeveynin de eski tutumlarını sürdüren ergenlere göre anne bağlanma düzeyleri düşüktür. Ebeveyn boşanmasından sonra her iki ebeveynin ilgisiz olan ergenlerin, her iki ebeveynin de eski tutumlarını sürdüren ergenlere göre anne bağlanma düzeyleri yüksektir.

Tablo 19: Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin, Boşanma Sonrasında Ebeveynlerinin Kendilerine Karşı Algıladıkları Tutumlarına Göre Baba Bağlanma Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boşanmadan Sonra Ebeveynlerin Davranışlarında Farklılaşan Tutum	n	\bar{x}	SS	KW- H Testi		Mann Whitney U
				X^2	p	Çoklu Karşılaştırma
(1) İki de bana karşı daha ilgili oldu	21	4,89	1,419	54,704	0,000*	(1>2)
(2) Bana karşı annem daha ilgili oldu	38	2,74	1,440			(1>3)
(3) Babam daha ilgisiz oldu	22	2,81	1,515			(1>6)
(4) Bana karşı babam daha ilgili oldu	10	5,58	0,790			(2<4), (2<7)
(5) Annem daha ilgisiz oldu	1	6,45	-			(3<4), (3<7)
(6) Her ikisi de bana karşı ilgisiz oldular	11	2,81	1,303			(4>6), (4>7)
						(6<7)

(7)Her ikisi de eski tutumlarını sürdürdüler	44	4,50	1,412
Toplam	147	3,81	1,724

* $p \leq 0,01$, ** $p \leq 0,05$

Tablo 19' a göre ebeveynlerinin boşanmasından sonra ergenlerin ebeveynlerinin davranışlarında farklılaşan tutuma göre baba bağlanma ($X^2=54,704$, $p=0,000 \leq 0,01$) değişkenleri ortalama puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmaktadır. Anlamlı farklılığın kaynağının tespit edilebilmesi için yapılan Mann Whitney U ikili karşılaştırma testi sonuçlarına göre ebeveynlerinin boşanmasından sonra her iki ebeveyni daha ilgili olduğu ergenlerin, her iki ebeveyni ilgisiz olan ergenlere göre baba bağlanma düzeyleri daha yüksektir. Ebeveyn boşanmasından sonra annesi daha ilgili olan ergenlerin, her iki ebeveyni de eski tutumlarını sürdüren ergenlere göre baba bağlanma düzeyleri düşüktür. Ebeveyn boşanmasından sonra her iki ebeveynin ilgisiz olan ergenlerin, her iki ebeveynin eski tutumlarını sürdüren ergenlere göre baba bağlanma düzeyleri yüksektir. Ebeveyn boşanmasından sonra annesi daha ilgili olan ergenlerin, babası daha ilgili olan ergenlere göre baba bağlanma düzeyleri düşüktür. Ebeveyn boşanmasından sonra her iki ebeveyni daha ilgili olan ergenlerin, annesi daha ilgili olan ergenlere göre baba bağlanma düzeyleri daha yüksektir. Ebeveyn boşanmasından sonra her iki ebeveyni daha ilgili olan ergenlerin, annesi daha ilgili olan ergenlere göre baba bağlanma düzeyleri yüksektir. Ebeveyn boşanmasından sonra annesi daha ilgili olan ergenlerin, babası daha ilgili olan ergenlere göre baba bağlanma düzeyleri daha düşüktür. Ebeveyn boşanmasından sonra babası daha ilgisiz olan ergenlerin, babası daha ilgili olan ergenlere göre baba bağlanma düzeyleri daha düşüktür. Ebeveyn boşanmasından sonra babası daha ilgili olan ergenlerin, her iki ebeveynin eski tutumlarını sürdüren ergenlere göre baba bağlanma düzeyleri düşüktür. Ebeveyn boşanmasından sonra babası daha ilgili olan ergenlerin, her iki ebeveyni de ilgisiz olan ergenlere göre baba bağlanma düzeyleri daha yüksektir. Ebeveyn boşanmasından sonra babası daha ilgili olan ergenlerin, her iki ebeveyni de eski tutumlarını sürdüren ergenlere göre baba bağlanma düzeyleri daha yüksektir.

4.4.2.6. Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Ebeveyn Bağlanma Düzeylerinin Aile Tutumlarına Göre Farklılığı

Boşanmış aileden gelen ergenlerin ebeveynleri boşandıktan sonra babalarının tekrar evlilik yapmalarına göre farklılık gösterip göstermediği Tek Yönlü Varyans (ANOVA) analizi ile incelenmektedir.

Tablo 20: Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Aile Tutumlarına Göre Ergenlerin Anne Bağlanma Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Testi Sonuçları

Aile Tutumları	n	\bar{X}	SS	Varyansların Homojenliği Testi		ANOVA		Çoklu Karşılaştırma
				Levene İstatistiği	p	F	p	
(1)Demokrat	78	5,41	1,339	1,529	22	10,429	0,000*	Scheffe (1>3)
(2)Otoriter	44	5,46	1,401					
(3)İhmalkar	25	4,00	1,689					
Toplam	147	5,19	1,510					

* $p \leq 0,01$, ** $p \leq 0,05$

Tablo 20' ye göre boşanmış ailede yetişen ergenlerin aile tutumlarına göre anne bağlanma ($F=10,429$, $p=0,000 \leq 0,01$) ortalama puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmaktadır. Anlamlılığın kaynağının belirlenebilmesi için yapılan Çoklu Karşılaştırma Testi Scheffe göre boşanmış ailede yetişen ergenlerin demokrat aile tutumuna sahip ergenlerin, ihmalkar aile tutumuna sahip ergenlere göre anne bağlanma düzeyleri daha yüksektir.

Tablo 21: Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Aile Tutumlarına Göre Ergenlerin Baba Bağlanma Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Testi Sonuçları

Aile Tutumları	n	\bar{X}	SS	Varyansların Eşitliği İçin Levene Testi		ANOVA	
				Levene İstatistiği	p	F	p
Demokrat	78	4,08	1,773	1,329	0,268	2,016	0,137
Otoriter	44	3,49	1,737				

İhmalkar	25	3,54	1,449
Toplam	147	3,81	1,724

* $p \leq 0,01$, ** $p \leq 0,05$

Tablo 21' e göre boşanmış ailede yetişen ergenlerin aile tutumları ile baba bağlanma puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p \geq 0,05$).

4.4.3. Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Karar Verme Düzeyleri

Boşanmış aileden gelen ergenlerin karar verme düzeylerinin, cinsiyet, annelerinin ve babalarının eğitim durumu, ebeveynlerinin birliktelik durumu, boşanmadan sonra ebeveynlerinin kendilerine karşı algıladıkları tutumları, aile tutumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmektedir.

4.4.3.1. Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Cinsiyetlerine Göre Karar Verme Düzeylerinin Farklılığı

Boşanmış aileden gelen ergenlerin karar verme düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı Bağımsız Grup t Testi ile incelenmektedir.

Tablo 22: Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Cinsiyetine Göre Karar Verme Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Cinsiyet	n	\bar{X}	SS	Varyansların Eşitliği İçin Levene Testi		t Testi	
				F	p	t	p
Erkek	34	2,42	0,307	0,205	0,652	2,572	0,011**
Kız	112	2,28	0,271				

* $p \leq 0,01$, ** $p \leq 0,05$

Tablo 22' ye göre boşanmış aileden gelen ergenlerin cinsiyetleri ile genel karar verme ($t=2,572$, $p=0,011 \leq 0,01$) düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır.

Boşanmış aileden gelen erkek ergenlerin, kız ergenlere göre karar verme düzeyleri daha yüksektir.

4.4.3.2. Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Annelerinin Eğitim Düzeyine Göre Karar Verme Düzeylerinin Farklılığı

Boşanmış aileden gelen ergenlerin annelerinin göre karar verme düzeylerinin farklılık gösterip göstermediği Tek Yönlü Varyans (ANOVA) analizi ile incelenmektedir.

Tablo 23: Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Annelerinin Eğitim Düzeyine Göre Karar Verme Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi Sonuçları

Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin	Anne Eğitim Düzeyi	n	\bar{X}	SS	Varyansın Homojenliği Testi		ANOVA	
					Levene İstatistiği	p	F	p
Karar Verme Düzeyleri	Okuryazar değil ve ilkokul	43	2,34	0,298	0,288	0,834	1,156	0,329
	Ortaokul	39	2,31	0,296				
	Lise	42	2,26	0,252				
	Yüksekokul ve Üniversite	23	2,39	0,298				
	Toplam	147	2,31	0,285				

* $p \leq 0,01$, ** $p \leq 0,05$

Tablo 23' e göre boşanmış aileden gelen ergenlerin karar verme düzeyleri ile annelerinin eğitim durumu arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($F=1,156$, $p=0,329 \geq 0,05$).

4.4.3.3. Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Babalarının Eğitim Düzeyine Göre Karar Verme Düzeylerinin Farklılığı

Boşanmış aileden gelen ergenlerin babalarının eğitim düzeyine göre karar verme düzeylerinin farklılık gösterip göstermediği Tek Yönlü Varyans (ANOVA) analizi ile incelenmektedir.

Tablo 24: Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Babalarının Eğitim Düzeyine Göre Karar Verme Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi Sonuçları

Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin	Baba Eğitim Düzeyi	n	\bar{X}	SS	Varyansın Homojenliği Testi		ANOVA	
					Levene		F	p
					İstatistiği	p	F	p
	Okuryazar değil ve ilkokul	37	2,28	0,239				
Karar Verme Düzeyleri	Ortaokul	32	2,37	0,328	0,491	0,689	0,679	0,566
	Lise	44	2,29	0,323				
	Yüksekokul ve Üniversite	34	2,34	0,237				
	Toplam	147	2,31	0,285				

* $p \leq 0,01$, ** $p \leq 0,05$

Tablo 24'e göre boşanmış aileden gelen ergenlerin karar verme düzeyleri ile baba eğitim durumu arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır (F=0,679, p=0,566 \geq 0,05).

4.4.3.4. Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Ebeveynlerinin Birliktelik Durumuna Göre Karar Verme Düzeylerinin Farklılığı

Boşanmış aileden gelen ergenlerin karar verme düzeylerinin ebeveynlerinin birliktelik durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığı Bağımsız Grup t Testi ile incelenmektedir.

Tablo 25: Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Ebeveynlerinin Birliktelik Durumuna Göre Karar Verme Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Anne ve Baba Birliktelik Durumu	n	\bar{X}	SS	Varyansların Eşitliği İçin Levene Testi			
				t Testi			
				F	p	t	p
Evli	150	2,27	0,285	0,320	0,572	-1,480	0,140
Boşanmış	147	2,31	0,285				

* $p \leq 0,01$, ** $p \leq 0,05$

Tablo 25' e göre boşanmış aileden gelen ergenlerin karar verme düzeyleri ile ebeveyn birliktelik durumu arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır (F=0,320, p=0,140 \geq 0,05).

4.4.3.5. Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Anneleri ile Babalarının Boşanmasından Sonra Kendilerine Karşı Algıladıkları Tutumlarına Göre Karar Verme Düzeylerinin Farklılığı

Boşanmış aileden gelen ergenlerin anneleri ile babalarının boşanmasından sonra kendilerine karşı algıladıkları tutumlarına göre karar verme düzeylerinin farklılık gösterip göstermediği Kruskal Wallis H testi ile incelenmektedir.

Tablo 26: Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Ebeveyn Boşanmasından Sonra Kendilerine Karşı Algıladıkları Tutumlarına Göre Karar Verme Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boşanmadan Sonra Ebeveynlerin Davranışlarında Farklılaşan Tutum	n	\bar{x}	SS	K W- H Testi		Mann Whitney U
				X ²	p	Çoklu Karşılaştırma
(1) İki de bana karşı daha ilgili oldu	21	2,34	0,306	14,377	0,026**	
(2) Bana karşı annem daha ilgili oldu	38	2,21	0,215			
(3) Babam daha ilgisiz oldu	22	2,36	0,233			(1>4)
(4) Bana karşı babam daha ilgili oldu	10	2,16	0,219			(2>3)
(5) Annem daha ilgisiz oldu	1	2,15	-			(2<7)
(6) Her ikisi de bana karşı ilgisiz oldular	11	2,36	0,303			(3>4)
(7) Her ikisi de eski tutumlarını sürdürdüler	44	2,40	0,332			(4<7)
Toplam	147	2,31	0,285			

* $p \leq 0,01$, ** $p \leq 0,05$

Tablo 26' ya Kruskal Wallis H testi sonuçlarına göre, boşanmış aileden gelen ergenlerin karar verme düzeyleri ile ebeveyn boşanmasından sonra ebeveynlerinin kendilerine karşı algıladıkları tutumlarına arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık vardır ($X^2=14,377$, $p=0,026 \leq 0,05$). Ebeveyn boşanmasından sonra her iki ebeveyni de ilgili olan ergenlerin, boşanmadan sonra babaları daha ilgili olan ergenlere göre karar verme düzeyleri yüksektir. Boşanmadan sonra anneleri daha ilgili olan ergenlerin, boşanmadan sonra babaları daha ilgisiz olan ergenlere göre

karar verme düzeyleri düşüktür. Boşanmadan sonra anneleri daha ilgili olan ergenlerin, boşanmadan sonra ebeveynlerinin her ikisinde eski tutumlarını sürdürmüş olan ergenlere göre karar verme düzeyleri düşüktür. Boşanmadan sonra babaları daha ilgisiz olan ergenlerin, boşanmadan sonra babaları daha ilgili olan ergenlere göre karar verme düzeyleri yüksektir. Boşanmadan sonra babaları daha ilgili olan ergenlerin, boşanmadan sonra her iki ebeveyni de eski tutumlarını sürdürmüş olan ergenlere göre bağlanma düzeyleri düşüktür.

4.4.3.6. Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Aile Tutumlarına Göre Karar Verme Düzeylerinin Farklılığı

Boşanmış ailede yetişen ergenlerin aile tutumlarına göre karar verme düzeylerinin farklılık gösterip göstermediği Tek Yönlü Varyans (ANOVA) analizi ile incelenmektedir.

Tablo 27: Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Aile Tutumlarına Göre Karar Verme Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi Sonuçları

Aile Tutumları	n	\bar{X}	SS	Varyansın Homojenliği Testi		ANOVA	
				F	p	F	p
Demokrat	78	2,29	0,260				
Otoriter	44	2,37	0,344	0,380	0,684	1,024	0,362
İhmalkar	25	2,31	0,242				
Toplam	147	2,31	0,285				

* $p \leq 0,01$, ** $p \leq 0,05$

Tablo 27' de görülen Tek Yönlü Varyans (ANOVA) analizi sonucuna göre boşanmış aileden gelen ergenlerin karar verme düzeyleri ile yetiştirildikleri eğitim stili arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($F=1,024$, $p=0,362 \geq 0,05$).

4.4.4. Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Bağlanma Düzeyleri

Boşanmamış aileden gelen ergenlerin anne- baba bağlanma düzeylerinin, cinsiyet, annelerinin eğitim durumu, babalarının eğitim durumu ve aile tutumu değişkenleri ile arasında anlamlı farklılık olup olmadığı ve eğer varsa farklılıklar incelenmektedir.

4.4.4.1. Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Cinsiyetine Göre Bağlanma Düzeylerinin Farklılığı

Boşanmamış aileden gelen ergenlerin cinsiyetine göre bağlanma düzeylerinin farklılık gösterip göstermediği Bağımsız Grup t Testi ile incelenmektedir.

Tablo 28: Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Cinsiyete Göre Anne Bağlanma Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenler	Cinsiyet	n	\bar{X}	SS	Varyansların Eşitliği İçin Levene Testi		t Testi	
					F	p	t	p
Anne Bağlanma	Erkek	63	5,59	1,113	0,349	0,556	-0,361	0,718
	Kız	87	5,66	1,204				

* $p \leq 0,01$, ** $p \leq 0,05$

Tablo 28' e göre boşanmamış ailede yetişen ergenlerin anne bağlanma düzeyleri ile cinsiyet arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($F=0,349$, $p=0,718 \geq 0,05$).

Tablo 29: Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Cinsiyete Göre Baba Bağlanma Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenler	Cinsiyet	n	\bar{X}	SS	Varyansların Eşitliği İçin Levene Testi		t Testi	
					F	p	t	p
Babaya Bağlanma	Erkek	63	5,23	1,273	2,693	0,103	0,697	0,487
	Kız	87	5,07	1,468				

* $p \leq 0,01$, ** $p \leq 0,05$

Tablo 29' a göre boşanmamış ailede yetişen ergenlerin baba bağlanma düzeyleri ile cinsiyet arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($t=0,697$, $p=0,487 \geq 0,05$).

4.4.4.2. Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Annelerinin Eğitim Durumuna Göre Anne- Baba Bağlanma Düzeylerinin Farklılığı

Boşanmamış aileden gelen ergenlerin annelerinin eğitim düzeyine göre bağlanma düzeylerinin farklılık gösterip göstermediği Tek Yönlü Varyans (ANOVA) analizi ile incelenmektedir.

Tablo 30: Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Annelerinin Eğitim Durumuna Göre Anne Bağlanma Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi Sonuçları

	Anne Eğitim Durumu	n	\bar{x}	SS	Levene Homojenlik Testi		ANOVA	
					İstatistik	p	F	p
Anne Bağlanma	Okur-yazar değil ve İlkokul	25	5,50	1,056	0,571	0,635	0,263	0,852
	Ortaokul	32	5,75	1,149				
	Lise	48	5,67	1,121				
	Yüksekokul ve Üniversite	45	5,59	1,295				
	Toplam	150	5,63	1,163				

* $p \leq 0,01$, ** $p \leq 0,05$

Tablo 30' a göre boşanmamış ailede yetişen ergenlerin anne bağlanma düzeyleri ile anne eğitim durumu arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($F=0,263$, $p=0,852 \geq 0,05$).

Tablo 31: Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Annelerinin Eğitim Durumuna Göre Baba Bağlanma Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi Sonuçları

	Anne Eğitim Durumu	n	\bar{x}	SS	Levene Homojenlik Testi		ANOVA	
					İstatistik	p	F	p
Baba Bağlanma	Okur-yazar değil ve İlkokul	25	5,01	1,265	2,030	0,112	0,775	0,510
	Ortaokul	32	5,37	1,275				
	Lise	48	5,24	1,311				
	Yüksekokul ve Üniversite	45	4,94	1,599				
	Toplam	150	5,14	1,387				

* $p \leq 0,01$, ** $p \leq 0,05$

Tablo 31' e göre boşanmamış ailede yetişen ergenlerin baba bağlanma düzeyleri ile anne eğitim durumu arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($F=0,775$, $p=0,510 \geq 0,05$).

4.4.4.3. Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Babalarının Eğitim Durumuna Göre Anne- Baba Bağlanma Düzeylerinin Farklılığı

Boşanmamış aileden gelen ergenlerin babalarının eğitim düzeyine göre bağlanma düzeylerinin farklılık gösterip göstermediği Tek Yönlü Varyans (ANOVA) analizi ile incelenmektedir.

Tablo 32: Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Babalarının Eğitim Durumuna Göre Anne Bağlanma Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi Sonuçları

Babanın Eğitim Durumu	n	\bar{x}	SS	Levene Homojenlik Testi		ANOVA	
				İstatistik	p	F	p
Okur-yazar değil ve İlkokul	22	5,38	1,175				
Anne Bağlanma Ortaokul	25	5,52	1,325	1,035	0,379	0,755	0,521
Lise	44	5,81	1,054				
Yüksekokul ve Üniversite	59	5,65	1,171				
Toplam	150	5,63	1,163				

* $p \leq 0,01$, ** $p \leq 0,05$

Tablo 32' ye göre boşanmamış ailede yetişen ergenlerin anne bağlanma düzeyleri ile baba eğitim durumu arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($F=0,775$, $p=0,521 \geq 0,05$).

Tablo 33: Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Babalarının Eğitim Durumuna Göre Baba Bağlanma Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi Sonuçları

Baba Eğitim Durumu	n	\bar{x}	SS	Levene Homojenlik Testi	ANOVA
--------------------	---	-----------	----	-------------------------	-------

				İstatistik	p	F	p
	Okur-yazar değil ve İlkokul	22	4,75	1,344			
Baba	Ortaokul	25	5,13	1,262	0,681	0,565	0,786
Bağlanma	Lise	44	5,14	1,526			
	Yüksekokul ve Üniversite	59	5,29	1,350			
	Toplam	150	5,14	1,387			

* p ≤ 0,01, ** p ≤ 0,05

Tablo 33' e göre boşanmış ailede yetişen ergenlerin baba bağlanma düzeyleri ile baba eğitim durumu arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır (F=0,786, p=0,504≥0,05).

4.4.4.4. Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Ebeveyn Bağlanma Düzeylerinin Anne Babalarının Birliktelik Durumuna Göre Farklılığı

Boşanmamış ailede yetişen ergenlerin ebeveyn bağlanma düzeylerinin anneleri ve babalarının birliktelik durumuna göre farklılık gösterip göstermediği Bağımsız Grup t Testi ile incelenmektedir.

Tablo 34: Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Anne Bağlanma Düzeylerinin Ebeveynlerinin Birliktelik Durumu Farklılığına İlişkin Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

	Anne -Baba Birliktelik Durumu	n	\bar{X}	SS	Varyansların Eşitliği İçin Levene Testi		t Testi	
					F	p	t	p
Anne	Evli	150	5,63	1,163	12,933	0,000	2,865	0,004*
Bağlanma	Boşanmış	147	5,19	1,510				

* p ≤ 0,01, ** p ≤ 0,05

Tablo 34' e göre boşanmamış ailede yetişen ergenlerin anne bağlanma düzeyleri ile anne-baba birliktelik durumu arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır (t=2,865, p=0,004≤0,01). Ebeveynleri boşanmamış olan ergenlerin anne bağlanma düzeyleri, ebeveynleri boşanmış olan ergenlere göre daha yüksektir.

Tablo 35: Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Baba Bağlanma Düzeylerinin Ebeveynlerinin Birliktelik Durumu Farklılığına İlişkin Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

	Anne-Baba Birliktelik Durumu	n	\bar{X}	SS	Varyansların Eşitliği İçin Levene Testi		t Testi	
					F	p	t	p
Baba Bağlanma	Evli	150	5,14	1,387	7,244	0,008	7,316	0,000*
	Boşanmış	147	3,81	1,724				

* $p \leq 0,01$, ** $p \leq 0,05$

Tablo 35' e göre boşanmamış ailede yetişen ergenlerin baba bağlanma düzeyleri ile anne-baba birliktelik durumu arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır ($t=7,316$, $p=0,000 \leq 0,01$). Ebeveynleri boşanmamış olan ergenlerin baba bağlanma düzeyleri, ebeveynleri boşanmış olan ergenlere göre daha yüksektir.

4.4.4.5. Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Aile Tutumlarına Göre Bağlanma Düzeylerinin Farklılığı

Boşanmamış ailede yetişen ergenlerin aile tutumlarına göre bağlanma düzeylerinin farklılık gösterip göstermediği Tek Yönlü Varyans (ANOVA) analizi ile incelenmektedir.

Tablo 36: Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Aile Tutumlarına Göre Anne Bağlanma Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi Sonuçları

Aile Tutumları	n	\bar{X}	SS	Levene Homojenlik Testi		ANOVA		Çoklu Karşılaştırma
				İstatistik	p	F	p	
(1)Demokrat	92	5,86	0,979					Tamhane (1>2)
(2)Otoriter	50	5,30	1,333	5,364	0,006	4,478	0,013	
(3)İhmalkar	8	5,22	1,499					
Toplam	150	5,63	1,163					

* $p \leq 0,01$, ** $p \leq 0,05$

Tablo 36' ya göre boşanmamış ailede yetişen ergenlerin anne bağlanma düzeyleri ile aile tutumları ($F=4,478$, $p=0,013 \leq 0,05$) puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmaktadır. Bu farklılığa göre boşanmış ailede yetişen demokrat aile tutumuna sahip ergenlerin anne bağlanma düzeyleri, ihmalkar ve otoriter aile tutumuna sahip ergenlere göre daha yüksektir.

Tablo 37: Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Aile Tutumlarına Göre Baba Bağlanma Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi Sonuçları

Aile Tutumları	n	\bar{x}	SS	Levene Homojenlik Testi		ANOVA		Çoklu Karşılaştırma
				İstatistik	p	F	p	
(1)Demokrat	92	5,40	1,333	0,288	0,750	4,599	0,012	Scheffe (1>2)
(2)Otoriter	50	4,68	1,334					
(3)İhmalkar	8	5,07	1,725					
Toplam	150	5,14	1,387					

* $p \leq 0,01$, ** $p \leq 0,05$

Tablo 37' ye göre boşanmamış ailede yetişen ergenlerin baba bağlanma düzeyleri ile aile tutumları ($F=4,599$, $p=0,012 \leq 0,05$) puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmaktadır. Bu farklılığa göre boşanmış ailede yetişen demokrat aile tutumuna sahip ergenlerin baba bağlanma düzeyleri, ihmalkar ve otoriter aile tutumuna sahip ergenlere göre daha yüksektir.

4.4.5. Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Karar Verme Düzeyleri

Boşanmamış aileden gelen ergenlerin karar verme düzeylerinin, cinsiyet, annelerinin eğitim durumu, babalarının eğitim durumu, anne- baba birliktelik durumu ve aile tutumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığı ve var olan farklılıklar incelenmektedir.

4.4.5.1. Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Cinsiyete Göre Karar Verme Düzeylerinin Farklılığı

Boşanmamış ailede yetişen ergenlerin cinsiyetine göre karar verme düzeylerinin farklılık gösterip göstermediği Bağımsız Grup t Testi ile incelenmektedir.

Tablo 38: Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Cinsiyetine Göre Karar Verme Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Boşanmamış Ailenin Ergen Çocukları	Cinsiyet	n	\bar{X}	SS	Varyansların Eşitliği İçin Levene Testi		t Testi	
					F	p	t	p
Karar Verme Düzeyleri	Erkek	93	2,31	0,291	0,608	0,437	1,528	0,129
	Kız	87	2,24	0,278				

* $p \leq 0,01$, ** $p \leq 0,05$

Tablo 4.38' e göre Bağımsız Grup t Testi sonucuna göre boşanmamış ailede yetişen ergenlerin karar verme düzeyleri ile cinsiyet arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($t=1,528$, $p=0,129 \geq 0,05$).

4.4.5.2. Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Annelerinin Eğitim Durumuna Göre Karar Verme Düzeylerinin Farklılığı

Boşanmamış aileden gelen ergenlerin annelerinin eğitim durumuna göre karar verme düzeylerinin farklılık gösterip göstermediği Tek Yönlü Varyans (ANOVA) analizi ile incelenmektedir.

Tablo 39: Boşanmamış Aileden Gelen Ergenlerin Annelerinin Eğitim Durumuna Göre Karar Verme Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi Sonuçları

Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenler	Anne Eğitim Düzeyi	n	\bar{X}	SS	Varyansın Homojenliği Testi		ANOVA	
					Levene İstatistiği	p	F	p
Karar Verme Düzeyleri	Okur-yazar değil ve ilkokul	25	2,22	0,262	0,383	0,765	0,466	0,707
	Ortaokul	32	2,30	0,311				
	Lise	48	2,25	0,280				
	Yüksekokul ve Üniversite	45	2,28	0,287				
	Toplam	150	2,27	0,285				

* $p \leq 0,01$, ** $p \leq 0,05$

Tablo 39' a göre Tek Yönlü Varyans (ANOVA) analizi sonucunda boşanmamış ailede yetişen ergenlerin karar verme düzeyleri ile anne eğitim durumu arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($F=0,466, p=0,707 \geq 0,05$).

4.4.5.3. Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Babalarının Eğitim Durumuna Göre Karar Verme Düzeylerinin Farklılığı

Boşanmamış ailede yetişen ergenlerin babalarının eğitim durumuna göre karar verme düzeylerinin farklılık gösterip göstermediği Tek Yönlü Varyans (ANOVA) analizi ile incelenmektedir.

Tablo 40: Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Babalarının Eğitim Durumuna Göre Karar Verme Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi Sonuçları

Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin	Baba Eğitim Düzeyi	n	\bar{X}	SS	Varyansın Homojenliği Testi		ANOVA	
					Levene İstatistiği	p	F	p
Karar Verme Düzeyleri	Okuryazar değil ve ilkokul	22	2,38	0,269	0,395	0,757	1,610	0,190
	Ortaokul	25	2,27	0,311				
	Lise	44	2,25	0,307				
	Yüksekokul ve Üniversite	59	2,23	0,256				
	Toplam	150	2,27	0,285				

* $p \leq 0,01$, ** $p \leq 0,05$

Tablo 40' a göre ANOVA analiz sonucunda boşanmamış ailede yetişen ergenlerin karar verme düzeyleri ile babalarının eğitim durumu arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($F=1,610, p=0,190 \geq 0,05$).

4.4.5.4. Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Ebeveynlerinin Birliktelik Durumuna Göre Karar Verme Düzeylerinin Farklılığı

Boşanmamış ailede yetişen ergenlerin karar verme düzeylerinin ebeveynlerinin birliktelik durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığı Bağımsız Grup t Testi ile incelenmektedir.

Tablo 41: Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Ebeveynlerinin Birliktelik Durumuna Göre Karar Verme Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

	Anne-Baba Birliktelik Durumu	n	\bar{X}	SS	Varyansların Eşitliği İçin Levene Testi		t Testi	
					F	p	t	p
Genel Karar Verme Düzeyi	Evli	150	2,27	0,285	0,320	0,572	-1,480	0,140
	Boşanmış	147	2,31	0,285				

* $p \leq 0,01$, ** $p \leq 0,05$

Tablo 41' e göre Bağımsız Grup t Testi sonucuna göre boşanmamış ailede yetişen ergenlerin, genel karar verme düzeyleri ile ebeveynlerinin birliktelik durumu arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($t=1,480$, $p=0,140 \geq 0,05$).

4.4.5.5. Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Aile Tutumuna Göre Karar Verme Düzeylerinin Farklılığı

Boşanmamış aileden gelen ergenlerin yetiştirildikleri eğitim stiline göre karar verme düzeylerinin farklılık gösterip göstermediği Bağımsız Grup t Testi ile incelenmektedir.

Tablo 42: Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Aile Tutumuna Göre Karar Verme Düzeylerinin Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi Sonuçları

Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenler	Aile Tutumları	n	\bar{X}	SS	Varyansın Homojenliği Testi		ANOVA	
					Levene İstatistiği	p	F	p
Genel Karar Verme Düzeyleri	Demokrat	92	2,23	0,258	6,714	0,002	1,904	0,153
	Otoriter	50	2,33	0,338				
	İhmalkar	8	2,23	0,132				
	Toplam	150	2,27	0,285				

* $p \leq 0,01$, ** $p \leq 0,05$

Tablo 42' ye göre Tek Yönlü Varyans (ANOVA) analizi sonucu değerlendirildiğinde, boşanmamış aileden gelen karar verme düzeyleri ile aile tutumları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($F=1,904$, $p=0,153 \geq 0,05$).

4.4.6. Boşanmış ve Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Bağlanmanın Alt Boyutları Olan Güven, İletişim ve Yabancılaşma Düzeyleri Arasındaki Farklılık

Boşanmış ve boşanmamış ailede yetişen ergenlerin ebeveyn bağlanma ölçeği alt boyutları olan güven, iletişim ve yabancılaşma düzeyleri arasında bir farklılık olup olmadığını belirlemek için Bağımsız Grup t Testi ile incelenmektedir.

Tablo 43: Boşanmış ve Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Bağlanma Alt Boyutu Olan Anne Güven Düzeyleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

	Anne -Baba Birliktelik Durumu	n	\bar{X}	SS	Varyansların Eşitliği İçin Levene Testi		t Testi	
					F	p	t	p
Anne Güven	Evli	150	5,66	1,303	11,466	0,001	2,342	0,020**
	Boşanmış	147	5,26	1,630				

* $p \leq 0,01$, ** $p \leq 0,05$

Tablo 43' e Bağımsız Grup t Testi sonucuna göre boşanmamış ve boşanmamış ailede yetişen ergenlerin, bağlanma alt boyutu olan anne güven düzeyleri ile ebeveynlerinin birliktelik durumu arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır ($t=2,342$, $p=0,020 \leq 0,05$). Ebeveynleri evli olan ergenlerin anne güven düzeyleri, ebeveynleri boşanmış olan ergenlere göre daha yüksektir.

Tablo 44: Boşanmış ve Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Bağlanma Alt Boyutu Olan Baba Güven Düzeyleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

	Anne- Baba Birliktelik Durumu	n	\bar{X}	SS	Varyansların Eşitliği İçin Levene Testi		t Testi	
					F	p	t	p

Baba Güven	Evli	150	5,27	1,487	13,792	0,000	6,678	0,000*
	Boşanmış	147	3,93	1,933				

* $p \leq 0,01$, ** $p \leq 0,05$

Tablo 44' e Bağımsız Grup t Testi sonucuna göre boşanmamış ve boşanmamış ailede yetişen ergenlerin, bağlanma alt boyutu olan baba güven düzeyleri ile ebeveynlerinin birliktelik durumu arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır ($t=6,678$, $p=0,000 \leq 0,01$). Ebeveynleri evli olan ergenlerin baba güven düzeyleri, ebeveynleri boşanmış olan ergenlere göre daha yüksektir.

Tablo 45: Boşanmış ve Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Bağlanma Alt Boyutu Olan Anne İletişim Düzeyleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

	Anne- Baba Birliktelik Durumu	<i>n</i>	\bar{X}	<i>SS</i>	Varyansların Eşitliği İçin Levene Testi		t Testi	
					<i>F</i>	<i>p</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Anne İletişim	Evli	150	5,30	1,484	5,128	0,024	1,905	0,058
	Boşanmış	147	4,94	1,732				

* $p \leq 0,01$, ** $p \leq 0,05$

Tablo 45' e Bağımsız Grup t Testi sonucuna göre boşanmamış ve boşanmamış ailede yetişen ergenlerin, bağlanma alt boyutu olan anne iletişim düzeyleri ile ebeveynlerinin birliktelik durumu arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($t=1,905$, $p=0,058 \geq 0,05$).

Tablo 46: Boşanmış ve Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Bağlanma Alt Boyutu Olan Baba İletişim Düzeyleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

	Anne-Baba Birliktelik Durumu	<i>n</i>	\bar{X}	<i>SS</i>	Varyansların Eşitliği İçin Levene Testi		t Testi	
					<i>F</i>	<i>p</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Baba İletişim	Evli	150	4,68	1,812	0,678	0,411	5,840	0,000*
	Boşanmış	147	3,41	1,914				

* $p \leq 0,01$, ** $p \leq 0,05$

Tablo 46' ya Bağımsız Grup t Testi sonucuna göre boşanmamış ve boşanmamış ailede yetişen ergenlerin, bağlanma alt boyutu olan baba iletişim düzeyleri ile ebeveynlerinin birliktelik durumu arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır ($t=5,840$, $t=0,000 \leq 0,01$). Ebeveynleri evli olan ergenlerin baba iletişim düzeyleri, ebeveynleri boşanmış olan ergenlere göre daha yüksektir.

Tablo 47: Boşanmış ve Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Bağlanma Alt Boyutu Olan Anne Yabancılaşma Düzeyleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

	Anne-Baba Birliktelik Durumu	n	\bar{X}	SS	Varyansların Eşitliği İçin Levene Testi		t Testi	
					F	p	t	p
Anne Yabancılaşma	Evli	150	5,42	1,754	29,604	0,000	3,913	0,000*
	Boşanmış	147	6,10	1,189				

* $p \leq 0,01$, ** $p \leq 0,05$

Tablo 47' ye Bağımsız Grup t Testi sonucuna göre boşanmamış ve boşanmamış ailede yetişen ergenlerin, bağlanma alt boyutu olan anne yabancılaşma düzeyleri ile ebeveynlerinin birliktelik durumu arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır ($t=3,913$, $p=0,000 \leq 0,01$). Ebeveynleri boşanmış olan ergenlerin anne yabancılaşma düzeyleri, ebeveynleri boşanmış olan ergenlere göre daha yüksektir.

Tablo 48: Boşanmış ve Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Bağlanma Alt Boyutu Olan Baba Yabancılaşma Düzeyleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

	Anne-Baba Birliktelik Durumu	n	\bar{X}	SS	Varyansların Eşitliği İçin Levene Testi		t Testi	
					F	p	t	p
Baba Yabancılaşma	Evli	150	3,98	1,913	21,082	0,000	7,007	0,000*
	Boşanmış	147	5,36	1,421				

* $p \leq 0,01$, ** $p \leq 0,05$

Tablo 48' e Bağımsız Grup t Testi sonucuna göre boşanmış ve boşanmamış ailede yetişen ergenlerin, bağlanma alt boyutu olan baba yabancılaşma düzeyleri ile

ebeveynlerinin birliktelik durumu arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır ($t=7,007$, $p=0,000 \leq 0,01$). Ebeveynleri boşanmış olan ergenlerin baba yabancılaşma düzeyleri, ebeveynleri boşanmamış olan ergenlere göre daha yüksektir.

4.4.7. Boşanmış ve Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Karar Verme Alt Boyutları Olan Öz-Saygı, İhtiyatlı-Seçicilik, Umursamazlık, Panik ve Sorumluluktan Kaçma Düzeyleri Arasındaki Farklılık

Boşanmış ve boşanmamış ailede yetişen ergenlerin karar verme alt boyutları olan öz-saygı, ihtiyatlı-seçicilik, umursamazlık, panik, sorumluluktan kaçma düzeyleri arasında bir farklılık olup olmadığını belirlemek için Bağımsız Grup t Testi ile incelenmektedir.

Tablo 49: Boşanmış ve Boşanmamış Ailede yetişen Ergenlerin Karar Verme Alt Boyutu Olan Öz-Saygı Düzeyleri Arasındaki Farklılığın Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Karar Verme Alt Boyutu	Anne-Baba Birliktelik Durumu	n	\bar{X}	SS	Varyansların Eşitliği İçin Levene Testi		t Testi	
					F	p	t	p
Öz-Saygı	Evli	150	3,03	0,590	0,893	0,346	3,203	0,002*
	Boşanmış	147	2,80	0,636				

* $p \leq 0,01$, ** $p \leq 0,05$

Tablo 49' a göre Bağımsız Grup t Testi sonucunda, boşanmış ve boşanmamış aileden gelen ergenlerin karar vermede özsaygı düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık vardır ($t=3,203$, $p=0,002 \leq 0,01$). Boşanmamış aileden gelen ergenlerin, boşanmış aileden gelen ergenlere göre karar vermede özsaygı düzeyleri daha yüksektir.

Tablo 50: Boşanmış ve Boşanmamış Aileden Gelen Ergenlerin Karar Verme Alt Boyutu Olan İhtiyatlı-Seçicilik Düzeyleri Arasındaki Farklılığın Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Anne-Baba Birliktelik Durumu	n	\bar{X}	SS	Varyansların Eşitliği İçin Levene Testi		t Testi	
				F	p	t	p

İhtiyatlı- Seçicilik	Evli	150	3,11	0,590	2,559	0,111	2,285	0,023**
	Boşanmış	147	2,94	0,698				
		* $p \leq 0,01$,		** $p \leq 0,05$				

Tablo 50' ye göre Bağımsız Grup t testi sonucunda, boşanmış ve boşanmamış aileden gelen ergenlerin karar vermede ihtiyatlı seçicilik düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmaktadır ($t=2,285$, $p=0,023 \leq 0,05$). Boşanmamış aileden gelen ergenlerin, boşanmış aileden gelen ergenlere göre karar vermede ihtiyatlı seçicilik düzeyleri daha yüksektir.

Tablo 51: Boşanmış ve Boşanmamış Aileden Gelen Ergenlerin Karar Verme Alt Boyutu Olan Umursamazlık Düzeyleri Arasındaki Farklılığın Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

	Anne-Baba Birliktelik Durumu	n	\bar{X}	SS	Varyansların Eşitliği İçin Levene Testi		t Testi	
					F	p	t	p
Umursamazlık	Evli	150	1,63	0,543	7,367	0,007	-2,996	0,003*
	Boşanmış	147	1,84	0,657				
		* $p \leq 0,01$,		** $p \leq 0,05$				

Tablo 51' e göre Bağımsız Grup t Testi sonucunda, boşanmış ve boşanmamış aileden gelen ergenlerin karar vermede umursamazlık düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmaktadır ($t=-2,996$, $p=0,003 \leq 0,001$). Boşanmış ailede yetişen ergenlerin, boşanmamış ailede yetişen ergenlere göre karar vermede umursamazlık düzeyleri daha yüksektir.

Tablo 52: Boşanmış ve Boşanmamış Aileden Gelen Ergenlerin Karar Verme Alt Boyutu Olan Panik Düzeyleri Arasındaki Farklılığın Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

	Anne-Baba Birliktelik Durumu	n	\bar{X}	SS	Varyansların Eşitliği İçin Levene Testi		t Testi	
					F	p	t	p
Panik	Evli	150	2,08	0,696	1,212	0,272	-2,892	0,004*
	Boşanmış	147	2,32	0,679				

* $p \leq 0,01$, ** $p \leq 0,05$

Tablo 4.52' ye göre Bağımsız Grup t Testi sonucunda, boşanmış ve boşanmamış ailede gelen ergenlerin karar vermede panik düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık vardır ($t=-2,892$, $p=0,004 \leq 0,01$). Boşanmış aileden gelen ergenlerin, boşanmamış aileden gelen ergenlere göre karar vermede panik düzeyleri daha yüksektir.

Tablo 53: Boşanmış ve Boşanmamış Aileden Gelen Ergenlerin Karar Verme Alt Boyutu Olan Sorumluluktan Kaçma Düzeyleri Arasındaki Farklılığın Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

	Anne-Baba Birliktelik Durumu	<i>n</i>	\bar{X}	<i>SS</i>	Varyansların Eşitliği İçin Levene Testi		t Testi	
					<i>F</i>	<i>p</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Sorumluluktan Kaçma	Evli	150	1,89	0,583	0,988	0,321	-1,249	0,213
	Boşanmış	147	1,97	0,574				

* $p \leq 0,01$, ** $p \leq 0,05$

Tablo 53' e göre Bağımsız Grup t Testi sonucunda, boşanmış ve boşanmamış ailede yetişen ergenlerin karar vermede sorumluluktan kaçma düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($t=-1,249$, $p=0,213 \geq 0,01$).

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA VE DEĞERLENDİRME

Bu araştırmanın amacı, boşanmış ve boşanmamış ailede yetişen ergenlerin bağlanma ve karar verme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Çalışmanın katılımcılarını, 199'u kız 98'i erkek olmak üzere toplam 297 lise öğrenimine devam eden ergen oluşturmaktadır. Ergenlerin bağlanma ve karar verme düzeyleri; cinsiyet, anne-baba eğitim durumu, ebeveynlerin birliktelik durumu, boşanmadan sonra ebeveynlerinin ergenlere karşı olan tutumları ve aile tutumları değişkenleri açısından incelenmiştir.

Bu bölümde, elde edilen bulguların literatür çerçevesinde tartışılarak yorumlanmasına yer verilmiştir.

5.1. Boşanmış ve Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Bağlanma ve Karar Verme Düzeyleri Arasındaki İlişki

Araştırmanın birinci probleminde, boşanmış ve boşanmamış ailede yetişen ergenlerin bağlanma ve karar verme düzeyleri incelenmiş; boşanmış ailede yetişen ergenlerin bağlanma ve karar verme düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmazken, boşanmamış aileden gelen ergenlerin babaya bağlanma düzeyleri ile genel karar verme düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin bulunduğu görülmüştür. Alan yazında birebir söz konusu olan çalışma ile ilgili bir çalışma bulunmamaktadır. Fakat bu çalışmayla benzerlik gösteren, çalışmalar literatürde yer almaktadır. Van-Petegem ve ark. (2013), 13-20 yaşları arasında toplam 327 ergen katılımcıyla yapmış oldukları çalışmada; ergenlerin güvensiz bağlanma stilleri (kaygı ve kaçınma) ile aile içinde verilen kararlarda ergenin özerkliği arasındaki ilişkileri incelemiş sonuç olarak, kaçınan bağlanma stili ile bağımsız karar verme arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Buna karşın kaygılı bağlanma stilinin bağımlı karar vermede etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu çalışmanın aksine bağlanma ve karar verme arasında anlamlı ilişki olduğunu tespit eden çalışmalar bulunmaktadır. Erözkan (2011), üniversite öğrencilerin bağlanma stilleri ve karar verme stratejilerini incelemiş ve bağlanma stilleri ile karar verme stratejileri arasında anlamlı ilişkilerin olduğu sonucuna ulaşmıştır. Güvenli bağlanma geliştiren öğrencilerin mantıklı ve bağımsız kararlar verme düzeyleri ile pozitif yönde anlamlı ilişkiler, güvensiz

bağlanma stili geliştiren bireylerin ise güvenli bağlanma ile mantıklı karar verme ve bağımsız karar verme stratejileri arasında negatif yönde ilişki olduğu bulunmuştur. Cenkseven-Önden, Kirdök ve Isik (2010)'ın ergenlerin, ebeveynleriyle bağlanma ve ebeveynlik stilleri ile karar verme durumları arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışma sonucunda ebeveynleriyle orta derecede bağlanma düzeyine sahip ergenlerin, bağlanma düzeyi yüksek ve bağlanma düzeyi düşük ergenlere göre daha kararlı oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Bu çalışma bulgusu, ebeveynin çocuğuna bağlanmasında kararlı ve tutarlı bir tutum sergilemesinin, çocuğun karar verme durumunu etkileyebileceğini düşündürmektedir. Felsman ve Blustein (1999), 147 ergenle yapmış olduğu çalışmada anneye orta düzeyde bağlı kalmayı sürdüren ergenlerin, sosyal çevrelerini keşfetme ve kariyer seçimlerini yapma konusunda ilerleme kaydetme olasılıklarının daha yüksek olduğunu belirlemiştir.

5.2. Boşanmış ve Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Ebeveyn Bağlanma Durumu ile Cinsiyet Durumları

Bu araştırma sonucunda boşanmış ve boşanmamış ailede yetişen ergenlerin, ebeveynlerine bağlanma düzeyleri ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Literatür incelendiğinde söz konusu çalışma sonucuna benzer sonuçların olduğu gözlemlenmiştir. Yolanan (2013) toplam 409 katılımcıyla, ergenlerin depresyon ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi incelemiş olduğu çalışma sonucunda: cinsiyet ile bağlanma stilleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığını tespit etmiştir. Kılıç (2009), Ma ve Huebner (2008)' de ergenlerle yapmış oldukları çalışma sonucunda ebeveyn bağlanmasıyla cinsiyet arasında anlamlı farklılık olmadığını görmüşlerdir. Alan yazında söz konusu çalışma bulgularıyla çelişen çalışmaların olduğu da gözlenmiştir. Eken (2010), Tuna (2015) ve Özyurt (2016) ergenlerle yapmış oldukları çalışmalar sonucunda anneye bağlanma düzeyi ile cinsiyet arasında anlamlı farklılıkların olduğunu bulmuşlardır. Bu araştırma sonuçlarına göre erkek ergenlerin anneye bağlanma düzeyleri, kız ergenlere göre daha yüksektir. Sevinç (2016) ise üniversite öğrenimine devam eden öğrencilerle yapmış olduğu çalışmada kızların, erkeklere göre anneye bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucunu elde etmiştir. Çelişkili çalışma sonuçlarının sebeplerinin araştırmada yer alan katılımcıların aile durumları, yaşadıkları şehir ve eğitim durumları arasındaki farklılıklardan kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

5.3. Boşanmış ve Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Ebeveyn Bağlanma Durumu ile Anne Eğitim Durumu

Bu çalışma sonucuna göre boşanmış ailede yetişen ergenlerin anne eğitim düzeyi yükseldikçe, anneye bağlanma düzeyleri de yükselmektedir. Buna karşın ebeveynleri boşanmamış ailede yetişen ergenlerin bağlanma düzeyleri ile anne eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Alan yazın incelendiğinde boşanmış ve boşanmamış aileye sahip ergenlerin ebeveyn bağlanması ve anne eğitim düzeyi arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Fakat bu çalışmaya yakın çalışma bulgularına yer verilmiştir. Cebeci ve Ceylan (2009) “Tam aileye ve tek ebeveyn sahibi ailelerden gelen 7-12 yaşları arasındaki çocukların bağlanma stilleri ve kaygı durumları arasındaki ilişki” isimli çalışması sonucunda; annesi ortaokul mezunu olan çocukların güvenli bağlanma düzeylerinin, diğer eğitim düzeyindeki annelere sahip çocuklara oranla önemli ölçüde düşük olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Benzer bir başka araştırma sonucu ise Onur (2006)’un lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ve atılganlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasıdır. Yapılan bu çalışma 479 öğrencinin katılımıyla gerçekleşmiş ve ergenlerin bağlanma stillerinin anne eğitim düzeylerine göre farklılaştığı sonucuna erişilmiştir. Keler (2008)’in lise öğrenimine devam eden ergenlerle yaptığı çalışma sonucunda anneleri lise mezunu olan ergenlerin güvenli bağlanma stili puanları, annesi okuryazar olan ergenlerin güvenli bağlanma puanlarından daha yüksek olurken ergenin anne eğitim seviyesi düştükçe güvensiz bağlanma düzeyi de yükselmektedir. Yukarıdaki araştırma bulgularının aksine Kılıç (2009), lise öğrenimine devam eden ergenlerle yapmış olduğu çalışmada anne eğitim düzeyi ile ergenin ebeveyn bağlanma düzeyi arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığını tespit etmiştir.

5.4. Boşanmış ve Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Ebeveyn Bağlanma Durumu ile Baba Eğitim Durumu

Bu çalışma sonucunda babanın eğitim düzeyi ile boşanmış ailede yetişen ergenlerin bağlanma düzeyleri arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Babanın eğitim düzeyi yükseldikçe, ergenin babaya bağlanma düzeyi de yükselmektedir. Bu duruma karşın boşanmamış ailede yetişen ergenlerin ise baba eğitim düzeyi ile anne-baba bağlanma düzeyi arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır. Sevinç (2016)’in çalışması söz konusu araştırma bulgusunu desteklemektedir. Sevinç (2016),

üniversiteye yeni başlayan öğrencilerin katılımcı olduğu çalışma sonucunda baba eğitim düzeyi ile babaya bağlanma düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişkinin olduğunu, babaları lise ve üstü öğrenim düzeyine sahip öğrencilerin, babaları lise ve altı eğitim düzeyine sahip öğrencilere göre babalarına bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Literatürde bu bulguların tersine baba eğitim düzeyinin ebeveyn bağlanmasını etkilemediği sonucuna ulaşılmış çalışmalarda bulunmaktadır. Yolanan (2013)'nın 409 ergen katılımcıyla gerçekleştirdiği çalışması sonucunda babanın eğitim durumunun, ergenin bağlanma stillerini etkilemediğini gözlemlemiştir. Keler (2008) ve Onur (2006), liseli öğrencilerin bağlanma stillerinin babanın eğitim durumuna göre farklılaşmadığı bulgusuna ulaşmışlardır. Benzer biçimde Kılıç (2009) da babaya bağlanma ile baba eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki tespit edememiştir. Literatürde yer alan bu çelişkili çalışma bulguları sebepleri arasında ebeveyn boşanma durumunun etkili olabileceği düşünülmektedir.

5.5. Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Ebeveyn Bağlanma Durumu İle Boşanma Sonrası Algıladıkları Ebeveyn Tutumları

Bu çalışmada ebeveynlerinin ergene karşı artan ilgilerinin ergenin ebeveyne bağlanma düzeyini yükselttiği sonucuna ulaşılmıştır. Boşanmanın ardından her iki ebeveyni de daha ilgili olan ergenlerin; boşanmadan sonra sadece annesi ilgili, sadece babası daha ilgili ve ebeveynleri daha ilgisiz olanlara göre ebeveynlerine bağlanma düzeyleri daha yüksektir. Ebeveyn boşanması sonrasında çocuk ve ergenin bu duruma uyum sağlayabilmesinin bir yolu da anne ve babalarıyla kurdukları iletişimin kalitesidir (Koç ve Yılmaz, 2016: 122). Boşanmanın ardından ebeveynlerinin ergene karşı daha ilgili olmasının ebeveyn ve ergen arasında duygusal, fiziksel ve niteliksel paylaşımlar yaşandığını ve bu nedenle ebeveyn ve ergen arasındaki bağın kuvvetlendiği düşünülmektedir.

5.6. Boşanmış ve Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Ebeveyn Bağlanma Durumları İle Aile Tutumları

Bu çalışma sonucunda ebeveyn bağlanma durumu ve aile tutumları arasında anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Boşanmış ve boşanmamış aileye sahip demokrat eğitim stilinde yetiştirilen ergenlerin, otoriter ve ihmalkar eğitim stilinde yetiştirilen ergenlere göre ebeveyne bağlanma düzeyleri daha yüksektir. Otoriter

eğitim stilinde yetiştirilen ergenler ise ihmalkar eğitim stiliyle yetiştirilen ergenlere göre bağlanma düzeyleri yüksektir. Erözkan (2011)'nin niversite öğrencileriyle yapmış olduğu çalışma sonucunun bu araştırma bulgularını desteklediği düşünülmektedir. Erözkan (2011) alışmasında ebeveynleri demokratik tutum sergileyen öğrencilerin ebeveynlerine daha güvenli; ebeveynleri otoriter tutum sergileyen öğrencilerin ise daha güvensiz (korkulu) bağlanma geliştirdikleri sonucuna ulaşmıştır. Alan yazın incelendiğinde bu çalışmanın aksi yönde elde edilmiş bulgulara rastlanamamıştır. Otoriter ebeveyn bir yandan aşırı disiplin ve cezalarla çocuğu sıktığı için ocuk ebeveynine duygu dünyasını açıp yeterince paylaşımda bulunamayabilir. İhmalkar ebeveynler ise ergen çocuğuna gereken ilgi alaka ve desteği veremeyeceği için ergen ve ebeveyniyle arasında bağ oluşma ihtimali düşük olabilir. Demokratik eğitim stilini benimsemiş olan aileler ise çocuklarına özgürce konuşma ve kendini ifade etme hakkı tanımakta, ergene kendini değerli ve önemli hissettirebilmektedirler. Bu nedenlerle demokrat eğitim stiliyle yetiştirilen ergenlerin ebeveynlerine daha yüksek düzeyde bağlanma gerçekleştirmiş olduğu düşünülebilir.

5.7. Boşanmış ve Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Karar Verme Durumları İle Cinsiyet Durumu

Bu çalışmada elde edilen bulgulara göre boşanmış ailede yetişen erkeklerin, kızlara göre karar verme düzeyleri daha yüksektir. Çalışma sonucunu destekleyen başka araştırma bulgularına da ulaşılmıştır. Öztürk, Kutlu ve Atli (2011)'nin lise öğrenimine devam eden ergenlerle yapmış oldukları çalışma sonucuna göre erkek öğrencilerin karar verme strateji puan ortalamaları kız öğrencilere göre daha yüksektir. Bu çalışmaya kısmen yakın olduğu düşünülen Bacanlı ve Sürücü (2011)'nn araştırma sonucu ise bu araştırma sonuçlarıyla tutarlılık göstermemektedir. Bacanlı ve Sürücü (2011)'nn araştırma grubunu 12-14 yaş arasında olan ergenlerin oluşturduğu çalışma sonucunda kariyer gelişiminde cinsiyetin (kız) etkili bir rol oynadığını göstermektedir. Güçray (2001) ise yapmış olduğu çalışma sonucunda karar verme alt boyutları ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı farklılıklar bulunduğunu gözlemlemiştir. Bu bulgulara göre karar vermede erkek ergenlerin, kızlara göre öz-güven düzeyleri daha yüksek ve stres düzeyleri ise daha düşüktür. Aktaş (2016)'ın çalışma bulgularına göre, erkek ergenlerin karar

vermede öz saygı ve umursamazlık düzeyleri, kız öğrencilere göre daha yüksekken kız ergenlerin karar vermede panik düzeyleri erkeklere göre daha yüksektir. Mau (2004) ve Tiryaki (1998) karar verme stratejileri bakımından kızlar ve erkekler arasında farklılıklar olduğunu, erkeklerin bağımsız karar verme stratejisinin daha fazla geliştiğini ifade etmektedir. Karakaş (1999) ise kız öğrencilerin karar alırken daha bağımlı buna karşın erkeklerin daha bağımsız kararlar verdiğini bildirmektedir. Alan yazında genel karar alma ortalamalarından ziyade karar verme alt boyutları ve stratejileri bakımından elde edilmiş bulgulara rastlanmaktadır. Karar verme bakımından kız ve erkekler arasındaki farkların, erkeklerin baba rol modeli etkisiyle erken sorumluluk alma isteği ve daha fazla karar verme tecrübesi yaşamış olabileceğinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

5.8. Boşanmış Ailede Yetişen Ergenlerin Karar Verme Durumları İle Ebeveyn Boşanmasından Sonra Algıladıkları Ebeveyn Tutumları

Ebeveyn boşanmasının ardından ebeveynleri daha ilgili olan ergenlerin, ebeveynleri daha ilgisiz olan ergenlere göre karar verme düzeyleri yüksektir. Ebeveynleri boşanmadan sonra eski tutumunu sürdüren ergenlerin karar verme puanlarının diğerlerinden daha yüksek olduğu gözlemlenmektedir. Bireyin karar verme sürecini etkileyen etmenlerden birisi de ailedir (Kuzgun, 1992). Ergenlik dönemindeki bireyle babanın ilgilenmesi ve ona yakın alaka göstermesi, genç yetişkinin kendisiyle ilgili kararlar verebilmesi ve hedeflerini gerçekleştirebilmesi için gerekli desteği sağlaması, ergenin kişilik gelişimi üzerinde olumlu etkiler bırakmakla birlikte, ergenlerin kararlı ve tutarlı davranışlar sergileyen bir kişiliğe sahip olmasına da katkı sağlamaktadır (Kocayörük, 2010). Bu bilgiler ve çalışmanın bulgularının tutarlılık gösterdiği görülmektedir. Aile içi iletişim ve aile içinde alınan sorumluluklarla ergen, karar verme deneyimi kazanabilmekte ve böylece ergenin karar verme becerisi de gelişebilmektedir. Ayrıca boşanmanın ardından eski tutum ve davranışlarını devam ettiren ebeveynlerin çocuklarının daha kararlı olması, kararlı olmanın ebeveynlerden öğrenilebileceğini düşündürmektedir.

5.9. Boşanmış ve Boşanmamış Aileden Gelen Ergenlerin Ebeveyn Bağlanma Alt Boyutları Olan; Ebeveyn Güven, İletişim ve Yabancılaşma Durumları

Bu araştırma sonucunda boşanmamış aileden gelen ergenlerin, boşanmış aileden gelen ergenlere göre bağlanmanın alt boyutları olan güven ve iletişim düzeylerinin

daha yüksek ve boşanmış aileye sahip ergenlerin ise, boşanmamış aileye sahip ergenlere göre ebeveynlerine yabancılaşma düzeyleri daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Literatür incelendiğinde ebeveyn boşanması ile bağlanmanın alt boyutları arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmaların olmadığı görülmüştür. Bu araştırma sonucuna en yakın çalışma sonucunda ise İslamoğlu (2018)'nin ebeveynleri evli olan öğrencilerin anneleri ile arasındaki güven düzeyinin, ebeveynleri boşanmış olan öğrencilere göre daha yüksek ve yabancılaşma düzeyinin ise daha düşük olduğudur. Ayrıca İslamoğlu (2018), ergenlerin anneleriyle iletişim düzeylerinin anne babanın birliktelik durumuna göre farklılaşmadığını tespit etmiştir. Hazan ve Shaver (1994) ise bu çalışma bulgularıyla çelişen araştırmaları sonucunda üniversite öğrencilerinin ebeveyn boşanması ile bağlanma stilleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığını tespit etmişlerdir. Boşanma durumunun kişilere özel olduğu düşünüldüğünde her boşanma olayı, kendine özgü, karmaşık ve çok yönlü olabilmektedir (Mangır ve Alisinanoğlu, 1993). Bu sebeple literatürdeki çelişkili bulguların görüldüğü düşünülmektedir. Duygusal iletişim ve duyguları anlamamanın güvenli ilişkilerin temelini oluşturduğu (Thompson, 2006) düşünüldüğünde ebeveynleri boşanmış olan ergenin; evden ayrılan ebeveyniyle görüşme problemi, yanında kaldığı ebeveyninin duygusal sorunları ve boşanma durumunun yol açtığı sıkıntılar sebebiyle ergen ve ebeveynleri arasında oluşan iletişim kesintisi ergenin, güven ve bağlanma düzeyini olumsuz yönde etkilemiş olabilir.

5.10. Boşanmış ve Boşanmamış Ailede Yetişen Ergenlerin Karar Verme Alt Boyutları Olan; Karar Vermede Öz-Saygı, İhtiyatlı-Seçicilik, Umursamazlık, Panik ve Sorumluluktan Kaçma Durumları

Bireyin karar verirken diğer seçenekleri dikkatle incelemesi, seçimlerin olası olumlu ve olumsuz sonuçlarını değerlendirmesi ihtiyatlı-seçicilik olarak değerlendirilmektedir. Bu süreci değerlendirebilme becerisi aynı zamanda bireyin karar verme düzeyini de olumlu etkilemektedir. (Josephs, Larrick ve Steele, 1992). Bu çalışmada boşanmış ve boşanmamış aileden gelen ergenlerin karar verme düzeyleri alt boyutları bakımından incelendiğinde boşanmamış ailede yetişen ergenlerin, boşanmış ailede yetişen ergenlere göre karar vermede özsaygı ve ihtiyatlı seçicilik düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Brown ve Mann (1991) 12-18 yaşları arasında değişen ergenler ve aileleriyle yapmış oldukları araştırmada bu

çalışma bulgularıyla çelişkili olarak tek ebeveynli ailelerde yaşayan ergenlerin karar vermede özsaygı düzeylerinin, her iki ebeveyniyle birlikte yaşayan ergenlere göre daha yüksek olduğunu gözlemlemişlerdir. Ayrıca ebeveynlerinin karar vermede özsaygı düzeyleri ile çocuklarının karar vermede özsaygı düzeylerinin ilişkili olduğu bulunmuştur. Brown ve Mann (1990) 12-18 yaşları arasında değişen ergenler ile yaptıkları bir başka araştırmalarında ise ergenlerin aile kararlarına aktif katılımları ile ihtiyatlı-seçici karar verme düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu inceleme sonucunda tek ebeveynli ailelerde (özellikle annesiyle) yaşayan ergenlerin, her iki ebeveyniyle birlikte yaşayan ergenlere göre aile kararları katılımında daha aktif oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Yüksek ekonomik düzeye sahip ailelerin çocuklarının ise kararlarında daha ihtiyatlı- seçici davranmaktadırlar. Ayrıca bu araştırma sonucunda görmüşlerdir ki: aile uyum düzeyinin yüksek olması, iyi ergen ve ebeveyn iletişimi, ebeveyn çatışma çözme becerilerinin yüksek oluşu ergenlerin ihtiyatlı seçici karar verme düzeyleri üzerinde etkili olmaktadır. Bu çelişkili bulgular bize kültür, ebeveyn boşanmasının öznel olması ve karar verme sürecinde diğer kişisel ve çevresel etkilerin olabileceğini ve bu nedenle karar vermede özsaygı ve ihtiyatlı-seçiciliğin yalnızca ebeveyn boşanması ile ilişkilendirilemeyeceğini düşündürmektedir.

Karar vermede panik zamanın dar olduğu durumlarda bireyin karar verirken stres ve çatışma durumundan kurtulabilmek üzere verdiği kararlardır. Birey bu karar verme biçimiyle ne yapacağını şaşırdığı durumlarda alternatif seçenekleri değerlendirmeden aklına ilk gelen çözümü kullanır (Çolakkadıoğlu, 2010). Karar vermede umursamazlık ise alınması gereken bir karar olduğunda bireyin bu durumu görmezden gelmesidir. Kişinin, sorunu çözebilecek gücü olmadığından ve kişi gerekli akıl yürütme yöntemlerini bilmediğinden olayı görmüyormuş gibi davranarak akışına bırakır (Çolakkadıoğlu, 2010). Bu çalışma sonucunda boşanmış ailede yetişen ergenlerin, boşanmamış ailede yetişen ergenlere göre karar verme alt boyutu olan karar vermede panik ve umursamazlık düzeyleri boşanmamış ailede yetişen ergenlere göre daha yüksektir. Boşanmış aileye sahip ergenlerin olumsuz karar verme stillerini kullanıyor olmalarının nedenleri arasında ebeveynlerden birinin evden ayrılmış olması sebebiyle erken yaşta ve yaşlarının üzerinde sorumluluk gerektiren aile içi önemli kararlara katılmak zorunda kalmaları gösterilebilir. Genellikle evden ayrılan ebeveynin baba olduğu düşünülürse rol model eksikliği

dolayısıyla ergenin karar verme becerisinin gelişemediği düşünülebilir. Karar vermede sorumluluktan kaçma, birey kendine güvenmediğinden veya karar verme becerisine sahip olmadığından karar verme durumlarında karar vermeyi ertelemesi yahut bu sorumluluğu başkasına yüklemesidir (Çolakkadıoğlu, 2010). Bu çalışmada ebeveyn boşanması ile ergenlerin karar verme alt boyutu olan sorumluluktan kaçma düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

1. Boşanmış ailede yetişen ergenlerin bağlanma ve karar verme düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmazken, boşanmamış aileden gelen ergenlerin babaya bağlanma düzeyleri arttıkça genel karar verme düzeyleri azalmaktadır. Tam tersi de mümkündür.

2. Boşanmış ailede yetişen ergenlerin bağlanma düzeyleri;

a Boşanmış ailede yetişen ergenlerin bağlanma düzeyleri ile cinsiyet arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır.

b. Boşanmış ailede yetişen ergenlerin anne bağlanma düzeyleri ile anne eğitim durumu arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır. Anneleri üniversite mezunu olan ergenlerin bağlanma düzeyleri, annelerinin eğitim durumu okur- yazar olmayan ve ilkokul, ortaokul ve lise olan ergenlere göre daha yüksektir.

c. Boşanmış ailede yetişen ergenlerin bağlanma düzeyleri ile baba eğitim durumu arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır. Baba eğitim durumu yüksek okul ve üniversite olan ergenlerin baba bağlanma düzeyleri, baba eğitim durumu okur-yazar olmayan ve ilkokul, lise, ortaokul olanlara göre daha yüksektir.

ç. Boşanmış ailede yetişen ergenlerin ebeveynlerine bağlanma düzeyleri ile ebeveyn medeni durumu arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır. Ebeveynleri boşanmış olan ergenlerin anne-baba bağlanma düzeyleri, ebeveynleri birlikte olan ergenlere göre daha düşüktür.

d. Boşanmış ailede yetişen ergenlerin bağlanma düzeyleri ile ebeveyn boşanmasından sonra ebeveynlerinin kendilerine karşı algıladıkları tutumları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmaktadır. Ebeveynin ergene karşı

olan ilgisi arttıkça, ergenin ebeveyne bağlanma düzeyi artmaktadır. Ebeveyn boşanmasının ardından anneleri daha ilgili olan ergenlerin anne bağlanma düzeyleri daha yüksekken, boşanmadan sonra babası daha ilgili olan ergenlerin baba bağlanma düzeyleri daha yüksektir.

e. Boşanmış ailede yetişen ergenlerin bağlanma düzeyleri ile aile tutumları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmaktadır. Demokrat aile tutumuna sahip ergenlerin anne bağlanma düzeyleri, otoriter ve ihmalkar aile tutumuna sahip ergenlere göre daha yüksektir. Ebeveynleri boşanmış olan ergenlerin baba bağlanma düzeyleri ile aile tutumları arasında ise anlamlı farklılık bulunmamaktadır

3. Boşanmış ailede yetişen ergenlerin karar verme düzeyleri;

a. Boşanmış ailede yetişen ergenlerin karar verme düzeyleri ile cinsiyet arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır. Boşanmış aileden gelen erkek ergenlerin, boşanmış aileden gelen kız ergenlere göre karar verme düzeyleri daha yüksektir.

b. Boşanmış ailede yetişen ergenlerin karar verme düzeyleri ile annelerinin eğitim durumu arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır

c. Boşanmış ailede yetişen ergenlerin karar verme düzeyleri ile babalarının eğitim durumu arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

ç. Boşanmış ailede yetişen ergenlerin karar verme düzeyleri ile, ebeveynlerinin medeni durumları arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır.

d. Boşanmış ailede yetişen ergenlerin karar verme düzeyleri ile ebeveyn boşanmasından sonra ebeveynlerinin kendilerine karşı algıladıkları tutumları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmaktadır. Boşanmadan sonra ebeveynleri daha ilgili olan ergenlerin, ebeveynleri daha ilgisiz olan ergenlere göre karar verme düzeyleri yüksektir. Ebeveynleri boşanmadan sonra eski tutumunu sürdüren ergenlerin ise karar verme düzeyleri diğerlerinden daha yüksektir.

e. Boşanmış ailede yetişen ergenlerin karar verme düzeyleri ile aile tutumları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

4. Boşanmamış ailede yetişen ergenlerin bağlanma düzeyleri;

a. Boşanmamış ailede yetişen ergenlerin bağlanma düzeyleri ile cinsiyet arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır.

b. Boşanmamış ailede yetişen ergenlerin bağlanma düzeyleri ile anne eğitim durumu arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır.

c. Boşanmamış ailede yetişen ergenlerin bağlanma düzeyleri ile baba eğitim durumu arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır.

ç. Boşanmamış ailede yetişen ergenlerin bağlanma düzeyleri ile ebeveynlerinin medeni durumu arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır. Ebeveynleri evli olan ergenlerin anne-baba bağlanma düzeyleri, ebeveynleri boşanmış olan ergenlere göre daha yüksektir.

d. Boşanmamış ailede yetişen ergenlerin bağlanma düzeyleri ile aile tutumları arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır. Demokrat aile tutumuna sahip ergenlerin anne-baba bağlanma düzeyleri, ihmalkar ve otoriter aile tutumuna sahip ergenlere göre daha yüksektir.

5. Boşanmamış ailede yetişen ergenlerin karar verme düzeyleri;

a. Boşanmamış ailede yetişen ergenlerin karar verme düzeyleri ile cinsiyet arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır.

b. Boşanmamış ailede yetişen ergenlerin karar verme düzeyleri ile anne eğitim durumu arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır.

c. Boşanmamış ailede yetişen ergenlerin karar verme düzeyleri ile baba eğitim durumu arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır.

ç. Boşanmamış ailede yetişen ergenlerin karar verme düzeyleri ile ebeveynlerinin medeni durumu arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır.

d. Boşanmamış ailede yetişen ergenlerin karar verme düzeyleri ile yetiştirildikleri eğitim stili arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır.

6. Boşanmış ve boşanmamış ailede yetişen ergenlerin bağlanmanın alt boyutları olan güven, iletişim ve yabancılaşma düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır.

a. Boşanmamış ailede yetişen ergenlerin anne-baba güven düzeyleri, boşanmış ailede yetişen ergenlere göre daha yüksektir.

b. Boşanmış ve boşanmamış ailede yetişen ergenlerin anne iletişim düzeyi farklılaşmazken: boşanmamış aileden gelen ergenlerin baba iletişim düzeyleri, boşanmış ailede yetişen ergenlere göre daha yüksektir.

c. Boşanmış ailede yetişen ergenlerin, boşanmış ailede yetişen ergenlere göre anne-baba yabancılaşma düzeyi daha yüksektir.

7. Boşanmış ve boşanmamış ailede yetişen ergenlerin karar verme alt boyutları olan karar vermede öz-saygı, ihtiyatlı-seçicilik, umursamazlık, panik, sorumluluktan kaçma düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır.

a. Boşanmamış ailede yetişen ergenlerin, boşanmış ailede yetişen ergenlere göre karar vermede özsaygı düzeyleri daha yüksektir.

b. Boşanmamış ailede yetişen ergenlerin, boşanmış ailede yetişen ergenlere göre karar vermede ihtiyatlı seçicilik düzeyleri daha yüksektir.

c. Boşanmış ailede yetişen ergenlerin, boşanmamış ailede yetişen ergenlere göre karar vermede umursamazlık düzeyleri daha yüksektir.

d. Boşanmış ailede yetişen ergenlerin, boşanmamış ailede yetişen ergenlere göre karar vermede panik düzeyleri daha yüksektir.

e. Boşanmış ve boşanmamış ailede yetişen ergenlerin karar vermede sorumluluk düzeyleri farklılaşmamaktadır.

Çalışma sonuçları doğrultusunda aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

Yapılmış olan bu çalışmada boşanmış ve boşanmamış aileye sahip olan ergenlerin, bağlanma ve karar verme düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Fakat bu çalışma sadece ergenlerin ebeveyn bağlanması sırasında geliştirdikleri bağlanma stillerini ve karar verirken hangi stratejileri kullandıklarını açıklamamaktadır. Bu nedenle yapılacak olan çalışmalarda boşanmış aileye sahip ergenlerin, bağlanma stilleri ve karar verme stratejileri arasındaki ilişki incelenebilir.

Bu araştırmanın çalışma grubu, 14-18 yaş arasında lise öğrenimine devam eden ergenlerden oluşmaktadır. Dolayısıyla araştırma sonuçları, ilköğretim ve üniversite öğrencilerinin bağlanma ve karar verme düzeylerini açıklamamaktadır. Daha sonra yapılacak olan bağlanma ve karar verme düzeyleri inceleme çalışmalarında ilköğretim ve üniversite öğrencilerinin katılımcı olması sağlanabilir.

Bu çalışmanın katılımcıları İstanbul İlindeki Bahçelievler, Bakırköy, Florya, Beylikdüzü, Avcılar ve Halkalı İlçelerindeki lise öğrenimine devam eden ergenlerle sınırlıdır. Elde edilecek verilerin daha geniş kapsamlı olabilmesi için yapılacak olan bağlanma ve karar verme düzeylerinin incelendiği çalışmalar İstanbul genelindeki lise öğrenimine devam eden lise öğrencileriyle yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Acar, A. (1990). *Türk Aile Yapısı Ve Kızılcahamam Aile Yapısı Üzerine Bir Arastırma*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ackerman, N.W. (1958) *The Psychodynamics of Family Life*. Oxford, England: Basic Books, 1970.
- Adams, G. (2000). *Adolescent development the essential readings*. Blackwell Publishers Ltd. UK: Oxford.
- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., & Waters, E. Wall. S.(1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*, (pp:18)
- Akıntürk, T., & Karaman, D. A. (2010). *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku (İkinci Cilt)*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Akoğlu, Ö. A., & Küçükkaragöz, H. (2018). Boşanma Nedenleri ve Boşanma Sonrası Karşılaşılan Güçlüklere İlişkin Bir Araştırma Örneği. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 153-172.
- Aktaş, N. (2016). *Lise öğrencilerinin motivasyon kaynakları ve karar verme stratejileri* (Master's thesis, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Akyol, S. U. (2013). *Bosanmış ve Bosanmamış Aileye Sahip Ergenlerin Yalnızlık, Yasam Doyumu, Sosyal Destek ve Bazı Degiskenler Açısından İncelenmesi*. Denizli: T.C. Pamukkale üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bilim Dalı.
- Alisinanoğlu, F., & Ulutaş, İ. (2000). *Çocuklarda kaygı ve bunu etkileyen etmenler*. Milli Eğitim Dergisi, 145: 15-19.
- Allen, J. & Land, D. (1999). Attachment in adolescence. In J. Cassidy & P. Shaver (Eds.), *Handbook of attachment*. New York: Guilford. 319-335
- Allen, J. P., Porter, M. R., McFarland, F. C., Marsh, P., & McElhaney, K. B. (2005). *The two faces of adolescents' success with peers: Adolescent popularity, social adaptation, and deviant behavior*. *Child development*, 76(3): 747-760.
- Altuntaş, G. (2012). *Boşanmış Ebeynler İle Boşanmamış Ebeveynlerin Lise Birinci, İkinci, Üçüncü Sınıflarında Okuyan Çocuklarının Sürekli Öfke Ve Öfke İfade Tarzı, Benlik Saygısı Ve Anksiyete Düzeylerinin Karşılaştırılması*. İstanbul: T.C.Maltepe üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Adli Psikoloji Programı.

- Al-Yagon, M. (2011). Adolescents' subtypes of attachment security with fathers and mothers and self-perceptions of socioemotional adjustment. *Psychology*, 2 (04): 291-299
- Alver, B. (2004). Güzel sanatlar eğitimi alan öğrencilerin empatik beceri ve karar verme stratejilerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*. 4 (2): 93-108.
- Amato, P. R. (1986). Marital conflict, the parent-child relationship and child self-esteem. *Family Relations: An Interdisciplinary Journal of Applied Family Studies*.
- Amato P.R.and Booth A. (1991). Consequences Of Parental Divorce and Marital Unhappiness for Adult Well-Being, *Social Forces*, 69(3): 895-916.
- Amato P. and Keith B. (1991b). Parental Divorce and Adult Well-Being: A Meta Analysis, *Journal of Marriage and The Family*. 53: 43-58.
- Amato, P. R. (1994). Life-span adjustment of children to their parents' divorce. *The future of children*, 143-164.
- Amato, P. R., & Gilbreth, J. G. (1999). Nonresident fathers and children's well-being: A meta-analysis. *Journal of Marriage and the Family*: 557-573.
- Amato P.R. (2000). *The Consequences of Divorce for Adults and Children*, *Journal of Marriage and the Family*, 62:1269-1287.
- Amato P.R. (2001). *Children of Divorce in the 1990s: An Update of the Amato and Keith (1991) Meta-Analysis*, *Journal of Family Psychology*, 15:355-370.
- Amato, P. R. (2010). Research on divorce: Continuing trends and new developments. *Journal of marriage and family*, 72(3): 650-666.
- Armsden, G. C., & Greenberg, M. T. (1987). The inventory of parent and peer attachment: Individual differences and their relationship to psychological well-being in adolescence. *Journal of youth and adolescence*, 16(5), 427-454.
- Arslan, G. (2017). *Anne babası boşanmış ve boşanmamış ergenlerin internet bağımlılığı düzeylerinin incelenmesi* (Master's thesis, İstanbul Ticaret Üniversitesi). Yüksek Lisans Tezi.
- Arslan, S. (2018). *Boşanmanın Lise Öğrencileri Üzerindeki Etkisinin Okul Sosyal Hizmeti Bakış Açısıyla İncelenmesi: Sincan İlçesi Örneği* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Asarnow, J. R., Carlson, G. A., & Guthrie, D. (1987). *Coping strategies, self-perceptions, hopelessness, and perceived family environments in depressed*

- and suicidal children. Journal of consulting and clinical psychology, 55(3), 361.*
- Aslan, A. (2002). Değişen Toplumda Aile ve Çocuk Eğitiminde Sorunlar. *Ege Eğitim Dergisi: 25_33.*
- Aslıhan, N. M. (1998). Parçalanmış veya Tam Aileye Sahip Çocukların Öz Kavramı, Depresyon Düzeyleri ve Akademik Başarılarının Yaş ve Cinsiyet Yönünden Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Aquilino, W. S. (1996). The life course of children born to unmarried mothers: Childhood living arrangements and young adult outcomes. *Journal of Marriage and the Family, 293-310.*
- Aydın, O., & Baran, G. (2010). Toplumsal Değişme Sürecinde Evlenme ve Boşanma. *Toplum ve Sosyal Hizmet: 117-126.*
- Bacanlı, F., Sürücü, M. (2011). *İlköğretim Öğrencilerinin Kariyer Gelişimleri İle Ebeveynle Bağlanmaları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi.* Türk Eğitim Bilimleri Dergisi Güz, 9(4): 679-700.
- Bahar, Halil. İbrahim. (2015). *Sosyoloji.* İstanbul: Hayat Yayınları.
- Barnett D, Vondra JI.(1999) *Atypical attachment in infancy and early childhood among children at developmental risk. I. Atypical patterns of early attachment: theory, research and current directions.* Monogr Soc Res Child Dev; 64: 1-24.
- Baygöl E. (1997). Ergenin Öfke Tepkilerinin İncelenmesi (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa
- Bee, H., & Body, D. (2009). *Çocuk Gelişim Psikolojisi(çeviri: Okhan Gündüz).* İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Block J.H., Block J. and Gjerde P.F. (1986). The Personality of Children Prior to Divorce: A prospective study, *Child Development, 57: 827-840.*
- Bretherton I, Munholland KA.(1999). Internal working models in attachment relationships. *A construct revisited. In Handbook of Attachment. Theory, Research and Clinical Applications, 1st Ed. (Eds J Cassidy, PR Shaver).* New York, Guilford Press. 89-114
- Brook, J. S., Whiteman, M., Finch, S., & Cohen, P. (2000). *Longitudinally foretelling drug use in the late twenties: Adolescent personality and social-environmental antecedents.* The Journal of genetic psychology, 161(1): 37-51.

- Brown, J. E., & Mann, L. (1990). *The relationship between family structure and process variables and adolescent decision making*. *Journal of adolescence*, 13(1): 25-37.
- Brown, J. E., & Mann, L. (1991). Decision-making competence and self-esteem: A comparison of parents and adolescents. *Journal of Adolescence*, 14(4): 363-371.
- Bohannon, P. (1970). The six stations of divorce. Divorce and after. *Paul Bohannon (Ed)*.
- Bowles, R., & Garoupa, N. (2002). Household dissolution, child care and divorce law. *International Review of Law and Economics*, 22(4): 495-510.
- Bowlby, J. (1958). The nature of the child's tie to his mother. *International journal of psycho-analysis*, 39: 350-373.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and Loss: Anxiety and Anger. Separation*. V. Basic Books.
- Bowlby, J. (1979). *The Making and Breaking of Affectional Bonds*. London (Tavistock).
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: volume I: attachment*. In *Attachment and Loss: Volume I: Attachment (pp. 1-401)*. London: The Hogarth Press and the Institute of Psycho-Analysis.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). Faktör Analizi: Temel Kavramlar ve Ölçek Geliştirmede Kullanımı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 32(32): 470-483.
- Byrnes, J. P., & McClenny, B. (1994). *Decision-making in young adolescents and adults*. *Journal of Experimental Child Psychology*, 58(3): 359-388.
- Byrnes, J. P., Miller, D. C., & Reynolds, M. (1999). Learning to make good decisions: A self-regulation perspective. *Child Development*, 70(5): 1121-1140.
- Can, Özden (2009). *Üniversite Öğrencilerinin Akılcı Olmayan İnançları Ve Karar Verme Stilllerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Can, İ. (2013). Ailenin Tarihsel Gelişimi:Dünü, Bugünü, Yarını. M. Aydın içinde, *Sistemik Aile Sosyolojisi* (s. 65-91). Konya: Çizgi Kitapevi.
- Can, Y., & Aksu, N. B. (2016). Boşanma Sürecinde ve Sonrasında Kadın. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* , 888-902.

- Carson, A. D., Madison, T., & Santrock, J. W. (1987). Relationships between possible selves and self-reported problems of divorced and intact family adolescents. *The Journal of Early Adolescence*, 7(2): 191-204.
- Cebeci, T., & Ceylan, S. (2009). *Tam aileye ve tek ebeveyne sahip ailelerden gelen 7-12 yaşları arasındaki çocukların bağlanma stilleri ve kaygı durumları arasındaki ilişki* (Master's thesis, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Cenkseven-Önden, F., Kirdök, O., & Isik, E. (2010). *High school students' career decision-making pattern across parenting styles and parental attachment levels*. *Electronic Journal of Research in Educational Psychology*, 8(1): 263-280.
- Chase-Lansdale P.L., Cherlin A.J. and Kierman K.E. (1995). The Long-Term Effects of Parental Divorce on The Mental Healty of Young Adults: A Developmental Perspective, *Child Development*, 66:1614-1634
- Chung, Y., & Emery, R. (2010). Early adolescents and divorce in South Korea: Risk, resilience and pain. *Journal of Comparative Family Studies*, 855-870.
- Churchill Jr, G. A. (1979). A Paradigm For Developing Better Measures Of Marketing Constructs. *Journal Of Marketing Research*, 64-73.
- Collange, C. (1997). *Boşanma Salgını* . Ankara: Doruk Yayıncılık.
- Collins, N. L., & Read, S. J. (1990). Adult Attachment, Working Models, and Relationship Quality in Dating Couples. *Journal of personality and social psychology*, 644-663.
- Collins NL, Laurson W.(2003)*Adolescents' relationships with parents*. *J Lang Soc Psychol*; 22: 58-65.
- Cooney T.M. and Kurz J. (1996). Mental Health Outcomes Following Recent Parental Divorce, *Journal of Family Issues*, 17: 495-513.
- Compas, B. E., Hinden, B. R., & Gerhardt, C. A. (1995). Adolescent development: Pathways and processes of risk and resilience. *Annual review of Psychology*, 46(1): 265-293.
- Counseling. Retrieved January, 23, 2003, from <https://www.shsu.edu/~piic/summer2002/indexsummer02.html>.
- Currie, F. (1999). *Non-offender and Young Offender Self-perception of Coping and Decision-making*. Mount Saint Vincent University.Canada.
- Çalışkan, T. & Çınar, S. (2012). Akran Desteği: Geçerlik ve Güvenilirlik Çalışması. *Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 2(1): 51-57.

- Çakmak, S., Gedikli, H., Demirkol, M. E., & Tamam, L. (2018). *Ergenlerde Ebeveyn Ayrılığının Dürtüsellik Üzerine Etkisi*. Klinik Psikiyatri Dergisi, 21(2).
- Çanakcı, A. A. (2017). Ergenlik/Gençlik Dönemi Din Eğitimi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. M. Ak içinde, *II. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu Din Bilimleri Tam Metin Kitabı* (s. 24-50). Alanya: Asos Yayınevi.
- Çelikoğlu, C. (1997). Boşanmanın Çocukların Benlik Saygısına Etkisi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*.
- Çivitçi, N., Çivitçi, A., & Fiyakalı, N. C. (2009). Anne-babası boşanmış ve boşanmamış olan ergenlerde yalnızlık ve yaşam doyumu. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9(2),
- Çoban, A. E., & Hamamcı, Z. (2006). *Kontrol Odakları Farklı Ergenlerin Karar Stratejileri Açısından İncelenmesi*. Kastamonu Eğitim Dergisi, 14(2): 393-402.
- Çolakkadioğlu, O. (2003). *Ergenlerde Karar Verme Ölçeği'nin uyarlama Çalışması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Çolakkadioğlu, O., & Güçray, S. S. (2007). Ergenlerde Karar Verme Ölçeği'ni Türkçe'ye Uyarlama Çalışması. *Eurasian Journal of Educational Research (EJER)*, (26).
- Çolakkadioğlu, O. (2010). Çatışma kuramına dayalı olarak geliştirilen karar verme beceri eğitimi grup uygulamalarının ergenlerin karar verme stillerine etkisi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*.
- Çolakkadioğlu, O., & Güçray, S. S. (2012). *Çatışma kuramına dayalı olarak geliştirilen karar verme beceri eğitimi psiko-eğitim grup yaşantısının ergenlerin karar verme stillerine etkisi*. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi, 12 (2): 655-676.
- Davidson, D. (1988). *A developmental model and working-memory analysis of children's decision making* (Doctoral dissertation, University at Albany, State University of New York, Department of Psychology).
- Demirbaş, H. (1992). *Suçlu ve Suçlu Olmayan Ergenlerin Karar Verme Davranışlarının Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Demircioğlu, N. (2000). *Boşanmanın, Çalışan Kadının Statüsü ve Cinsiyet Rolü Üzerine Etkisi*. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi.

- Deniz, E. (2004). *Üniversite öğrencilerinin karar vermede öz saygı, karar verme stilleri ve problem çözme yöntemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi üzerine bir araştırma*. Eğitim Araştırmaları Dergisi, 4(15): 25-35.
- Derman, O. (2008). Ergenlerde Psikososyal Gelişim. *İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri*, 19-21 .
- Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE) verileri <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.doid=10844>.(Accessed at Nov 12, 2012).
- Dinklage, L. B. (1967). *Adolescent choice and decision-making: A review of decision-making models and issues in relation to some developmental stage tests of adolescence* (Vol. 1). Harvard University.
- Doherty, W. J., & Needle, R. H. (1991). *Psychological adjustment and substance use among adolescents before and after a parental divorce*. Child Development, 62(2): 328-337.
- Dorn, L. D., Susman, E. J., & Ponirakis, A. (2003). Pubertal timing and adolescent adjustment and behavior: Conclusions vary by rater. *Journal of Youth and Adolescence*, 32(3): 157-167.
- Dursun, A. (2015). Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Psikolojik Danışman Ve Rehberlik Bilim Dalı .
- Dursun, A. (2015). *Anne Babası Boşanmış Ergenlerin Öznel İyi Oluşunu Arttırma Programının Etkililiğinin İncelenmesi* . Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Psikolojik Danışman Ve Rehberlik Bilim Dalı.
- D’Zurilla, T. J. (1988). Problem Solving Therapy. In K. Dobson (Ed.), *Handbook of cognitive-behavioral therapies*. New York: Guilford. 85-135
- Eken, A.,(2010). *Ergenlerin Anne-Babaya Bağlanma Biçimleri ile Öznel İyi oluş Durumlarının Sosyal Yetkinlik Beklentileriyle İlişkileri*, Karadeniz Teknik Üniversitesi, **(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)**
- Elias, M. J., & Tobias, S. E. (1990). *Problem Solving/Decision Making for Social and Academic Success*.
- Eldeklioğlu, J. (1999). Karar stratejileri ile ana-baba tutumları arasındaki ilişki. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(11):7-13
- Elliot. and Merrill F. E. (1961), *Social Disorganization*, New York: Harper and Row.
- Elkind, D. (1967). *Egocentrism in adolescence*. Child development, 1025-1034.

- Elmas, H. E. (2009). *Ortaöğretim Öğrencilerinin Benlik Algı Düzeyleri ile Öfke ve Sürekli Öfke İfade Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Ankara: T.C.Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ortaöğretim Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı Felsefe Grubu Öğretmenliği Bilim Dalı.
- Emery R.E. (1982). *Inter-parental Conflict and the Children of Discord and Divorce*, Psychological Bulletin, 92: 310-330.
- Emery, R. E. (1999). Changing the rules for determining child custody in divorce cases. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 6(3): 323-327.
- Emery, R. E. (2013). *Evlilik Boşanma ve Çocukların Uyumunu (Çeviri: Elif Okan Gezmiş)*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Engels, F. (2000). *Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni çev. i. Yarkın*. İstanbul: İnter Yayınları.
- Erdem-Özyurt, Ş. (2016). *Ergenlikte algılanan duygusal istismar ve bağlanma arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Doctoral dissertation, Doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir).
- Erkan, G. (1986). Boşanmaların çocukların benlik tasarım düzeyine HÜ SHYO Dergisi. *Cilt, 4: 2-3*.
- Erözkan, A.(2004) *Romantik İlişkilerde Reddedilmeye Dayalı İncinebilirlik, Bilişsel Değerlendirme ve Başa Çıkma*, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Erözkan, A. (2011). *Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ve karar stratejileri*. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(3): 60-74.
- Ersever, H. Ö. (1996). *Karar verme becerileri kazandırma programının ve etkileşim grubu deneyiminin üniversite öğrencilerinin karar verme stilleri üzerindeki etkileri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eyce, B. (2002). Demografik Özelliklere Göre Türkiye'de Boşanma. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 81-98.
- Fagan, P. F., & Churchill, A. (2012). The effects of divorce on children. *Marri Research*, 1-48.
- Felsman, D.E. & Blustein, D.L. (1999). *The role of peer relatedness in late adolescent career development*. *Journal of Vocational Behavior*, 54: 279-295.

- Figdor, H.(1997). Kinder aus geschiedenen Ehen: Zwischen Trauer und Hoffnung. Eine psychoanalytische Studie. 6. Auflage, Matthias Grünewald-Verlag: Mainz..
- Figdor, H. (1998). Scheidungskinder-Wege der Hilfe. Psychosozial-Verlag: Gießen.
- Frost, A. K., & Pakiz, B. (1990). The effects of marital disruption on adolescents: Time as a dynamic. *American Journal of Orthopsychiatry*, 60(4): 544-555.
- Fiyakalı, C. N. (2008). *Anne-babası boşanmış ve boşanmamış lise öğrencilerinin sürekli öfke düzeyleri ve öfke ifade tarzlarının bazı değişkenler açısından karşılaştırılması* (Master's thesis).
- Freedman, B. J., Rosenthal, L., Donahoe Jr, C. P., Schlundt, D. G., & McFall, R. M. (1978). A social-behavioral analysis of skill deficits in delinquent and nondelinquent adolescent boys. *Journal of consulting and clinical psychology*, 46(6): 1448.
- Friedman, I. A., & Mann, L. (1993). *Coping patterns in adolescent decision making: An Israeli-Australian comparison*. *Journal of adolescence*, 16(2): 187-199.
- Frost, A. K., & Pakiz, B. (1990). The effects of marital disruption on adolescents: Time as a dynamic. *American Journal of Orthopsychiatry*, 60(4): 544-555.
- Fthenakis, W. E., Niesel, R., & Kunze, H. R. (1982). Ehescheidung: Konsequenzen für Eltern und Kinder.
- Fulgini, A. J., & Eccles, J. S. (1993). Perceived parent-child relationships and early adolescents' orientation toward peers. *Developmental psychology*, 29(4): 622-632
- Furstenberg, F. F., & Kiernan, K. E. (2001). Delayed parental divorce: How much do children benefit?. *Journal of Marriage and Family*, 63(2): 446-457.
- Ganzel, A. K. (1999). Adolescent decision making: *The influence of mood, age, and gender on the consideration of information*. *Journal of Adolescent Research*, 14(3): 289-318.
- Gardner, W., Scherer, D., & Tester, M. (1989). Asserting scientific authority: Cognitive development and adolescent legal rights. *American Psychologist*, 44(6): 895.
- Gieddes, J. (1999) Cited in S.Brownlee, Inside the teen brain. U.S.News World Report: 45-54.
- Goode, W.J.(1963). *World Revolution and Family Patterns*. New York: Free Press.

- Gottman, J. M., & Levenson, R. W. (2000). The timing of divorce: Predicting when a couple will divorce over a 14-year period. *Journal of Marriage and Family*, 62(3): 737-745.
- Gullotta, T. P., Plant, R. W., & Evans, M. A. (Eds.). (2014). *Handbook of adolescent behavioral problems: Evidence-based approaches to prevention and treatment*. Springer.
- Guthman, L. Robles-Piña, R. A. (Summer, 2002). Demographic and educational influences on the self-esteem of adolescents from divorced and intact families in rural areas. *Professional Issues in Counseling*. Retrieved January, 23, 2003, from <https://www.shsu.edu/~piic/summer2002/indexsummer02.html>
- Güçray, S. S. (1998). Bazı Kişsel Değişkenler, Algılanan Sosyal Destek ve Atılgnlığın Karar Verme Sitilleri İle İlişkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(9): 7-16.
- Güçray, S. S. (2001). *Ergenlerde karar verme davranışlarının öz-saygı ve problem çözme becerileri algısı ile ilişkisi*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 8: 106-121.
- Güler, D., & Ulutak, N. (1992). Aile Kavramının Tarihsel gelişimi ve Türk Toplum Yaşantısında Aile. *Kurgu Dergisi*, 51-76.
- Günaydın, G., Selçuk, E., Sümer, N., & Uysal, A. (2005). Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Kısa Formu'nun Psikometri Açından Değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 8(16): 13-23.
- Güneşlioğlu, F. (2009). *Boşanma ve Boşanmanın Hukuki Sonuçları*. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi SosyalBilimler Enstitüsü Hukuk Anabilim Dalı Özel Hukuk BilimDalı.
- Güney, E. (2016). *Ebeveynleri Boşanmış Ve Boşanmamış Olan Lise Öğrencilerinin Yılmazlık Düzeyleri İle Algıladıkları Sosyal Destek Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı .
- Haffter, C. (1979). *Kinder Aus Geschiedenen Ehen: Eine Untersuchung Über Den Einfluss Der Ehescheidung Auf Schicksal Und Entwicklung Der Kinder Nach Ärztlicher, Juristischer Und Fürsorgerischer Fragestellungen*. 3., unveränderte auflage. Bern, Stuttgart: Huber.
- Hall, G. S. (1904). *Adolescence; Its Psychology and Its Relations to Physiology, Anthropology, Sociology, Sex, Crime, Religion and Education*. New York: D. Appleton and Company.

- Hair, J. F. J., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate Data Analysis Seventh Edition* Prentice Hall.
- Hamama, L., & Ronen-Shenhav, A. (2012). Self-control, social support, and aggression among adolescents in divorced and two-parent families. *Children and Youth Services Review*, 34(5): 1042-1049.
- Harris, R. (1998). *Introduction to Decision Making*. California: Vanguard University of Southern Colifornia.
- Harold G.T. and Conger R.D. (1997). Marital Conflict and Adolescent Distress: The Role of Adolescent Awareness, *Child Development*, 68(2):333-350.
- Hazan, C., & Shaver, P. R. (1994). Attachment as an organizational framework for research on close relationships. *Psychological inquiry*, 5(1): 1-22.
- Hess R.D. and Camara K.A. (1979). Post-Divorce Family Relationships as Mediating Factors in the consequences of Divorce for Children, *Journal of Social Issues*, 35: 79-96.
- Hetherington E.M., Cox M. and Cox R. (1978). The Aftermath of Divorce, *National Association for the Education of Young Children*, Washington. D. C:149-176.
- Hetherington E.M. (1979). Divorce: A Child's Perspective, *American Psychologist*, 34: 851-858.
- Hetherington, E. M., Featherman, D. L., & Camara, K. A. (1981). Intellectual functioning and achievement of children in one-parent households. *National Institute of Education, Washington, DC*.
- Hetherington, E. M., Cox, M., & Cox, R. (1985). *Long-term effects of divorce and remarriage on the adjustment of children*. *Journal of the American Academy of Child Psychiatry*, 24(5): 518-530.
- Horowitz, L. M., Rosenberg, S. E., & Bartholomew, K. (1993). Interpersonal problems, attachment styles, and outcome in brief dynamic psychotherapy. *Journal of consulting and clinical psychology*, 61(4): 549.
- Hopper, J. (2001). The symbolic origins of conflict in divorce. *Journal of marriage and family*, 63(2): 430-445.
- Hughes Jr, R., & Kirby, J. J. (2000). Strengthening evaluation strategies for divorcing family support services: Perspectives of parent educators, mediators, attorneys, and judges. *Family Relations*, 49(1): 53-61.
- Hughes, R. (2002). *The Effects of Divorce on Children*. Retrieved October 30, 2002 Form The World.

- Huurre, T., Junkkari, H., & Aro, H. (2006). *Long-term Psychosocial effects of parental divorce*. *European archives of psychiatry and clinical neuroscience*, 256(4): 256-263.
- Ishida, J. (2003). The role of social norms in a model of marriage and divorce. *Journal of economic behavior & organization*, 51(1): 131-142.
- İşmen, A. (2004). *Duygusal Zekâ ve Aile İşlevleri Arasındaki İlişki*. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 55_75.
- Josephs, R. A., Larrick, R., Steele, C. M., & Nisbett, R. M. (1992). Self-esteem and risk aversion in decision-making. *Journal of Personality and Social Psychology*, 62(1): 26-37.
- Kaçar, B. (2008). *Lise öğrencilerinin Karar Stratejileri ve Transaksiyonel Analiz Ego (ben) Durumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kalafat, J., & Underwood, M. (1989). *Lifelines: A school based adolescent suicide response program*. Kendall/Hunt.
- Kalayci, Ş. (2006). Faktör analizi. SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, Asil Yayın Dağıtım.
- Karakaş, E. (1999). *İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Günlük Yaşamlarındaki Problemlerini Çözmeye İlişkin Karar Verme Becerilerini Ölçmeye Yönelik Bir Ölçek Geliştirme Çalışması*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Karakaya, Ş. (2018). *Boşanmanın çocukların benlik saygısı ve sosyal sorun çözme becerilerine etkisi: Denizli örneğinde karşılaştırmalı bir çalışma* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Karakuş, S. (2003). *Anne-babası boşanmış ve boşanmamış çocukların depresyon düzeylerinin incelenmesi ve okul başarısına yansımaları* (Doctoral dissertation, DEÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Kasatura İ. (2003). *Heycansal Kontrol: yaşantımıza Yön Veren Duygularla Başa Çıkmayı Öğrenmek*, Altın Kitaplar, İstanbul
- Kaynar, G. (2016). *Boşanma Sürecindeki Kişilerin Baş Etme Becerileri, Bilişsel Çarpıtmalar, Yılmazlık ve Sosyal Destek Algıları Açısından İncelenmesi*. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Keler, H. (2008). *Liseli Ergenlerin Transaksiyonel Analiz Ego Durumları ile Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. (Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi)

- Kelly J.B. (1988). *Longer-Term Adjustment of Children of Divorce: Converging Findings and Implications for Practice*, Journal of Family Psychology, 2: 119-140.
- Kelly, J. B. (2007). *Children's living arrangements following separation and divorce: Insights from empirical and clinical research*. Family process, 46(1): 35-52.
- Kesebir, S., Kavzoğlu, S. Ö., & Üstündağ, M. F. (2011). Bağlanma ve psikopatoloji. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(2): 321-342.
- Kılıç, G., (2009). *Lise Öğrenimi Görmekte Olan Ergenlerin Atılganlık Düzeylerinin Ebeveynlerine Bağlanma Örüntülerine ve Bazı Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Maltepe Üniversitesi, İstanbul (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**).
- Kır, İ. (2011). Toplumsal Bir Kurum Olarak Ailenin İşlevleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 381-404.
- Kırdök, F. (2017). *Boşanmış ve Boşanmamış Ebeveyne Sahip Bireylerin Depresyon, Aleksitimi ve Öfke Düzeylerinin İlişkisi*. İstanbul: T.C. Üsküdar Üniversitesi sosyal bilimler Enstitüsü Klinik psikoloji Anabilim Dalı .
- Kindler, H., & Grossmann, K. (1997). Longitudinal Sequelae of Fathers' Sensitivity while Challenging the Child during Joint Play.
- Kitson, G. C., & Morgan, L. A. (1990). *The multiple consequences of divorce: A decade review*. Journal of Marriage and Family, 52(4):913.
- Klaczynski, P. A., Byrnes, J. P., & Jacobs, J. E. (2001). Introduction to the special issue: The development of decision making. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 22(3): 225-236.
- Klaczynski, P. A. (2001). *Analytic and heuristic processing influences on adolescent reasoning and decision-making*. Child development, 72(3): 844-861.
- Kocayörük, E. (2010). A Turkish Adaptation of the Inventory of Parent and Peer Attachment: The Reliability and Validity Study. *Eurasian Journal of Educational Research (EJER)*, (40).
- Koç, E. J., & Yılmaz, M. (2017). *Evlilik Biter Ebeveynlik Sürer Boşanma ve Çocuk*. Ankara: Herdem Kitap.
- Koç, M. (2004). Gelişim Psikoloji Açısından Ergenlik Dönemi ve Genel özellikleri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , 231-256.
- Kongar, E. (1972). *İzmir'de Kentsel Aile*. Ankara: Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayınları.

- Kula, M. N. (2006). Gençlik döneminde kimlik ve din. Gençlik Din ve Değerler Psikolojisi (Ed. H. Hökelekli), İstanbul: DEM Yayınları.
- Kulaksızoğlu, A. (1989). Ergen_Aile Çatışmaları ile Annenin Tutumları Arasındaki İlişki ve Ergen Problemleri. *M.U. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 71_87.
- Kulaksızoğlu, A. (2011). *Ergenlik Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kurdek L.A. and Siesky A.E. (1980). Children's Perceptions of Their Parents' Divorce, *Journal of Divorce*, 3,4: 339-377.
- Kuzgun, Y. (1992). Karar stratejileri ölçeği: Geliştirilmesi ve standardizasyonu. VII. *Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği. 161-170.
- Kuzgun, Y. ve Bacanlı, F. (2005). Rehberlik ve psikolojik danışmada kullanılan ölçme araçları ve programlar dizisi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Lanz, M., Iafate, R., Rosnati, R., & Scabini, E. (1999). Parent-child communication and adolescent self-esteem in separated, intercountry adoptive and intact non-adoptive families. *Journal of adolescence*, 22(6): 785-794.
- Lamb, M. (1981). *The Role of Fathers in Child Development*. New York: Wiley Interscience.
- Lamb ME, Teti DM, Bornstein M. (2002) *Developmental phases: infancy*. In *Child and Adolescent Psychiatry*, 3ed Ed. (Ed M Lewis):293-323. Philadelphia, Lippincott Williams Wilkins.
- Lampel, A. K. (1996). Children's alignment with parents in highly conflicted custody cases. *Family Court Review*, 34(2): 229-239.
- Laver, R.H. & Laver, J.C. (1991). *Marriage and Family The Quest For Intimacy*. Wm.C. Brown Publishers.
- Lebowitz, M. L. (1985). Divorce and the American teenager. *Pediatrics*, 76(4): 695-698.
- Lee, E. J. (2003). The attachment system throughout the life course: Review and criticisms of attachment theory. *Rochester, NY: Rochester Institute of Technology*. <http://www.personalityresearch.org/papers/lee.html> (Erişim: 29/01/2012).
- Lerner, R. M., & Galambos, N. L. (1998). Adolescent development: Challenges and opportunities for research, programs, and policies. *Annual review of psychology*, 49(1): 413-446.

- Leung, A. K., & Robson, L. M. (1990). Children of divorce. *Journal of the Royal Society of Health, 110*(5): 161-163.
- Levitt, M. J., Guacci-Franco, N., & Levitt, J. L. (1993). *Convoys of social support in childhood and early adolescence: Structure and function*. *Developmental psychology, 29*(5): 811-818
- Lewis, C. C. (1981). *How adolescents approach decisions: Changes over grades seven to twelve and policy implications*. *Child development, 53*:538-544.
- Madden-Derdich, D. A., & Leonard, S. A. (2002). Shared experiences, unique realities: Formerly married mothers' and fathers' perceptions of parenting and custody after divorce. *Family Relations, 51*(1): 37-45.
- Ma, C. Q., & Huebner, E. S. (2008). Attachment relationships and adolescents' life satisfaction: Some relationships matter more to girls than boys. *Psychology in the Schools, 45*(2): 177-190.
- Mahon, N. E., Yarcheski, A., & Yarcheski, T. J. (2003). Anger, anxiety, and depression in early adolescents from intact and divorced families. *Journal of Pediatric Nursing, 18*(4): 267-273.
- Mann, L., Harmoni, R., & Power, C. (1989). *Adolescent decision-making: The development of competence*. *Journal of adolescence, 12*(3): 265-278.
- Mangır M. Alisinanoğlu F. (1993). *Boşanmış Ailelerden Gelen 17 Yaş Grubu Gençlerin Kendini Kabul Düzeylerinin İncelenmesi*, A. Ü. Ziraat Fakültesi Yayınları, 1310:723.
- Mau, W. C. J. (2004). *Cultural dimensions of career decision-making difficulties*. *The Career Development Quarterly, 53*(1): 67-77.
- McLanahan, S., & Sandefur, G. (1994). *Growing Up with a Single Parent. What Hurts, What Helps*. Harvard University Press, 79 Garden Street, Cambridge, MA 02138.
- Meriç, B. (2007). Boşanmış ailelerdeki ergenlerin uyum düzeylerini ve sosyal becerilerini geliştirmeye yönelik bir grup rehberliği çalışmasının sınanması. *Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul*.
- Morrison, D. R., & Cherlin, A. J. (1995). The divorce process and young children's well-being: A prospective analysis. *Journal of Marriage and the Family, 80*:800-812.
- Morganett R.S. (2005). *Yaşam Becerileri Ergenler İçin Grupla Psikolojik Danışma Uygulamaları*, Çeviren: Sonay Güçray vd, Ankara: Pegem Yayıncılık,

- Neighbors, B., Forehand, R., & Armistead, L. (1992). Is parental divorce a critical stressor for young adolescents? Grade point average as a case in point. *Adolescence*, 27(107): 639-646
- Nunnally, J. C. (1979). *Psychometric Theory* (2nd ed). New York: McGraw-Hill.
- Ogburn, W. F. (1963). Changing functions of the family, selected studies in marriage and the family. *New York: Rinehart and Winston Inc.*
- Olmuş, G. Ö. (2001). Ergenlerin Aile İçi Psikolojik Örüntülere Göre Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının İncelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.*
- Onur, N. (2006). *Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ile atılganlık düzeyleri arasındaki ilişki*. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul. (Yüksek Lisans Tezi)
- Öngider, N. (2006). *Evli ve Boşanmış Ailelerde Algılanan Ebeveyn Kabul veya Reddinin Çocuğun Psikolojik Uyumunu Üzerindeki Etkileri*. İzmir: T.C.Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı.
- Öngider, N. (2011). Anksiyete Düzeyleri Açısından Boşanmış ve Evli Anneler ile Çocuklarının İncelenmesi/Investigation of Anxiety Levels in Divorced and Married Mothers and Theirs Children. *Noro-Psikyatrisi Arsivi*, 48(1): 66-70
- Özdamar, Kazım. (1999). *Paket Programlar İle İstatistiksel Veri Analizi*. Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Özen D.Ş. (1998). *Eşler Arası Çatışma ve Boşanmanın Farklı Yaş ve Cinsiyetteki Çocukların Davranış ve Uyum Problemleri ile Algıladıkları Sosyal Destek Üzerindeki Rolü* (Basılmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özkan, İ. (1994). Benlik saygısını etkileyen etkenler. *Düşünen Adam*, 7(3): 4-9.
- Öztürk, S. (2006). *Anne-babası boşanmış 9-13 yaşlarındaki çocuklar ile aynı yaş grubundaki anne-babası boşanmamış çocukların benlik saygısı ve kaygı düzeyleri ilişkisi* (Doctoral dissertation, DEÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Öztürk, N., Kutlu, M., & Atlı, A. (2011). Anne Baba Tutumlarının Ergenlerin Karar Verme Stratejileri Üzerindeki Etkisi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2): 45-64.
- Özgüven, İbrahim. Ethem. (2014). *Evlilik ve Aile Terapisi*. Ankara: Nobel .
- Pancar, A. (2009). Parçalanmış ve tam aileye sahip ergenlerin yalnızlık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.*

- Parish, T. S., & Taylor, J. C. (1979). The impact of divorce and subsequent father absence on children's and adolescents' self-concepts. *Journal of Youth and Adolescence*, 8(4): 427-432.
- Parke, R. D. (2002). Fathers and families. (Ed. M. H. Bornstein), Handbook of parenting: Vol. 3: Being and Becoming a Parent. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates 27-73
- Payne, J.W., Bettman, J.R. and Johnson, E. J.(1993). *The Adaptive Decision Maker*, Cambridge University Press: New York, 330.
- Poikolainen, K., Kanerva, R., & Lönnqvist, J. (1995). *Social class and defense styles among adolescents*. *Journal of adolescence*, 18(6): 669-677.
- Plotnik, R. (2009). *Psikoloji'ye Giriş*. İstanbul: Kaknüs Çeviri:Tamer Geniş.
- Radford, M. H., Mann, L., Ohta, Y., & Nakane, Y. (1993). *Differences between Australian and Japanese students in decisional self-esteem, decisional stress, and coping styles*. *Journal of cross-cultural psychology*, 24(3): 284-297.
- Raja, S. N., McGee, R., & Stanton, W. R. (1992). Perceived attachments to parents and peers and psychological well-being in adolescence. *Journal of youth and adolescence*, 21(4): 471-485.
- Rankin R.P. and Maneker J.S. (1985). The Duration of Marriage in a Divorcing Population. The Impact of Children, *Journal of marriage and the Family*, 47(1): 43-51.
- Resnick, M. D., Bearman, P. S., Blum, R. W., Bauman, K. E., Harris, K. M., Jones, J., ... & Ireland, M. (1997). *Protecting adolescents from harm: findings from the National Longitudinal Study on Adolescent Health*. *Jama*, 278(10): 823-832.
- Reifman, A., Villa, L. C., Amans, J. A., Rethinam, V., & Telesca, T. Y. (2001). *Children of divorce in the 1990s: A meta-analysis*. *Journal of Divorce & Remarriage*, 36(1-2): 27-36.
- Reid, W. J., & Crisafulli, A. (1990). Marital discord and child behavior problems: A meta-analysis. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 18(1): 105-117.
- Reinhardt D.W. (1977). The Reaction of Adolescent Boys and Girls to the Divorce of Their parents, *Journal of Clinical Child Psychology*, 7: 21-23.
- Richardson, S., & McCabe, M. (2001). Parental divorce during adolescence and adjustment in early adulthood. *Adolescence*, 36(143): 467-489.
- Rodriguez-Tome, H., Bariaud, F., Zardi, M. C., Delmas, C., Jeanvoine, B., & Szylagy, P. (1993). The effects of pubertal changes on body image and

- relations with peers of the opposite sex in adolescence. *Journal of adolescence*, 16(4): 421-438.
- Rubinton, N. (1980). Instruction in career decision making and decision making styles. *Journal of Counseling psychology*. 27 (6): 581-588.
- Salman, N., & Uzunboylu, H. (2011). *Eşlerin Boşanma Nedenleri ve Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Sandefur, G. D., McLanahan, S., & Wojtkiewicz, R. A. (1992). The effects of parental marital status during adolescence on high school graduation. *Social Forces*, 71(1): 103-121.
- Satir, V. (2001). *İnsan yaratmak*. (S. Yeniçeri, Çev.). Beyaz Yayınları, İstanbul. (Orijinal basım tarihi 1988).
- Schvaneveldt, J. D., & Adams, G. R. (1983). *Adolescents and the decision-making process*. *Theory Into Practice*, 22(2): 98-104.
- Seiffge-Krenke, I. (1993). *Close friendship and imaginary companions in adolescence*. In B. Laursen (Ed.). *Close friendships in adolescence*. San Francisco: Jossey-Bass.73-87
- Selçuk, Ziya, & Güner, Nedret. (2000). *Sınıf İçi Rehberlik Uygulamaları*. Pegem A. Yayıncılık.
- Serin, N. B., & Öztürk, S. (2007). *Anne-Babası Boşanmış 9-13 Yaşlarındaki Çocuklar İle Aynı Yaş Grubundaki Anne-Babası Boşanmamış Çocukların Benlik Saygısı Ve Kaygı Düzeyleri*. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 8(2): 117-128.
- Sevinç, G.,(2016) *Güvenli Bağlanma Düzeyi ve Benlik Kurguları İle Üniversiteye Yeni Başlayan Öğrencilerin Uyumu Arasındaki İlişki*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı Eğitim Psikolojisi Programı (**Yüksek Lisans tezi**).
- Sezal, İ. (1991). *Sosyal Bilimlerde Temel Kavramlar*. Ankara: Birlik Yayınları.
- Sezal, İ. (1996). *Aile Nedir*. Ankara: T.C.Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu.
- Schmidt-Denter, U., & Beelmann, W. (1995). *Familiäre Beziehungen nach Trennung und Scheidung: Veränderungsprozesse bei Müttern, Vätern und Kindern; Forschungsbericht*. Univ. zu Köln.
- Sigelman, C.K.,Shaffer,D.R.(1995). *Life-span human development*.Pacific Grove, CA:Brooks/Cole
- Skolnick, A. S. (1987). *The intimate environment: Exploring marriage and the family*. Little, Brown and Co.

- Smith T.E. (1990). *Parental Separation and Academic Self-Concepts of Adolescents:An Effort to Bolve the Puzzle of Separation Effect*, Journal of marriage and the Family, 52:107- 118.
- Sönmez, F. (2001). *Anne-babası boşanmış ergenlerle anne-babası boşanmamış ergenlerin benlik imgelerinin karşılaştırılması (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.*
- Spear,L.P.(2000). Neurobehavioral changes in adolescence. *Current Directions in psychological Science*, 9: 111-114
- Spigelman G., Spigelman A. and Englesson, I. (1991). *Hostility, Aggression, and Anxiety levels of Divorce and Nondivorce Children as Manifested in Their Responses to Projective Tests*, Journal of Personality Assessment, 56(3): 438-452.
- Strauss, S. S., & Clarke, B. A. (1992). Decision-making patterns in adolescent mothers. *Image: Journal of Nursing Scholarship*.
- Studer J. (1993). *A Comparison of Self-Concepts of Adolescents From Intac, Maternal Custodial, and Paternal Custodial Families*, Journal of Divorce and Remarriage, 19,2: 219-227.
- Størksen, I., Røysamb, E., Holmen, T. L., & Tambs, K. (2006). Adolescent adjustment and well-being: effects of parental divorce and distress. *Scandinavian journal of psychology*, 47(1): 75-84.
- Sun, Y. (2001). Family environment and adolescents' well-being before and after parents' marital disruption: A longitudinal analysis. *Journal of Marriage and Family*, 63(3): 697-713.
- Şahin, H. A., & Hasdemir, H. K. (2015). *Eski Önasya Aile Hukukunda Nafaka, Tazminat ve Mal Paylaşımı*. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 143-156.
- Şahin, R. (2019). *Ebeveynleri Boşanmış Ergenlerin Boşanma Sonrası Yaşama Uyumu*. Hacettepe Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. (Yüksek Lisans Tezi).
- Şeker, G.(2009). *Lise Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi*, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2009, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.
- Şen, B. (2013). *Boşanma Süreci ve Arabuluculuğu*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı. Doktora Tezi.
- Şirvanlı, D. (1999). *Eşler arası çatışma ve boşanmanın çocuklar üzerindeki etkileri I: Davranış ve uyum problemleri*. Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 6(1): 19-29.

- Taş, B. (2012). *Bildung und zukünftige Vorstellungen von Familiengründung und Partnerschaftsbeziehungen bei (erwachsenen) Scheidungskindern: eine empirische Studie* (Doctoral dissertation).
- Taş, B. & Balay M.E. (2017) *Review of College Students Who Are Raised in Divorced and Intact Families on Staring a Family*. IJERT, 8(2):01-11
- Taş, B. : (2017), Short and Long-Term Negative Effects of Parental Divorce on Children, *Researches On Science And Art İn 21 St Century Turkey* Editors, Chapter 310, ISBN 978-605-288-062-3.
- Taylor, L., Adelman, H. S., & Kaser-Boyd, N. (1984). *Attitudes toward involving minors in decisions*. *Professional Psychology: Research and Practice*, 15(3): 436-449
- Teachman, J. D. (2002). Childhood living arrangements and the intergenerational transmission of divorce. *Journal of Marriage and Family*, 64(3): 717-729.
- Tein, J. Y., Sandler, I. N., & Zautra, A. J. (2000). *Stressful life events, psychological distress, coping, and parenting of divorced mothers: A longitudinal study*. *Journal of Family Psychology*, 14(1): 27-41
- Tezcan, G. (2017). *Ebeveynleri 18 yaşından önce boşanmış ve boşanmamış bireylerin kişilik örüntülerinin karşılaştırılması ve çeşitli demografik değişkenler açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Thomas G., Farrell M.P. and Barnes G.M. (1996). *The Effects of Single Mother Families and Nonresident Fathers on Delinquency and Substance Abuse in Black and White Adolescents*, *Journal of marriage and the Family*, 58: 884-894.
- Thompson RA. (2002) *Attachment theory and research*. In *Child and Adolescent Psychiatry*, 3rd Ed. (Ed M Lewis): 164-172. Philadelphia, Lippincott Williams Wilkins.
- Thompson, R. A. (2006). Erken Dönemde Bağlanma ve Sonraki Gelişim Üzerindeki Etkileri. *Türk Psikoloji Bülteni*, 12(38): 113-120.
- Tiryaki, M. G. (1997). *Üniversite öğrencilerinin karar verme davranışlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tolan, Ö. Ç. (2002). *Üniversite Öğrencilerinde Kaygı Belirtileri ve Bağlanma Biçimleri ile Kişilerarası Şemalar Arasındaki İlişkiler*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı.
- TUİK. (2018, 03 02). Evlenme ve Boşanma İstatistikleri, 2017. Ankara, Türkiye.

- TÜİK. (2011). *TÜİK, Evlenme ve Boşanma İstatistikleri*. Ankara: TÜİK Yayınları.
- Tuna, C.(2015). *Ortaokul Öğrencilerinin Ebeveynleriyle Olan Bağlanma İlişkisinin İnternet Bağımlılığına Etkisi*, Nişantaşı Üniversitesi, İstanbul (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**).
- Turnage, B. F. (2004). *African American mother-daughter relationships mediating daughter's self-esteem*. Child and Adolescent Social Work Journal, 21(2): 155-173.
- Uçan, Ö. (2007). Boşanma Sürecinde Kriz Merkezine Başvuran Kadınların Retrospektif Olarak Değerlendirilmesi. *Klinik Psikiyatri* , 10: 38-45.
- Updegraff, K. A., Madden-Dertrich, D. A., Estrada, A. U., Sales L. J., ve Leonard, S. A. (2002). *Young adolescents' experiences with parents and friends: Exploring the connections*. *Family Relations*, 51: 72-80.
- Ünlü, F. (2015). *Ebeveyni boşanmış bireylerde; benlik saygısı, yalnızlık ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. T.C. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Psikoloji Anabilim Dalı. Uygulamalı Psikoloji Yüksek Lisans Programı (Yüksek Lisans Tezi).
- Van Petegem, S., Beyers, W., Brenning, K., & Vansteenkiste, M. (2013). *Exploring the association between insecure attachment styles and adolescent autonomy in family decision making: A differentiated approach*. *Journal of Youth and Adolescence*, 42(12): 1837-1846.
- Velidedeoğlu, Hıfzı. Veldet. (1976). *Ailenin Çilesi Boşanma*. İstanbul: Çağdaş Yayınları.
- Walczak, Y., & Burns, S. (1999). *Boşanma ve çocuk üzerine etkileri (İ.Ersevim, Çeviren)*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Wallerstein J.S. and Kelly, J.B. (1980). *Surviving the Brake up: How Children and Parents Cope With Divorce*, New York, Basic Boks.
- Wallerstein J.S. (1984). Children of Divorce:Preliminary Report of a Year Follow-Up of Young Children, *American Journal of Orthopsychiatry*, 54:443-459.
- Wallerstein, J. S., & Blakeslee, S. (1989). *Gewinner und Verlierer: Frauen, Männer, Kinder nach der Scheidung; eine Langzeitstudie*. Droemer Knaur.
- Wallerstein, J. S., Lewis, J. M., & Blakeslee, S. (2002). *Scheidungsfolgen-die Kinder tragen die Last: eine Langzeitstudie über 25 Jahre*. Beltz Juventa.
- Wallerstein, J. S., & Lewis, J. M. (2004). *The Unexpected Legacy of Divorce: Report of a 25-Year Study*. *Psychoanalytic psychology*, 21(3): 353-370

- Walper, S., Kruse, J., Noack, P., & Schwarz, B. (2005). Parental separation and adolescents' felt insecurity with mothers: Effects of financial hardship, interparental conflict, and maternal parenting in East and West Germany. *Marriage & Family Review, 36*(3-4): 115-145.
- Webster-Stratton, C. (1989). The relationship of marital support, conflict, and divorce to parent perceptions, behaviors, and childhood conduct problems. *Journal of Marriage and the Family, 417-430*.
- Weiner, J., Harlow, L., Adams, J. F., & Grebstein, L. (1995). Psychological adjustment of college students from families of divorce. *Journal of Divorce & Remarriage, 23*(3-4): 75-96.
- Weiss R.S. (1979). Growing up a Little Faster: The Experience of Growing Up in a Single-Parent Household, *Journal of Social Issues, 35*(4):111-127.
- Weiss, R. S. (1982). Attachment in adult life. In C. M. Parkes & J. Stevenson-Hinde (Eds.), *The place of attachment in human behavior*. New York: Basic.171-184
- Westberg, H., Nelson, T. S., & Piercy, K. W. (2002). *Disclosure of divorce plans to children: What the children have to say*. Contemporary Family Therapy, 24(4): 525-542.
- White, A. (2003). Cited in G.Bryson, *Adult brain gets "wired" during the teen years*. San Diego Union-Tribune, A19.
- Willemsen, E., & Marcel, K. (1995). *Attachment 101 for attorneys: Implications for infant placement decisions*. Santa Clara L. Rev, 36, 439.
- Wills, T. A., McNamara, G., & Vaccaro, D. (1995). *Parental education related to adolescent stress-coping and substance use: development of a mediational model*. Health Psychology, 14(5): 464-478
- Wolchik, S. A., Wilcox, K. L., Tein, J. Y., & Sandler, I. N. (2000). *Maternal acceptance and consistency of discipline as buffers of divorce stressors on children's psychological adjustment problems*. Journal of Abnormal Child Psychology, 28(1): 87-102.
- Wolfinger, N. H. (2003). *Family structure homogamy: The effects of parental divorce on partner selection and marital stability*. Social Science Research, 32(1): 80-97.
- Wolman, B. B. (1998). *Adolescence: Biological and psychosocial perspectives* (No. 35). ABC-CLIO.

- Yaşlıoğlu, M. M. (2017). *Sosyal Bilimlerde Faktör Analizi ve Geçerlilik: Keşfedici ve Doğrulayıcı Faktör Analizlerinin Kullanılması*. İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, 46(1): 74-85.
- Yavuzer, H. (2007). *Ana Baba ve Çocuk*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Yeung, W. J., Sandberg, J. F., Davis-Kean, P. E., & Hofferth, S. L. (2001). *Children's time with fathers in intact families*. Journal of Marriage and Family, 63(1): 136-154.
- Yıldız, M. C. (2016). *Boşanmış Ailelerde Yetişen Çocukların Ebeveynlerine Bağlanma Düzeylerine Göre Akılcı Olmayan İnançların İncelenmesi* (Doctoral dissertation, Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin).
- Yolalan, H.(2013). *Ergenlerde Depresyon ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. T.C. İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi.
- Zara, Ayten. (2013). *Kadınlar, Erkekler ve Çocuklar İçin Boşanma Terapisi*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Zaslow, M. J. (1989). *Sex differences in children's response to parental divorce: 2. Samples, variables, ages, and sources*. American Journal of Orthopsychiatry, 59(1): 118-141.
- Zill, N. (1995). *Adolescent time use, risky behavior, and outcomes: An analysis of national data*.
- Zimiles, H., & Lee, V. E. (1991). *Adolescent family structure and educational progress*. Developmental psychology, 27(2): 314-320

ÖZGEÇMİŞ

İletişim Bilgileri: kubranuryilar27@gmail.com

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı:	Kübranur Yılar
Doğum Yeri:	Erzurum
Doğum Tarihi:	03.04.1986

EĞİTİM VE AKADEMİK BİLGİLER

İlköğretim:	Nihat Kitapçı İlkokulu
Orta Öğretim:	Hamidiye Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (Erzurum - Yakutiye)-2002
Lisans:	İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Okul Öncesi Öğretmenliği-2016
Yüksek Lisans:	İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, 2020, İstanbul-2020

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-44-E.23482356
Konu : Anket ve Araştırma İzni

06.12.2018

Sayın: Kübranur YILAR

İlgi: a) 16.11.2018 tarihli ve 21993807 Gelen Evrak No'lu dilekçeniz.
b) Valilik Makamının 29.11.2018 tarih ve 23005505 sayılı oluru.

"Boşanmış ve Boşanmamış Ailede Yetişkin Ergenlerin Bağlanma ve Karar Verme Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu araştırma çalışmanız hakkındaki ilgi (a) dilekçe ve ekleri ilgi (b) valilik onayı ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve söz konusu talebiniz; bilimsel amaç dışında kullanmaması, uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılmaması koşuluyla, gerekli duyurunun araştırmacı tarafından yapılması, okul idarecilerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Valilik Onayı doğrultusunda uygulanması ve işlem bittikten sonra 2 (iki) hafta içinde sonuçtan Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Bölümüne rapor halinde bilgi verilmesini rica ederim.

Levent ÖZİL
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

EK:

- 1- Valilik Onayı
- 2- Ölçekler

İl Millî Eğitim Müdürlüğü Binbirdirek M. İmran Öktem Cad.
No:1 Eski Adliye Binası Sultanahmet Fatih/İstanbul
E-Posta: sgb34@meb.gov.tr

A. BALTA VHKİ
Tel: (0 212) 455 04 00-239
Faks: (0 212)455 06 52

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 6e9c-3168-3e9a-84f0-f50e kodu ile teyit edilebilir.

İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİMDALI

Sevgili öğrenciler;

Önünüzde bulunan bu çalışma yüksek lisans tez çalışmasıdır. Tez çalışma amacı "Boşanmış ve boşanmamış ailede yetişen ergenlerin bağlanma ve karar verme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi" ni hedeflemektedir. Araştırma sonuçlarının, ergenlik çağındaki gençleri daha iyi anlamada uzmanlara yardımcı olacağına inanılmaktadır. Doldurulan anketler bilimsel çalışmaya katkı amaçlı yapılmakta ve gizlilik çerçevesinde değerlendirilmektedir. Katıldığınız için teşekkür ederim.

Kübranur YILAR
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Yüksek Lisans Öğrencisi

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1) Cinsiyetiniz:

Erkek () Kız ()

2) Yaşınız:.....

3) Kaç kardeşiniz:

1 () 2 () 3 () 4 () 5 () 6 ve üzeri ()

4) Annenizin eğitim durumu nedir?

Okur-yazar değil () İlkokul () Ortaokul () Lise () Yüksekokul () Üniversite ()

5) Babanızın eğitim durumu nedir?

Okur-yazar değil () İlkokul () Ortaokul () Lise () Yüksekokul () Üniversite ()

6) Anne baba

Evli () Boşanmış () *(Cevap "Evli" ise arka sayfaya geçiniz. Cevap "boşanmış" ise aşağıdaki sorulardan devam ediniz.)

7) Anne babanız boşandıktan kaç yaşındaydınız?

0-6 () 6-12 () 12-18 ()

8) Anne babanız boşandıktan sonra hangi ebeveyniniz ile yaşadınız?

Annemle () Babamla () Diğer.....

9) Beraber yaşamadığınız ebeveyniniz ile görüşmeye devam ettiyseniz, ne sıklıkta görüştünüz?

Haftada bir kere () İki haftada bir kere () Ayda bir kere () Üç ayda bir kere () Yılda 1 kere () Hiç ()

10) Boşanmadan sonra anneniz tekrar evlilik yaptı mı?

Evet () Hayır ()

11) Boşanmadan sonra babanız tekrar evlilik yaptı mı?

Evet () Hayır ()

12) Boşanmadan sonra ebeveynlerinizin size karşı tutumlarında bir farklılık

algıladınız mı?

() İkisi de bana karşı daha ilgili oldu

() Bana karşı annem daha ilgili oldu

() Babam daha ilgisiz oldu

() Bana karşı babam daha ilgili oldu

() Annem daha ilgisiz oldu

() Her ikisi de bana karşı ilgisiz oldular

() Her ikisi de eski tutumlarını sürdürdüler

13) Hangi eğitim sisteminde yetiştirildiniz?

Demokrat ()

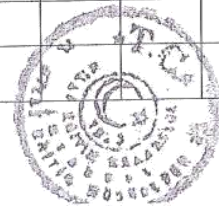
Otoriter ()

İhmal (permissive) ()

Her soruda verilen seçeneklerden kendinize en yakın duygu ve düşüncenizin olduğu bölümün içine (X) koyunuz.	Asla						Daima
	1	2	3	4	5	6	7
ANNE FORMU							
1. Annem duygularıma saygı gösterir.							
2. Annem başka biri olsun isterdim							
3. Annem beni olduğum gibi kabul eder.							
4. Sorunlarım hakkında annemle konuştuğumda kendimden utanırım ya da kendimi kötü hissederim.							
5. Evde kolayca keyfim kaçar.							
6. Annemin kendi problemleri olduğundan, onu bir de kendiminkilerle sıkmak istemem.							
7. Kim olduğumu daha iyi anlamamda annem bana yol gösterir.							
8. Bir sorunum olduğunda ya da başım sıkıştığında bunu anneme anlatırım.							
9. Anneme kızgınlık duyuyorum.							
10. Annemden pek ilgi görmüyorum.							
11. Kızgın olduğumda annem anlayışlı olmaya çalışır.							
12. Annem bir şeyin beni rahatsız ettiğini hissederse, bana nedenini sorar.							
BABA FORMU							
1. Babam duygularıma saygı gösterir.							
2. Babam başka biri olsun isterdim.							
3. Babam beni olduğum gibi kabul eder.							
4. Sorunlarım hakkında babamla konuştuğumda kendimden utanırım ya da kendimi kötü hissederim.							
5. Evde kolayca keyfim kaçar.							
6. Babamın kendi problemleri olduğundan, onu bir de kendiminkilerle sıkmak istemem.							
7. Kim olduğumu daha iyi anlamamda babam bana yol gösterir.							
8. Bir sorunum olduğunda ya da başım sıkıştığında bunu babama anlatırım.							
9. Babama kızgınlık duyuyorum.							
10. Babamdan pek ilgi görmüyorum.							
11. Kızgın olduğumda babam anlayışlı olmaya çalışır.							
12. Babam bir şeyin beni rahatsız ettiğini hissederse, bana nedenini sorar.							

G.A.C

Her soruda verilen seçeneklerden kendinize en yakın davranış biçiminin olduğu bölümün içine çarpı (X) işareti koyunuz.	Benim için hiçbir zaman doğru değil	Benim için bazen doğru	Benim için sık doğru	Benim için her zaman doğru
1- Karar verme yeteneğime güvenirim.				
2- Karar verme konusunda çoğu insan kadar başarılı değilim.				
3- İyi kararlar veren birisi olduğumu düşünürüm.				
4- Cesaretimin kınldığı öyle durumlar oluyor ki, karar vermek için çaba göstermekten vazgeçiyorum.				
5- Verdiğim kararlar olumlu sonuçlanıyor.				
6- Kendi kararlarının benimkinden daha doğru olduğuna başkalarının beni inandırması kolaydır				
7- Karar vermekten sakınırim.				
8- Bir seçim yapmadan önce çok dikkat ederim.				
9- Karar vermeyi ertelerim.				
10- Karar vermem gerektiğinde, başkaları ne derse onu yaparım.				
11- Acele karar vermem gerekirse, paniğe kapılırım.				
12- Benim yerime başkaları karar verebilir, çünkü ne olacağını umursamam				
13- Kararımı verdikten sonra düşüncemi değiştirmem.				
14- Kararları başkalarına bırakmayı tercih ediyorum				
15- Karar vermek zorunda olmak ne zaman beni bunaltırsa, aceleyle karar veririm.				
16- Bir karar vermeden önce düşünmeyi severim.				
17- Karar vermem gerektiğinde, karar üzerinde düşünmeyi son dakikaya kadar ertelerim				
18- Karar verirken, sanki çok az zamanım varmış gibi hissedirim.				
19- Acele karar vermem gerektiğinde sakin bir şekilde düşünemem.				
20- Karar verdiğim zaman duruma en uygun olan kararı seçtiğimi hissedirim.				
21- Vereceğim karar sorunu çözmeyecekse, karar vermektan sakınırim.				
22- En ufak bir terslikle karşılaşsam, telaşlanarak ne yapacağıma ilişkin düşüncemi değiştiririm.				
23- Kararlarımı kendim vermek isterim.				
24- Karar vermek bana zor gelirse, ne seçtiğime özen gösteremem.				
25- Aceleden küçük şeylere takılarak seçim yaparım				
26- Çok düşünmeden karar vermeye eğilimliyim.				
27- Bir şey yapmaya karar verdiğimde, o işin devamını getiririm.				
28- Karar verme sorumluluğunu almaktan hoşlanmam.				
29- Karar verirken ilk aklıma gelen düşünceyi seçmeye eğilimliyim.				
30- Farklı olmayı sevmediğim için, başkaları ne seçerse ben de onu seçerim				

Veli Onay Mektubu

Velisi olduğum öğrencinin Kübranur Yılar isimli araştırmacının yapmış olduğu "Boşanmış ve Boşanmamış ailede yetişen ergenlerin bağlanma ve karar verme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi" konulu anketine katılmasını :

Kabul ediyorum

Kabul etmiyorum.

Ad:

Soyad:

İmza:

